د پوهنې وزارت

رياضي

دريم ټولګی

Ketabton.com

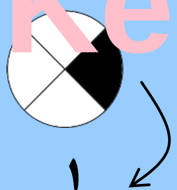

$\frac{۱}{۴}$

$۶-۱ < ۶+۱$

$۹+۲ > ۱۰$

$۶+۵ = ۱۱$

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی
دا عزت د هر افغان دی

کور د سولې کور د تورې
هر بچی یې قهرمان دی

دا وطن د ټولو کور دی
د بلوڅو د ازبکو

د پښتون او هزاره وو
د ترکمنو د تاجکو

ورسره عرب، ګوجر دي
پامیریان، نورستانیان

براهوي دي، قزلباش دي
هم ایماق، هم پشه یان

دا هېواد به تل ځلیږي
لکه لمر پر شنه آسمان

په سینه کې د آسیا به
لکه زړه وي جاویدان

نوم د حق مو دی رهبر
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې وزارت

رياضي

دريم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ.ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: رياضي

مؤلفین: د تعليمي نصاب د رياضي ديپارتمنت د درسي كتابونو مؤلفين

اډیټ کوونکي: د پښتو ژبې د اډيټ ديپارتمنت غړي

ټولګی: دريم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکی: د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي كتابونو د تأليف لوی رياست

خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړيكو او عامه پوهاوي رياست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپخونه:

برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي كتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوريت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې يې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلندکيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې د وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

د لوی او ښبونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې موږ ته یې ژوند رابښلی، او د لوست او لیک له نعمت څخه یې برخمن کړي یو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پیغام ورته (لوستل) و، درود وایو.

څرنگه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمریز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د گران هېواد ښوونیز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده‌کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدینو شوراگانې د هېواد د پوهنیز نظام شپږگونې بنسټیز عناصر بلل کیږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختیا او پرمختیا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونیز نظام کې د ودې او پراختیا په لور بنسټیزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونیز نصاب اصلاح او پراختیا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړیتوبونو څخه دي. همدارنگه په ښوونځیو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونیزو تأسیساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کیفیت او توزیع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. موږ په دې باور یو، چې د باکیفیته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنیو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونیز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توگه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو څخه په درناوي هیله کوم، چې د هېواد بچیانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محتوا په لېږدولو کې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د یوه فعال او په دیني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زیار او کوښښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤولیت په درک سره، په دې نیت لوست پیل کړي، چې د نن ورځې گران زده‌کوونکي به سبا د یوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او گټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانگه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه گټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځیرکو او فعالو گډونوالو په توگه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدریس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونیز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په لیکلو او چمتو کولو کې یې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپیڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بریا غواړم.

د معیاري او پرمختللي ښوونیز نظام او د داسې ودان افغانستان په هیله چې وگړي یې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر

دکتور محمد میرویس بلخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

شمېره	سرلیکونه	مخونه
	لومړی فصل	
۱	د رقمونو مقامي قیمت	۱
۲	اټکل او تخمین	۹
	دویم فصل	
۳	له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او لیکل	۱۱
۴	له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پېژندل.	۱۵
	درېیم فصل	
۵	د جمعې په عملیې کې د لس دانه ییزو ډلو له جوړولو	۱۸
۶	د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل یې له ۱۰۰۰۰۰ زیات نشي	۲۰
۷	د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري	۲۲
۸	د جمعې د عملیې ازمېښت	۲۴
	څلورم فصل	
۹	له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق	۲۶
۱۰	د پور اخیستلو په صورت کې د تفریق د عملیې سرته رسول	۲۸
۱۱	د تفریق د عملیې ازمایل	۳۳
	پنځم فصل	
۱۲	د عددونو خط	۳۵
۱۳	د دوو لسونو په شا او خوا کې د عددونو پرتله	۳۷
۱۴	په عددي خط باندې د جمعې عملیه	۳۹
۱۵	د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه	۴۰
	شپږم فصل	
۱۶	د ضرب د عملیې پېژندنه	۴۲
۱۷	د یوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۴۴
۱۸	د ٦ او ۷ د ژبني ضرب جدول	۴۶
۱۹	د ۸، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه	۴۹
۲۰	د (۱-۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخیستلو طریقه.	۵۲
۲۱	د ضرب په عملیه کې د بدلون خاصیت	۵۵
۲۲	په ۱، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول	۵۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمېره	سرليکونه	مخونه
	اووم فصل	
۲۳	د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)	۶۴
۲۴	سانتي متر	۶۶
۲۵	ديسي متر	۶۸
۲۶	ملي متر	۶۹
۲۷	کيلو متر	۷۱
	اتم فصل	
۲۸	نقطه، قطعه خط، نيم خط او مستقيم خط	۷۲
۲۹	د خط ډولونو	۷۵
۳۰	د زاويو ډولونو	۷۷
۳۱	خلاص او تړلي شکلونه	۸۱
۳۲	د اوږدوالي اټکلي او دقيق اندازه کول	۸۳
۳۳	د مربع، مستطيل او مثلث د محيط پيدا کول	۵۸
	نهم فصل	
۳۴	د کتلي د اندازه کولو واحد (کيلو گرام)	۸۸
۳۵	د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)	۹۲
۳۶	ورځ، اونۍ، مياشت، کال	۹۸
۳۷	د کليزې يا جنتري پېژندنه	۹۹
۳۸	د معاياتو د اندازه کولو واحد (ليتر)	۱۰۳
۳۹	د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې .	۱۰۵
۴۰	د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۱۰۷
۴۱	د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې	۱۱۱
	لسم فصل	
۴۲	د تقسيم عمليه	۱۱۴
۴۳	د دوه رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عددونو باندې	۱۱۷
۴۴	د درې رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عدد باندې	۱۲۱
۴۵	د ضرب او د عمليو ازموينه د يو بل په واسطه	۱۲۴
	يوولسم فصل	
۴۶	کسر	۱۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

په عد دونو کې دارقامو مقامي قیمت

لومړی لوست: د رقمونو مقامي قیمت

هدف: زده کوونکي به د یو رقم مقامي قیمت په اړوندو مرتبو کې تشخیص کړای شي.

گرانو زده کوونکو تاسو مخکې د یویزو، لسیزو او سلیزو مرتبې پیژندلې دي. دا چې د عددونو په لیکلو کې د مرتبو پیژندل مهم دي، یو ځلې بیا د هغو یادونه کوو.

پام وکړئ:

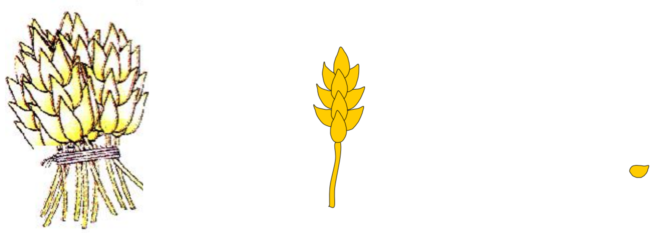

١٠٠ ١٠ ١

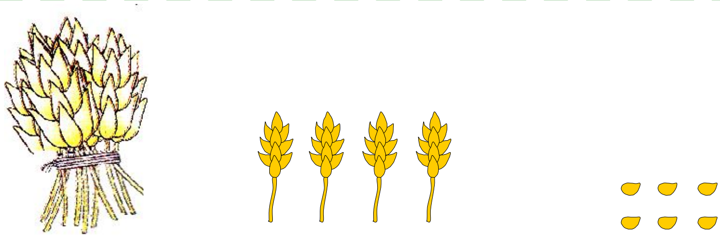

١٠٠ ٤٠ ٦

پورته شکل د ١٤٦ عدد راښیي په داسې حال کې چې ٦ دانې غنم د ٦ یویز، ٤ د غنمو ١٠ دانه یي وږي د ٤٠ عدد او د غنمو د لسو وږو یوه گیډۍ د ١٠٠ عدد راښیي چې په جدول کې په لاندې توگه ښودل کیږي.

یویز	لسیز	سلیز
٦	٤	١

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱. لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ. د هغو له مخې لاندې تش ځايونه ډک کړئ.

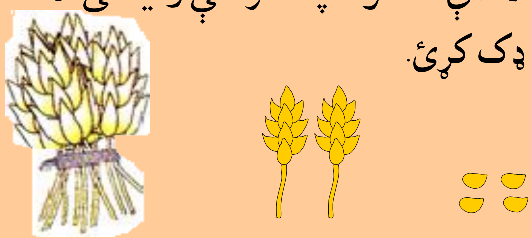

يو يز ☐ لسيز ☐ سليز، ټوله ☐ کيږي.

لاس ته راغلی عدد څو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يو يز	لسيز	سليز

۲. لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ. د جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

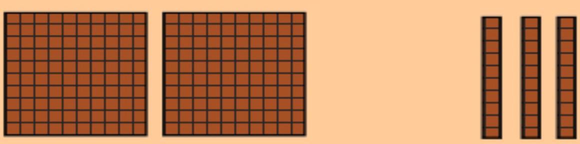

۳ لسيز او ۲ سليز ☐ کيږي دا عدد په لاندې جدول کې وليکئ.

يو يز	لسيز	سليز

۳. د لاندې شکلونو له مخې تش ځايونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

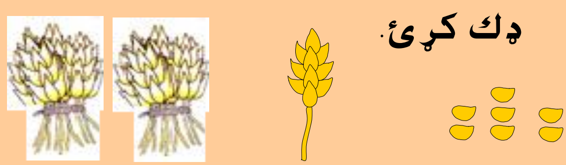

يو يز ☐ لسيز ☐ سليز ټول ☐ کيږي دا عدد په لاندې جدول کې يې وښياست.

يو يز	لسيز	سليز

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د لاندې مثال سره سم تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۸ یویز ۹ لسیز ۳ سلیز [۳۹۸] کیږي

۶ یویز ۵ لسیز ۹ سلیز [ ] کیږي.

۹ یویز ۹ لسیز ۸ سلیز [ ] کیږي.

۲- د لاندې مثال څخه په کاراخستنې سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

	عدد		یویز		لسیز		سلیز
۱-مثال:	۷۸۲	=	۲	یویز	۸	لسیز	۷ سلیز
۲-مثال:	۸۹	=	۹	یویز	۸	لسیز	۰ سلیز
	۷۰	=		یویز		لسیز	سلیز
	۲۰۶	=		یویز		لسیز	سلیز
	۷۶۰	=		یویز		لسیز	سلیز
	۹۵۲	=		یویز		لسیز	سلیز

۳- لاندې هر یو عدد په خپلو کتابچو کې په رقمونو سره ولیکئ.

- دوه اویا
- پنځه سوه څلوراتیا
- دوه سوه پنځه دیرش
- شپږ پنځوس
- اووه سوه څلور څلویښت
- پنځه سوه دري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندي عددونه ولولئ او هر يو په خپلو کتابچو کې په تورو وليکئ.

۷۴۶ ....

۶۴۲ ....

۷۰۷ ....

۹۰۲ ....

۴۳۰ ....

۱۲۳ ....

۵- د ۴ او ۶ له عددونو څخه څو دوه رقمي عددونه ليکلای شئ؟

۶- د ۲۰۰ او ۲۵۰ عددونو په منځ کې ټول هغه عددونه چې د ۵ رقم ولري وليکئ.

۷- فهيم ۳۳ افغانۍ لري د ښي لوري د ۳ رقم ته او هم د کين لوري د ۳ رقم ته ځير شئ.

الف: وواياست چې دا دواړه رقمونه يو له بله سره څه توپير لري؟ ....

ب: د ۳۳ عدد ښي او کين لوري رقمونه په عملي توګه د لرګوټو په واسطه وښياست؟

ج: د ۳۳ عدد رقمونه په چوټ کې وښياست.

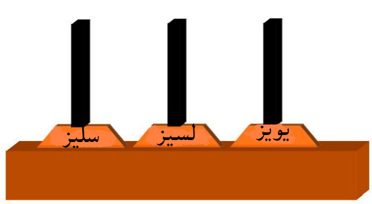

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- لاندې عددونه په نظر کې ونیسئ.

الف ـ د ٦٦ په عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي؟.......................................

ب- د اووه نوي په عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي؟ ....

ج ـ د دوه رقمي عددونو تر ټولو کوچني عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي ؟ ....

د ـ د دوه رقمي تر ټولو لوی عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي.

فعالیت

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو څخه درې تنه د ټولګي مخې ته ودروي. هریوه ته دې د ۱، ۲، ۳ یو یو کارت ورکړي او له هغو څخه دې وغواړي چې خپل اړوند کارت خپلو ټولګیوالو ته وښیي. بیا دې ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه پوښتنه وکړي. تاسو د کارتونو په واسطه کوم درې رقمي عدد لیکلای شئ. په دویم ځل دې د زده کوونکو ځایونه بدل کړي، لاس ته راغلی عدد دې په جدول کې ولیکي. په همدې ډول دې د ځایونو بدلولو ته ادامه ورکړي او د هر بدلون عدد دې تر هغه وخت پورې په جدول کې ولیکي چې لاس ته راغلی عدد تکرار رانشي. په پای کې دې وشمیرې چې څو درې رقمي عددونه، د ۱، ۲، ۳ رقمونو څخه لاس ته راغلي دي

او هم د هغو تر ټولو کوچنیو او تر ټولو لویو عددونو نمونه واخلئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- - - - - - - - -

- - - - - - - - -

- - - - - - - - -

- - - - - - - - -

- - - - - - - - -

- - - - - - - - -

ترټولو کوچنی عدد - - - - - -

ترټولو لوی عدد - - - - - -

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

۱- د مثال په توګه دواړه مساوي عددونه په خپلو کتابچو کې د غشي په واسطه یو له بله سره ونښلوئ.

۱۳یودانه‌يي او ۲ لسیز	۴ یودانه‌يي او ۷ لسیز	۲ یودانه‌يي او ۵ لسیز
۱۴ یودانه‌يي او ۲ لسیز	۱۲ یودانه‌يي او ۴ لسیز	۳ یودانه‌يي او ۷ لسیز

۲- د حل شوي مثال څخه په ګټې اخیستو سره د ښي لوري جدولونه د کیڼ لوري له عددونو څخه داسې بشپړ کړئ چې هر رقم یې په خپله مرتبه کې راشي.

مثال:

سلیز	لسیز	یویز
	۳	۱۲

→

سلیز	لسیز	یویز
	۴	۲

سلیز	لسیز	یویز
	۱۷	۳

→

سلیز	لسیز	یویز

سلیز	لسیز	یویز
۲		۱۳

→

سلیز	لسیز	یویز

۳- د لاندې مثال په ډول د پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

مثال: د ۳۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟ (۵ د یویزو په مرتبه کې او ۳ د لسیزو په مرتبه کې).

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ۷٦ د عــــدد ارقــــام پــــه کومــــو مرتبــــو کــــې قــــرار لري؟..........................او ....
- د ٦۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟

په خپله خوښه يو عدد وليکئ چې په هغه کې يو يز، لسيز وجود ولري او وواياست چې دا عدد څو رقمي دی؟

- په شميرلو کې له ۹ عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شميرلو کې له ۹۹ عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شميرلو کې له ۹۹۹ عدد څخه مخکې کوم عدد راځي؟
- د ۹۹۹ عدد څو رقمي دی؟

کورنی دنده

د ۴۰۰ او ۵۲۰ په منځ کې هغه عددونه وليکئ چې د يو يز رقمونه يې ۵ وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم لوست: اټکل او تخمين

هدف: زده کوونکي د تخمين په مفهوم پوه شي او مقدار يې تخمين کړای شي.

مونږ ځنې وخت مقدارونه تخمينوو او بيا د شميرلو په واسطه يې دقيقه اندازه د يويزو او لسيزو په شکل ټاکو. ګورو چې زمونږ تخمين په کومه اندازه حقيقت ته نږدې دی. په حقيقت کې تخمين کول يو هوښيارانه سوچ يا حدس دی چې د ذهن د انکشاف لپاره مهم ګڼل کيږي. عموماً په کورنيو کې د کوچنيانو د ساعت تيرۍ لپاره ډير ښه ده. مثلاً که چيرې په کورنۍ کې زرد آلو وخوړل شي او د هغو مندکې (زړي) سره يو ځای کړي او خپلو کوچنيانو ته ووايې چې چا څو دانې خوړلي دي؟ چا زيات خوړلي دي؟ چا لږ خوړلي دي؟ هر يو د خپل فکر سره سم يو عدد وايې په پای کې دقيق شميرل کيږي. ليدل کيږي چې د کوم يوه تخمين حقيقت ته نږدې دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

ښاغلی ښوونکی دې یو نا معلوم مقدار د لوبیا دانې، یا د زرد آلو مندکې، د هندوانې یا ختېکی او یا کدو زړي ټولګي ته راوړي او د ټولګي مخې ته دي کښېږدي، ټولو زده کوونکو ته دې وښيي. بيا دی هغه په یوه پاکټ یا کڅوړه کې واچوي. وروسته دې زده کوونکي په ډلو باندې وويشي او لارښوونه دې ورته وکړي.

۱. هرډله دي داسې جدول رسم کړي چې په هغه کې دوه ستونه د تخمين او دقيقو شميرلو وي.

۲. د ډلې هر يو تن دې د پاکټ يا کڅوړې د شي مقدار په اټکلی توګه وټاکي.

۳. دهر ډلې جدول دې د ټولګي مخې ته ځوړند شي.

۴. له هرې ډلې څخه دې يو، يو تن راشي د پاکټ يا کڅوړې د ننه توکي دې داسې وشميري چې لومړی دې، لس، لس جلا کړي چې څو لسه او څو يو دانه يي دي.

۵. د شمير حقيقي اندازه دې د ډلو د تخمين له جدول سره پرتله کړي.

۶. کومه ډله چې د مسابقې ګټونکې دی هغه ډله دې تشويق شي او خپل کار دې نورو زده کوونکو ته توضيح کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم فصل

له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او ليکل

دريم لوست: له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې د عددونو لوستل او ليکل

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې عددونه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې ولولي، ويې شميري طبقې، او اړوند يې مرتبې يې وپېژني او بيايې وليکي.

تا سو له ۱ څخه تر ۹۹۹ پورې ټول عددونه په دويم ټولګي کې پيژندلي او لوستلي دي چې ۹۹۹ درې مرتبې لري دا درې مرتبې لومړی مرتبه (ديويز و مرتبه) بلل کيږي. که چيرې په ۹۹۹ باندې د يوه عدد ور زيات کړو د ۱۰۰۰ عدد لاس ته راځي چې دا عدد څلور رقمونه لري چې څلورم رقم يې د (۱) عدد او په دويمې مرتبه پورې اړه لري، تا سو په لاندې جدول کې دوه مرتبه ليدلای شئ چې هره مرتبه يې د (يويز، لسيز او سليز) درې مرتبې لري.

دوهمه مرتبه (زريزو مرتبه)			لومړی مرتبه (د يويزو مرتبه)			
د سل زريزو مرتبه	د لس زريزو مرتبه	د زريزو مرتبه	د سليزو مرتبه	د لسيزو مرتبه	د يويزو مرتبه	عدد
				۹	۹	۹۹
			۱	۰	۰	۱۰۰
			۹	۹	۹	۹۹۹
		۱	۰	۰	۰	۱۰۰۰
		۲	۰	۰	۰	۲۰۰۰
		. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .
		۹	۰	۰	۰	۹۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چیرې اوس په دویمه مرتبه کې د یو زریزو مرتبې ته پاملرنه وکړئ، لیدل کیږي چې د (۱) عدد په همدې مرتبه کې دی او د لومړی مرتبه تولې مرتبې یې صفر دي، چې (۱۰۰۰) یو زر لوستل کیږي. که چیرې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰، ۷۰۰۰، ۸۰۰۰ او ۹۰۰۰ عددونه حاصلیږي.

تاسو پوهیږئ چې د پورته عددونو صفرونه په لومړی طبقې پوري اړه لري، که چیرې د لومړی طبقې د صفرونو په ځای د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ مختلف عددونه ولیکل شي په دې صورت کې د ۲۰۰۱، ۲۰۱۱، ۳۰۶۳، ۴۰۲۰، ۸۲۵۱، ۹۹۹۹ ... عددونه په لاس راځي.

فعالیتونه

لاندې کارتونو ته پاملرنه وکړئ:

د یویزو مرتبه　　د لسیزو مرتبه　　د سلیزو مرتبه　　د یوزریزو مرتبه

الف: هغه عدد چې د پورتنیو ۴ کارتونو څخه په لاس راځي ولیکئ.

ب: نوموړی عدد څو رقمونه لري؟

ج: نوموړی عدد ولولئ او په تورو باندې یې ولیکئ.

د: د صفر کارت په کومه مرتبه کې موقعیت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کیږي او که نه؟

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲ او ۲۰۵٦ عددونه ولولئ او په تورو یې ولیکئ د نومو ړو عددونو رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندې جدول په واسطه په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زرریز

۲- د یوزرو دوه، او وه زرو پنځه اتیا او نه زرو اته سوه درې ځلو ښت عددونه په رقم سره ولیکئ او په جدول کې وښیاست چې د هر یوه په مرتبه کې کوم رقم راغلی دی؟

یویز	لسیز	سلیز	زرریز

۳- کله چې تا سو نهه زره درې وواياست په یوه جدول کې یې وښیاست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنګه د ۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې ځای لري او هغه مرتبې چې نه لوستل کیږي کومې دي، په هغو کې کوم رقم قرار لري؟

یویز	لسیز	سلیز	زرریز

۴- د پنځه زرو او وه عدد ولیکئ. په جدول کې یې وښیاست او رقمونه یې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زرریز

کورنی دنده

۱- هر زده کوونکی دې د مرتبو یو جدول رسم او د ۲۰۰۷،۲۰۱٦ او ۱۸۸۷ عددونو ارقام دې په اړوندو مرتبو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- اته زره نهه سوه نهه ویشت په عددي بڼه او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

٦- څلور زره یو سلو شپږ په ارقامو ولیکئ او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

۷- اته زره اووه سوه شپږ نوي په ارقامو ولیکئ او رقمونه يې د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

۸- نهه زره نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

۹- نهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ او هم د ۸ او ۹ ګڼو پوښتنو د مرتبو په منځ کې توپیر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

څرنګه چې د ۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد ورزیات شي، د ۱۰۰ عدد په لاس راغلی. که چیرې د ۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد زیات شي، کوم عدد لاس ته راځي او څو رقمي دی؟ د جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم لوست

له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پېژندنه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې تر ۱۰۰۰۰۰ پورې عددونه ولولي او د طبقو په اړوندو مرتبو کې یې ولیکي.

تا سو د ۹۹۹۹ عدد پېژندلی دی. که چېرې اوس په دې عدد باندې د (۱) عدد زیات کړو، د ۱۰۰۰۰ په لاس راځي چې دا عدد یو پنځه رقمي عدد دی او نو موړی عدد د (۱) رقم د دویمې طبقې د لس زریزو په مرتبه کې قرار لري. که چېرې اوس د لس زریزو په مرتبه کې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰۰، ۳۰۰۰۰، ۴۰۰۰۰، ...، ۹۰۰۰۰ عددونه په لاس راځي.

لومړۍ طبقه (دیویزو طبقه)			دویمه طبقه (د زریزو طبقه)		
د یویزو مرتبه	د لسیزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د سل زریزو مرتبه
۹	۹				
۰	۰	۱			
۹	۹	۹			
۰	۰	۰	۱		
۹	۹	۹	۹		
۰	۰	۰	۰	۱	
۹	۹	۹	۹	۹	
۰	۰	۰	۰	۰	۱

او س که چېرې د ۹۰۰۰۰ د لومړۍ طبقې د یویزو په مرتبه کې د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو، د ۹۰۰۰۱، ۹۰۰۰۲، ۹۰۰۰۳، ...، ۹۰۰۰۹ عددونه په لاس راځي. همدارنګه که چېرې د ۹۰۰۰۹ عدد د لسیزو، سلیزو او زریزو په مرتبو کې د ۱، ۲، ۳، ...، ۹ رقمونه ولیکو د ۹۰۷۶۸، ۹۶۰۲۵، ۹۷۵۴۲، ....، ۹۹۹۹۹ عدد په لاس راځي. که چېرې د ۹۹۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد ورزیات شي، د ۱۰۰۰۰۰ عدد په لاس راځي تاسو کولای شئ، ځنې عددونه د لاندې جدول په اړوندو طبقو او مرتبو کې وګورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې تش ځایونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په ډول په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

مثال: شپږ او یا زره دوه سوه

٧	٦	٢	٠	٠

پوښتنې:

١) شل زره

٢) اوولس زره شپږ سوه پنځه څلویښت

٣) دوه دېرش زره

۴) اته ویشت زره پنځه دېرش

	٠	٠	٠	٠
١		٦		۵
٣	٢			
٢				۵

لاندې عددونه لکه حل شوی مثال په حروفو باندې ولیکئ.

مثال: ٣٨٩٣٠ – اته دېرش زره نهه سوه دېرش

١- ٦۵٠٠۴ ....

٢- ٧٣٦۴٢ ....

٣- ١٠٠٠٠٠ ....

۴- ٨٧٠٠٧ ....

۵- ٩٩٩٩٩ ....

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د طبقو او مرتبو جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړي، بیا دې لاندې عددونه د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکي او په تورو دې ولیکي.

٣۴٠٠٣، ١٠٠٠٠٠، ٩۵٩٩٩

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- څو داسې عددونه وليکئ چې د سليزو په مرتبه کې يې ۹ او د لسيزو په مرتبه کې يې ۳ يې وي.

۲- يو داسې عدد وليکئ چې د سليزو په مرتبه کې يې ۴ او د زريزو په مرتبه کې يې ۲ راغلي وي.

۳- يو داسې عدد وليکئ چې د يويزو په مرتبه کې يې ۴ او د لس زريزو په مرتبه کې يې ۷ راغلي وي.

۴- داسې يو عدد وليکئ چې د لس زريزو په مرتبه کې يې ۴ او د سليزو په مرتبه کې يې ٦ راغلي وي.

۵- داسې يو عدد وليکئ چې د لس زريزو په مرتبه کې يې ۹ او وواياست چې دا عدد څو رقمونه لري؟

۶- که چېرې د سلو زرو په مرتبه کې د (۱) رقم قرار ولري، د لومړۍ او دويمې طبقې په نورو مرتبو کې يې صفر ليکل شوی وي، کوم عدد لاس ته راځي؟

کورنۍ دنده

په خپلو کتابچو کې د طبقو يو جدول رسم او د ۱۶۰۷۰۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز	لس زريز	سل زريز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم فصل

جمع

پنځم لوست: د جمعې په عمليې كې د لس دا نه ييزو ډلو جوړول

هدف: زده كوونكي به وكړاى شي چې د جمعې عمليه د لس دانه‌ييزو ډلو په جوړولو سره سرته ورسوي.

۱- مثال: لاندې شكلونو او د هغوى اړوندو عمليوته پاملرنه وكړئ.

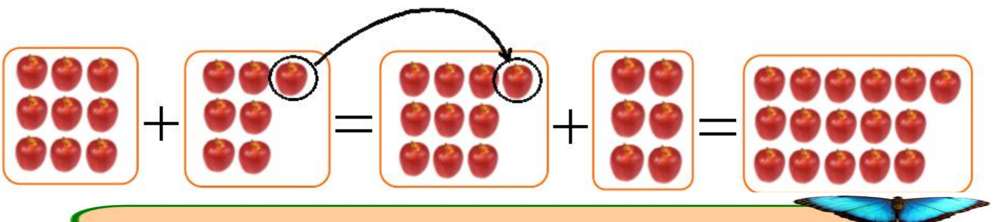

۹+۷ =۱۰+ ۶ =۱۶

۲- مثال

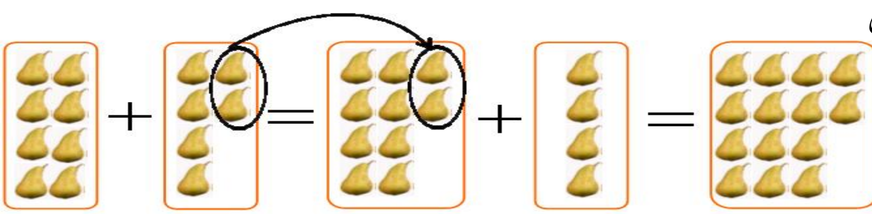

۸+۶=۱۰+۴=۱۴

فعاليت

حل شوي مثال په نظر كې ونيسئ او تش ځايونه يې ډك كړئ.

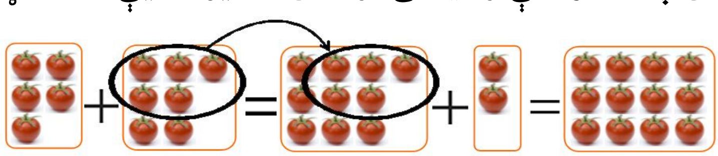

□+□=□+□=□

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

۱- مثال ته په کتو سره د جمعې په عملیې کې لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۲ + ۷ = ۱۰ + ۳ = ۱۳

۵ + ۲ = ۱۰ + [ ] = [ ] ، ۷ + ۹ = ۱۰ + [ ] = [ ]

۹ + ۲ = ۱۰ + [ ] = [ ] ، ۸ + ۷ = ۱۰ + [ ] = [ ]

۸ + ۹ = ۱۰ + [ ] = [ ]

۲- د لاندې مثال په ډول د لس جمع یو عدد په جوړولو سره لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۸ + ۲ = ۱۰ + ۴ = ۱۴

۹ + ۴ = [ ] + [ ] = ۱۳ ، ۷ + ۸ = [ ] + [ ] = ۱۵

۳ + ۹ = [ ] + [ ] = ۱۲ ، ۹ + ۷ = [ ] + [ ] = ۱۶

۷ + ۲ = [ ] + [ ] = ۱۳

۳- د جمعې په عملیه کې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

۶ + ۸ = [ ] + ۴ = [ ]

۳ + ۷ = ۱۰ + [ ] = [ ]

۴ + ۶ = [ ] + ۰ = [ ]

کورنۍ دنده

څو داسې عددونه پیدا کولای شئ چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل یې ۱۰ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست

د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د څو رقمي عددونو د جمعې حاصل په لاس راوړي.
زده کوونکي په دې وپوهيږي چې په هره مرتبه کې يوازې يو رقم ليکلای شو.

پاملرنه وکړئ: تاسو په دوهم ټولګي کې د حاصل لرونکو عددونو جمع په کوچنيو عددونو کې ولوستل او زده مو کړل، د جمعې دا عمليه په لويو عددونو کې داسې په نظر کې ونيسئ.

مثال:

زریز	سلیز	لسیز	یویز
①	①	①	
۲	۵	۳	۴
+ ۶	۷	۶	۷
۹	① ۳	① ۰	① ۱

```
 ① ①  ①
  ۲ ۵ ۳ ۴
+ ۶ ۷ ۶ ۷
---------
  ۹ ۳ ۰ ۱
```

مخامخ پوښتنې حل کړئ:

```
  ٦۴۳۵        ۵۸۴۳        ۷۳۲۱
+ ۱۵۸٦      + ٦۰۸۰      + ۲٦۰۹
------      ------      ------
```

لاندې پوښتنې حل کړئ.

```
  ۲۷۰۳        ۱۰۸۷        ۳۴۰۵٦
+ ۹٦۱۹      +  ۹۹۴      + ٦۴۹٦۷
------      ------      -------
```

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حاصل څخه په کار اخستني سره لاندې د جمعې پوښتني حل کړئ.

۳۴۵٦	۱۰۰۴۷	۱۴۴۳
+ ۴۰۹۰۷	+ ۹۹۹۳	+ ۱۸۵۸
□	□	□

۲- لاندې پوښتني خپلو کتابچو کې وليکئ او په تشو ځايونو کې يې مناسب عددونه وليکئ.

(۱)	(۱) (۱)	
۸ ۸ ٦	□ ۷ ۳	□ □ □
+ □ ۰ □	+ ۳ ۴ □	+ ۴ ۷ ۸
۱۳ ۹ ۴	۵ ۲ ۲	۴ ۷ ۸

(۱)	(۱)	(۱) (۱)
۷□ □ ٦	۸ ۷ ٦	٦ ۷ ۸
+ ۴ ۳ □	+ □ □ □	+ ۳ ۲ □
۷ ۷ ۹ ۰	۱۱ ۰ ۹	۱۰ ۰ ۱

۳- احمد ۲۸ افغانۍ لري، پلار يې د سودا اخيستلو لپاره ۷۰٦ افغانۍ نورې هم ورکړې اوس له احمد سره څو افغانۍ دي؟

۴- په يوه بڼ کې د بادامو ۱۸۰۰ نيالګي او د زردالو ۵۵۰ نيالګي موجود دي، معلوم کړئ چې د بڼ ټول نيالګي څومره دي؟

۵- کريمه له ذبيح څخه ۱۸۰ افغانۍ زياتې لري. که چيرې ذبيح ۳۸۰ افغانۍ ولري، د کريمې پيسې معلومې کړئ.

کورنۍ دنده

د اختر په ورځ پلار خپل زوی کريم ته ۵ افغانۍ او نورو ۴ زامنو ته يې ۵، ۵ افغانۍ ورکړې، معلوم يې کړئ چې پلار يې زامنو ته څو افغانۍ ورکړې دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زياتې اجزاوې ولري

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د جمعې عمليه چې له دوو جزو څخه زياتې اجزاوې ولري سرته ورسوي.

مثالونه:

د جمعې لومړی جز	٢	٥
د جمعې دويم جز	١	٢
د جمعې دريم جز	+ ١	٠
د جمعې حاصل	٤	٧

①	①	
١	٧	٦
٢	٠	٠
٥	٢	٠
+	٦	٤
٩	٦	٠

①	①	
١	٤	٨
٢	٦	٥
+ ١	٠	٠
٥	١	٣

فعاليتونه

١- جمع يې کړئ.

الف:
٣٤٧
١٠٠
١٢٣
+ ١٤٧

ب:
١٠١
٢٣٤
٥٦
+ ١٢

ج:
٣٤٧
١١٢
+ ٦٢٣

٢- څو داسې عددونه وليکئ چې د جمعې حاصل يې ٩ شي، په داسې حال کې چې اجزاوې يې تکرار نشي.

٣- څو داسې عددونه وليکئ چې د جمعې حاصل يې ١٢ او مساوي اجزاوې ولري.

کورنۍ دنده

جمع يې کړئ:

٧٠٠٢
١٨٧٠
٩٤٠٢
+ ٨

٣٥
٧٤٣
٣٧١
+ ١٠٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- یوه ښوال د ۳٦۲۰۰ افغانیو منې د ۱۲۰۰۰ افغانیو ناك او د ٦۱۰۰ افغانیو شفتالو وپلورل. معلوم کړئ چې نوموړي ښوال ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړې دي؟

۲- یوه هټۍ وال په لومړۍ ورځ د ۱۲۰۰ افغانیو، په دوهمه ورځ د ۱۲۰ افغانیو، په دریمه ورځ د ۱۸۰۰ افغانیو او په څلورمه ورځ د ۲۰۲۰۰ افغانیو اجناس پلورلي دي، معلوم کړئ چې هټۍوال په څلورو ورځو کې ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړې دي؟

۳- لاندې پوښتنې لومړۍ په خپلو کتابچو کې ولیکئ او بیایې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

(۱) (۱) (۱) (۱)

	□	۳	□	۷	۳
+	٦	□	۴	۳	۸
	۷	۱	۱	۱	۱

(۱) (۱) (۱) (۱)

		□	۹	□	۵	۵
+		۷	۰	۹	□	۵
	۱	۰	۰	۰	۰	□

( ) ( ) ( )

	۷	۸	۸	۴	۲
+		۹	۸	۸	۷
	□	□	□	□	□

(۱) (۱) (۱)

	۱	۰	٦	□	۸
+	□	□	□	۷	□
	۱	۲	۳	۵	٦

کورنۍ دنده

د ټوکر اوبدلو یوې فابریکې په لومړۍ ورځ ۴۳۰ متره ټوکر، په دویمه ورځ ۷۴۰ متره ټوکر او په دریمه ورځ ۱۰۲۰ متره ټوکر تولید کړی دی. معلوم یې کړئ چې په درې واړو ورځو کې نوموړې فابریکې څو متره ټوکر اوبدلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست

د جمعي د عمليې ازموينت

هدف: زده کوونکي به وکولای شي چې د جمعي عمليې امتحان کړي.

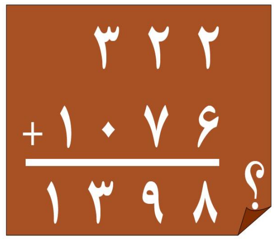

	٣٢٢
+	١٠٧٦
	١٣٩٨

شاکر، فهيم ته وويل: کولای شې چې د ٣٢٢ عدد د ١٠٧۶ له عدد سره جمع کړې؟

فهيم وويل هو، داسې يې جمع کوم:

شاکر وويل: څرنګه پوهيږې چې پوښتنه دې صحيح حل کړې ده او که غلطه؟

	١٠٧٦
+	٣٢٢
	١٣٩٨

فهيم وويل: ددې کار لپاره د جمعي د اجزاوو ځايونه بدلوو او د جمعي عمليه سرته رسوو.

څرنګه چې په دواړو حالتونو کې عين عدد لاس ته راغلی نو ځواب صحيح دی.

کورني دنده

لاندې پوښتنې لومړی په کتابچو کې جمع او بيا يې وآزمايئ.

٢٣۴۵	١٠٨٦٠	٢٩٧٦۴
+ ١٠٢٣	+ ٢٨٠١۵	+ ۵٠٢٣۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې عددونه لومړی جمع او بیا یې امتحان کړئ.

```
  ٣٧٦٤        ٧٦٥٠        ١٧٨٩١
+١٥٣٢١     + ٦٣٤٢٥     + ٧١٨٦۴
```

۲. د ۷۲۰۳۵ او ۶۰۱۰ عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

۳. د ۹۰۹۹ او ۹۹۹۹ عددونه یو له بل سره جمع او امتحان یې کړئ.

۴. په یوه بڼ کې ۸۰۰۰۰ د منو نیالګي وه، په نوموړي بڼ کې ۱۶۷۴۵ نور نیالګي یې کینول شول اوس په بڼ کې څو نیالګي موجود دی. په دوه ډوله یې ځواب په لاس راوړئ.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې لومړی په خپلو کتابچو کې حل او بیایې وآزمایئ.

```
  ۱۶۴۲        ۷۰۰۴۲
+ ۸۶۰۷      + ۲۰۸۰۰
```

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم فصل

د تفریق عملیه

نهم لوست: له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې په دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو کې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

پاملرنه وکړئ:

حمیده ۹۴ افغانۍ لري په ۴۲ افغانیو یې قلم او کتابچه واخیستل اوس د حمیده سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۹۴-۴۲=۵۲

یا:

۹ ۴	مفروق منه
ـ ۴ ۲	مفروق
۵ ۲	د تفریق حاصل

محسن ۱۳۸ کرېته منې لري، که چیرې د هغو څخه ۲۸ کرېته منې خرڅې کړي، څو کرېته منې به له هغه سره پاتې شي؟

۱ ۳ ۸
ـ ۲ ۸
۱ ۱ ۰

یوه هټۍ وال ۳۹۸۰ متره توکر درلود، که چېرې له هغو څخه یې ۷۸۰ متره توکر پلورلی وي څو متره توکر نور ورسره پاتې دی؟

۳ ۹ ۸ ۰
ـ ۷ ۸ ۰
۳ ۲ ۰ ۰

کورنی دنده

یوه عبارتي پوښتنه ترتیب او حل کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۹۹۹۹	۶۸۹۲۷	۶۷۴۲
_ ۶۹۹۹	_ ۵۶۷۰۶	_ ۱۰۳۰

۲- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱۹۹۵۲	۱۹۹۵۲	۱۷۷۶۵
_ ۲۶۴۲	_ ۱۷۳۱۰	_ ۲۶۴۲

۱- د اووه او یا زره له عدد څخه د اووه زره عدد تفریق کړئ.

کورنی دنده

لاندې د تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

۱۸۹۷۹	۱۸۹۷۹	۱۷۹۷۸
_ ۱۷۱۳۲	_ ۱۸۴۷	_ ۱۸۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست

د پور اخيستلو په صورت کې د تفريق د عمليې سرته رسول

هدف: که چیرې د مفروق منه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې څخه کوچنی وي زده کوونکي د وروستي رقم څخه په پور اخيستلو سره د تفريق عمليه سرته رسولای شي.

څرنګه چې د عددونو په جمع کولو کې مو يو لسي د يويزو له مرتبې څخه لسيزو ته او يو سلي د لسيزو له مرتبې څخه د سليزو مرتبې ته انتقال کړل، د عددونو په تفريق کې کولای شئ د لسيزو له مرتبې څخه يولسي د يويزو مرتبې ته او يا د سليزو له مرتبې څخه لسيزو ته او يا د زريزو له مرتبې څخه د سليزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفريق د عمليې په حل کې له هغه څخه کار واخلئ.

۲	۱۴	۱۲
۳	۵	۲
۱	۷	۵
۱	۷	۷

(− ۳۵۲ − ۱۷۵ = ۱۷۷)

فعاليت:

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳۰۰۰۶
− ۱۱۲۴۸

۷۳۵۸
− ۶۳۵۹

....
− ۹۹۹۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې او تفريق تمرينونه:

۱- په چوکاټ کې دوه عددونه يو له بل سره جمع کړئ

۶۰۷ او ۵۸۳	۸۴۰ او ۷۰۳
۲۵۶۴ او ۸۴	۱۰۴ او ۱۱۱
۳۷۲ او ۶۴۱	۱۰۰ او ۲۱۳

۲- په چو کاټ کې دوه عددونه په نظر کې ونيسئ، د لوی عدد څخه کوچنی عدد تفريق کړئ.

۱۰۰۰ او ۹۷۸	۴۸۱ او ۱۷۳۲
۱۹۲ او ۶۴۰	۳۲۵ او ۷۸۶
۱۷۶ او ۸۷	۳۰۰۵ او ۱۰۹

۳- ۱۸۰ کسانو چې سرې او شنې جامې يې اغوستې وې، د ځغاستې په يوې لوبې کې يې ګډون وکړ، که چېرې ۹۲ تنو يې سرې جامې اغوستې وي څو تنو يې شنې جامې اغوستې دي؟

کورنۍ دنده

په يوه لومړني ښوونځي کې ۴۸۲ زده کوونکي دي، که چېرې ۱۷۴ يې نجونې وي د هلکانو شمېر معلوم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په یوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دي، ۲۳۰ تنه یې په یوه هوائي ډګر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نوموړې الوتکې ته وختل. اوس د مسافرینو شمېر څو تنه دی؟

۵- په یوه کارتن کې ۱۰۰ دانه ییز دوه قطیه قلمونه و، که چېرې ۶۸ دانې قلمونه زده کوونکو ته ویشل شوي وي، نور څو دانې قلمونه پاتې دي؟

٦- که چېري د دریم (الف) په ټولګي کې ۳۷ زده کوونکي او د دریم (ب) په ټولګی کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي ، په داسې حال کې که په دواړو ټولګیو کې ۲۰ نجونې وي، په دواړو ټولګیو کې د هلکانو شمېر معلوم کړئ؟

۷- د چرګانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرګان دي، که چېرې په یوه فارم کې ۲۷۹ چرګان وي د بل فارم د چرګانو شمېر معلوم کړئ.

۸- د چرګانو په یوه فارم کې ۲۰۵ چرګې او په بل کې ۳۱۱ چرګې دي، په دواړو فارمونو کې د روغو چرګو شمېر معلوم کړئ، په داسې حال کې چې د ناروغو چرګو شمېر ۲۱ دی ؟

کورنۍ دنده

د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ولیکئ او حل یې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- لومړی یې جمع کړئ بیا له لاسته راغلی د جمعې حاصل څخه هر یو د جمعې جز تفریق کړئ.

	۱ ۴ ۲ ۱
+	۲ ۱ ۸

۱۰- احمد یو خوراك، محمود دوه خوراکه او سلیم درې خوراکه کباب وخوړ او د هوټل خاوند ته یې ۵۰۰ افغانۍ ورکړې، که چېرې د یو خوراك کباب قیمت ۵۰ افغانۍ وي معلوم کړئ چې هوټلي څو افغانۍ بیرته ورکړي؟

۱۱- کریم ۹۸۰ افغانۍ درلودې خپلو درېوو زامنو هر یوه ته یې ۹۹ افغانۍ د ښوونځي د اړتیا شیانو لپاره ورکړې، معلوم کړئ چې د کریم سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۱۲- د ?= ۶۴ - ۱۲۵ د تفریق عملیه په نظر کې ونیسئ او حل یې کړئ، بیا داسې عبارت ورته ولیکئ چې د عملیې مفهوم وښیي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې حل کړي.

۱-

	۱۰۹
	٦۱۳
+	۷۸

۲-

	۴۰۳۹
	۷۰۴۷
+	۲۰

۳-

	۸۱۱۰
−	٦۱۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عددونو څخه کوم یو يې لوی او کوم يې کوچنی دی؟ له لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۴- د لاندې پوښتنو تش ځایونه د >، = او < په مناسبو نښو سره ډك كړئ.

۷۶۴۲	☐	۲۳۴۵۱
۴۳۲۱۶+۳۰۴	☐	۴۳۵۲۰
۴۳۵۲۰-۳۰۴	☐	۴۳۲۱۶
۸۷۹۸۶	☐	۷۸۴۳۰

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۷۶۴۲۱	۱۸۰۴۲
− ۶۷۸۴۰	− ۸۷۲۴
☐	☐

۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۷۶
− ۹۲۴۶۸	− ۹۳۲۷
☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم لوست

د تفريق د عمليې ازمايل

هدف: زده كوونكي په دې پوه شي چې د تفريق پوښتنه يې په سمه توګه حل كــړې ده او كه نه

د دې لپاره چې باورې شو د تفريق پوښتنه مو په سمه توګه حل كړې ده او كه نه؟ هغه په لاندې توګه آزمويو:

د تفريق د عمليې د ازمايلو لپاره لومړى د تفريق حاصل له مفروق سره جمع كوو، كه چېرې مفروق منه لاس ته راشي پوښتنه سمه ده او له هغه پرته غلطه ده.

فعاليت

- د پورته حل شوي مثال په توګه لاندې پوښتنې په خپلو كتابچو كې حل او وآزمايئ.

٨۴۴٧	٧٦٢٩
_٦٢۴٥	_۴٥٥٢

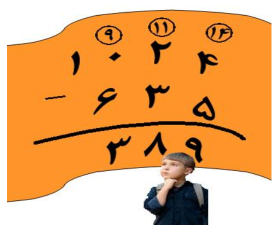

هر زده كوونكى دې په خپله يوه پوښتنه وليكي او حل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې کړي بيا دې وآزمويي.

۱- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

الف:

```
  ۶۴۲۰
- ۱۸۴۰
```

ب:

```
  ۷۳۲۵
- ۱۹۷۶
```

ج:

```
  ۱۰۰۰۰۰
-  ۹۹۹۹۹
```

۲- يوه بنوال ۱۰۸۰ نيالګي وپلورل، ۲۱۰ نيالګي له هغه سره پاتې شول، معلوم کړئ چې نوموړي بنوال ټول څو نيالګي درلودل؟

۳- يوه مال دار ۱۲۰۰۰ ميږې درلودې، نوموړي ۹۰۴ ميږې وپلورلې، معلوم کړئ چې څو ميږې ورسره پاتې دي؟

۴- يوه دکان دار په څلورو ورځو کې د ۸۷۶۰۲ افغانيو توکر پلورلی دی، که چېرې په لومړۍ ورځ يې د ۱۰۸۰۰ افغانيو، په دويمه ورځ يې د ۱۶۰۷۰ افغانيو او په دريمه ورځ يې د ۳۸۰۰۰ افغانيو توکر پلورلي وي، د هغه د څلورمې ورځې پلورنه معلومه کړئ؟

۵- يو تن مامور په مياشت کې ۳۴۰۰ افغانۍ معاش اخلي، که چېرې په ۹۰۰ افغانۍ اوړه واخلي، ۲۰۰۰ افغانۍ د کور کرايه ورکړي، څو افغانۍ له هغه سره پاتې کيږي؟

کورنی دنده

يوه بزګر په يو کال کې ۵۰۰ منه د غنمو حاصل ، ۲۰۰ منه يې د خپل خوراك لپاره وساتل، پاتې څومره غنم بايد وپلوري تر څو خپلې نورې اړتياوې بشپړې کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل

د عددونو خط

دولسم لوست: د عددونو خط

هدف: زده کوونکي به د عددونو خط وپېژني او په ترتیب سره به عددونه په هغه باندې ولیکلای شي.

فعالیت

۱_ د عددي کارتونو د شکلونو څخه په ګټه اخیستنې سره د لاندې جدول تش ځایونه ډک کړئ.

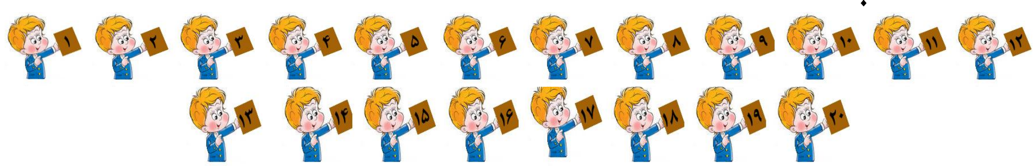

١		٣			۶				١٠		١٢			١۵			١٨		

۲_ د پورته ډک شوي جدول څخه په ګټه اخستنې سره د لاندې خط په هغو ټکو باندې چې عدد لیکل شوی نه دی، په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې د هغو اړوند عدد ولیکئ.

پاملرنه:

الف: صفر د پیل په نقطه کې قرار لري.

ب: د صفر نقطه د عددي خط د پیل (مبدأ) په نامه یادیږي.

ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه یادیږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۱، ۴، ۲، ۳، عددونه داسې ترتیب کوو.

۳،۴،۵،۶،۷،۱،۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو یو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هغه په مخ باندې لس نقطې په مساوي فاصلو سره جلا کړئ، په ترتیب سره عددونه له کیڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ.

۲- یو زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته په قدم وهلو پیل وکړي، نور زده کوونکي دې د هغه قدمونه حساب کړي او د عددونو د خط په مخ باندې دې وښيي.

۳- د ۳، ۵، ۲، ۷، ۶او ۴ عددونه په ترتیب سره د عددي خط په مخ ولیکئ.

۴- د ۹، ۳، ۶، ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۸، ۱ او ۴ عددونه په ترتیب سره د کوچنیو عددونو، څخه د لویو عددونو خواته ولیکئ.

۵- د لاندې عددونو عددي خط نقطې په نظر کې ونیسئ، عددونه په ترتیب سره د کیڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ.

کورنۍ دنده

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د ۸، ۶، ۷، ۵، ۴، ۲، ۱ او ۳ عددونه په ترتیب سره د عددونو په خط باندې ولیکئ.

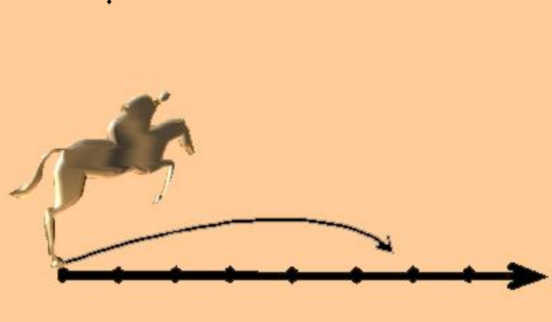

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يار لسم لوست: د دوو لسونو په شا او خواکې د عددونو پرتله

هدف: زده کوونکي به لسونو ته نږدې عددونه يعنې(۱۰ ، ۲۰ ، ۳۰، ۴۰ ، .... ته نږدی عددونه) تشخيص کړای شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندې په لاندې توګه ښودل شوی دی، د ۲۲ عدد کوم يوه لسونو ته نږدې دی؟يعنې۲۰ ته او که ۳۰ ته نږدې دی؟

د خط په مخ باندې ليدل کيږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عددونو په منځ کې قرار لري، څرنګه چې ۲۲ له ۲۰ څخه د ۲ واحدونو په اندازه او له ۳۰ څخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري، نو ۲۲ د ۳۰ عدد په نسبت د۲۰ عدد ته نږدې دی، نوموږ ۲۲ د ۲۰ په نږدې والی کې حساب وو.

فعاليت: آيا د۲۵ عدد ۲۰ ته نږدې دی او که ۳۰ ته؟

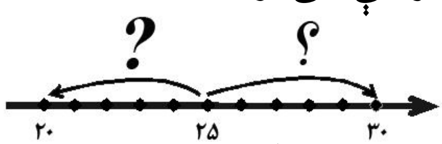

۲۵ د ۲۰ او ۳۰ په منځ کې پروت دی، کله چې داسې پيښه شي، موږ وايو دواړو ته يو شان فاصله لري.

پوښتني:

۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم يې ۱۰ ته او کوم يې ۲۰ ته نږدې دی؟ جلا جلا يې وليکئ او کوم عدد د۱۰ او ۲۰ په منځ کې پروت دی.

۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې پراته دي کوم عددونه چې ۴۰ ته نږدې دي؟ ويې ليکئ!

کورنی دنده

د ۹۳ ، ۹۸، ۹۷، ۹۵ او ۹۱ په عددونو کې کوم عددونه ۹۰ او کوم عددونه۱۰۰ ته نږدې دي جلا، جلا يې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو خط ته په پاملرنې سره د حل شوي مثال په توګه لاندې عددونه کوم عددونه ٦٠ او کوم عددونه ٧٠ ته نژدې دي.

مثالونه:

٦١	٦٠	٦٧		٦۴	
٦٩	٧٠	٦٣		٦٦	

۲- د لاندې عددونو خط په نظر کې ونیسئ، کوم عددونه ۴۰ ته او کوم عددونه ۵۰ ته نژدې دي؟

۴۴		۴۸		۴٦	
۴۵		۴۲		۴۴	

۳- هغه عددونه چې ۷۰ ته نژدې دي په خپلو کتابچو کې په ترتیب سره ولیکئ.

--- --- ---

--- --- ---

۴- د ۴۰ او ٦٠ په منځ کې څو عددونه ۵۰ ته نژدې دي؟ په ترتیب سره يې ولیکئ.

کورنی دنده

د ۷۹، ۷۵ او ۷۶ عددونو څخه کوم عددونه او یا او کوم یې اتیا ته نژدې دی؟ په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم لوست

په عددي خط باندې د جمعې عملیه

هدف : زده کوونکي به وکړای شي د جمعې عملیه په عددي خط باندې سرته ورسوي.

د ۱۳=۵+۸ د جمعې عملیه په عددي خط باندې داسې سرته رسوو.
لومړی د لاندې عددي خط په مخ باندې د صفر څخه د ۸ واحدونو په اندازه ښی خوا ته حرکت کوو او په نښه کوو، وروسته له هغه په نښه شوې نقطې څخه د ۵ واحدونو په اندازه ښـي خواتـه حرکـت کوو، لیدل کیږي چې د ۱۳ عدد ته رسیږو، دا عدد د ۸ او ۵ عـددونو د جمعې حاصل ښیي.

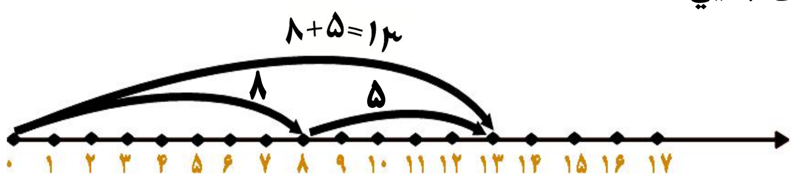

۱۳=۵+۸

د لاندې شکلونو له مخې د هر یوه ریاضي افاده ولیکـئ او د جمعـې عملیه سرته ورسوئ.

___ + ___ = ___

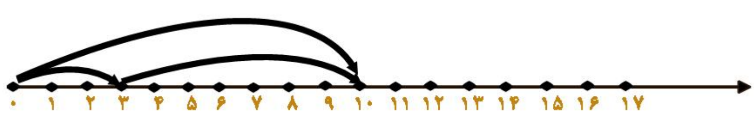

___ + ___ = ___

لاندې عملیې د عددونو د خط پر مخ باندې سرته ورسوئ.

۷ = ۴+۳   ۹= ۶+۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

غواړو د عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه د ۶ عدد تفریق کړو. د عددي خط په مخ باندې د صفر له نقطې څخه د ۱۱ واحدو په اندازه ښي خواته حرکت کوو. وروسته د همدغه عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه کيڼې خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته ګرځو او حرکت کوو. لیدل کیږي داسې نقطې ته رسیږو چې د ۵ عدد راښیي. د شکل له مخې معلومیږي چې د ۵ د عدد او د حرکت د لومړنۍ نقطې تر منځ فاصله ۵ واحده دی او په ریاضي کې هغه عملیه داسې لیکو.

۱۱-۶ = ۵

فعالیتونه

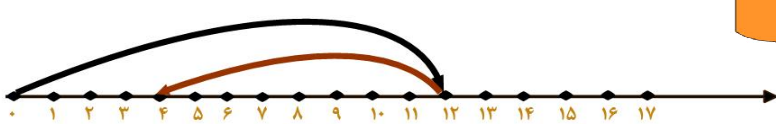

۱۲ - ۸ = ۴

۱- د پورته مثال په پام کې نیولو سره دلاندې شکلو نوله مخې د تشو ځایونو په ډکولو سره عملیې سرته ورسوئ.

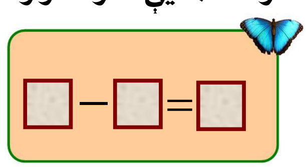

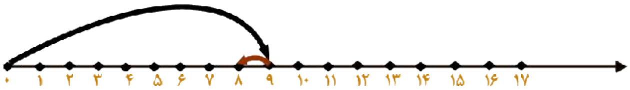

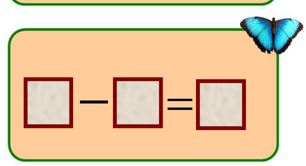

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د لاندې تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ او د عددونو خط پر مخ باندې وښیاست؟

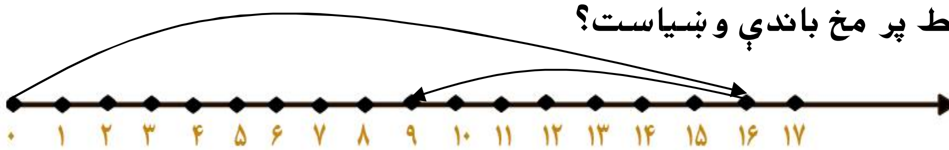

۱۶-۷ =?

۱۴-۸=?

۸-۳=?

کورنی دنده

د خط پر مخ باندې د لاندې عددونو د تفریق عملیه سرته ورسوئ.

۷-۴=?

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل
ضرب

شپاړسم لوست: د ضرب دعمليې پيژندنه

هدف : زده کوونکي د ضرب عمليه چې د څو مساوي عددونو د جمعې لنډې طريقې په مفهوم وپوهېږي.

فعاليتونه

لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ او په شفاهي توګه ورته ځواب ووايـاست:

۱- په دوه ښاخونو باندې دوه، دوه مرغۍ ناستې دي او ټولې څو کيږي؟

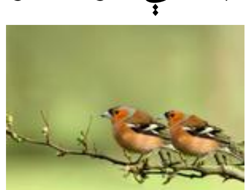

۲- په لاندې تصوير کې څو ګلدانۍ وينئ او په هره ګلدانۍ کې څو ګلان دي؟ ټول څو ګلان کيږي؟

لومړی مثال:

څو قابه وينئ، په هر قاب کې څو دانې ناکه دي او د ټولو ناکو شمېر څو کيږي؟

۲+۲+۲+۲=۸

په پورته عمليه کې د ۲ رقم ۴ واري ليدل کيږي، په دې معنا چې: ۴ واري ۲ د ۸ سره مساوي کيږي او د ضرب په شکل يې داسې ليکو. ۸=۴ × ۲ داسې لوستل کيږي،۲ضرب په ۴ کې مساوي له ۸ سره کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم مثال: د لاندې عددي خط په مخ باندې د ضرب افاده په پام کې نیسو:

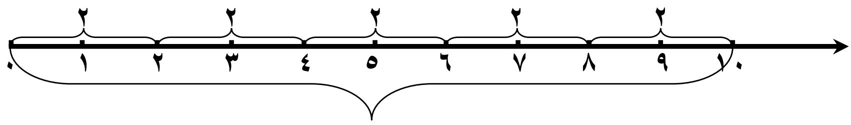

۲+۲+۲+۲+۲=۱۰

۲×٥=۱۰

دریم مثال:

شپږ ستوري په څو ګروپونو کې وینئ، ټول څو ستوري کیږي؟

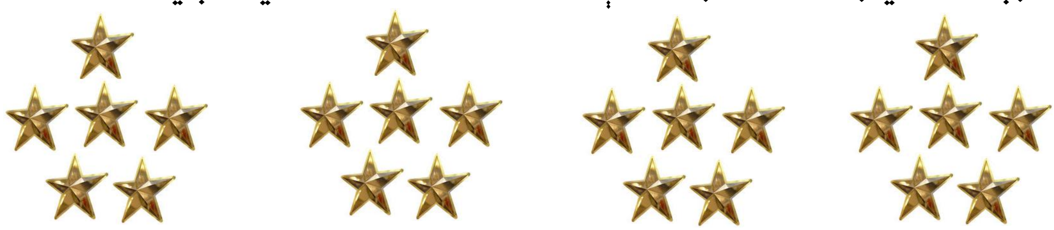

٦+٦+٦+٦=۲۴

هغه د ضرب په شکل داسې لیکو: ٦×۴=۲۴

مشق او تمرین

۱- د لاندې شکلونو د جمعې او ضرب افادې ولیکئ.

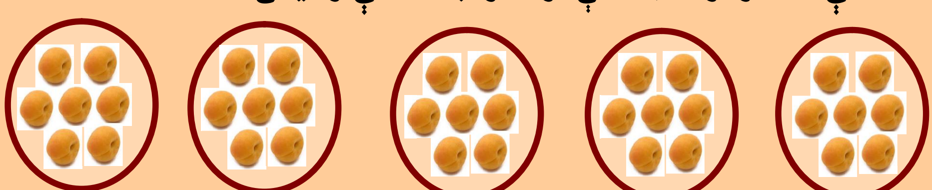

۲- د چاپیریال د موادو په واسطه د ۳×۴ افاده د جمعې په شکل وښیاست!

۳- د لاندې عددونو مجموعه د ضرب په شکل په خپلو کتابچو کې ولیکئ او حل یې کړئ.

٥+٥+٥+٥+٥+٥+٥+٥

___ × ___ = ___

کورنی دنده

مخامخ شکلونه په نظر کې ونیسئ، د هغو د جمعې او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې ولیکئ او حل یې کړئ.

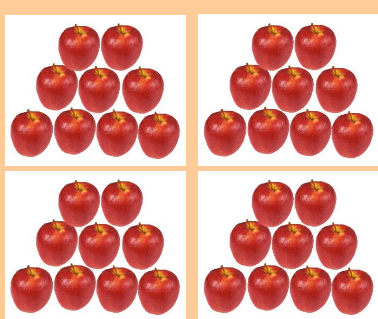

___ + ___ + ___ + ___ + ___ + ___ = ___

___ × ___ = ___

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوولسم لوست

دیوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې یو رقمي عدد په دوه رقمي

تاسو په دویم ټولګي کې د یو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب ولوستل، اوس د لاندې پوهیدو لپاره د ٦٣×٥ د ضرب حاصل له نظره تیر وو. په دې پوښتنه کې لومړی ٥ د یویزو له رقم یعنې ٣ سره ضربوو چې ١٥ کیږي، د ٥ رقم د ضرب حاصل د یویزو په مرتبه کې لیکو د لسیزو مرتبه یې چې له ١ لس څخه عبارت دي د لسیزو د مرتبې دعدد په سر یې یاد داشت کوو. لکه:

$$\begin{array}{r} \overset{1}{6}3 \\ \times\ 5 \\ \hline 5 \end{array}$$

اوس ٥ د لسیزو په مرتبه یعنې ٦ کې ضربوو چې د ضرب حاصل یې ٣٠ کیږي او د حاصل سره (١) چې یاد داشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې یې لیکو.

$$\begin{array}{r} \overset{1}{6}3 \\ \times\ 5 \\ \hline 315 \end{array}$$

فعالیتونه

لاندې عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

١٥ × ٨ = ☐	٤١ × ٨ = ☐	٢٥ × ٧ = ☐	٤٤ × ٦ = ☐
٢٥ × ٩ = ☐	٣٠ × ٦ = ☐	٥٣ × ٧ = ☐	٢٢ × ٦ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- تش ځايونه د ژبني ضرب او د ضرب د معلوم جز څخه په ګټه اخستنې سره په مناسبو عددونو ډك كړئ.

۱۸	=	۲	×	
۲۷	=	۳	×	
۱٦	=	۴	×	
۲۴	=		×	۳
۲۴	=		×	۴
۳۵	=		×	۵

۲- د كيڼ لوري د جدول له بشپړولو وروسته د ښي لوري د جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو ډك كړئ.

۵	×	۵	=	۲۵
٦	×	۵	=	
۷	×	۵	=	
۸	×	۵	=	
۹	×	۵	=	
۱۰	×	۵	=	

۵	×	۵	=	۲۵
۵	×	٦	=	
۵	×	۷	=	
۵	×	۸	=	
۵	×	۹	=	
۵	×	۱۰	=	

كورنۍ دنده

له لوبيا، وړو ډبرو او يا د چاپيريال له نورو توكو څخه په ګټه اخيستنې سره د لاندې جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۱										
۲										
۳										
۴										
۵										

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتلسم لوست

د ۶ او ۷ د ژبني ضرب جدول

هدف: زده کوونکي به د ۶ او ۷ ژبني ضرب زده کړي.

پاملرنه وکړئ!

۱	×	۷	=	۷
۲	×	۷	=	۱۴
۳	×	۷	=	۲۱
۴	×	۷	=	۲۸
۵	×	۷	=	۳۵
۶	×	۷	=	۴۲
۷	×	۷	=	۴۹
۸	×	۷	=	۵۶
۹	×	۷	=	۶۳
۱۰	×	۷	=	۷۰

۱	×	۶	=	۶
۲	×	۶	=	۱۲
۳	×	۶	=	۱۸
۴	×	۶	=	۲۴
۵	×	۶	=	۳۰
۶	×	۶	=	۳۶
۷	×	۶	=	۴۲
۸	×	۶	=	۴۸
۹	×	۶	=	۵۴
۱۰	×	۶	=	۶۰

کورنۍ دنده

د جدول له مخې دې د ٦ او ٧ عددنو ژبني ضرب له یاده زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د ژبني ضرب څخه په ګټه اخیستني سره لاندي تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

۴ × ۷ = □	۴ × □ = ۲۴
۷ × □ = ۴۹	□ × ۶ = ۲۴
۶ × □ = ۳۶	□ × ۷ = ۲۸
□ × ۷ = ۴۹	۷ × □ = ۳۵
۷ × □ = ۵۶	۶ × ۵ = □
□ × ۶ = ۵۴	□ × ۶ = ۴۲
۹ × ۷ = □	۶ × □ = ۴۸
۶ × □ = ۵۴	□ × ۷ = ۵۶
□ × ۷ = ۶۳	۷ × ۶ = □
□ × ۶ = ۴۸	□ × ۵ = ۳۵

کورنی دنده

لاندي عددونه ضرب كړئ.

۵ × ۸ = □	۴ × ۹ = □	۳ × ۷ = □
۸ × ۵ = □	۹ × ۴ = □	۷ × ۳ = □

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳ × ۸ = ☐	۴ × ۷ = ☐
۸ × ۳ = ☐	۷ × ۴ = ☐
۴ × ۸ = ☐	۵ × ۷ = ☐
۸ × ۴ = ☐	۷ × ۵ = ☐
۵ × ۸ = ☐	٦ × ۷ = ☐
۸ × ۵ = ☐	۷ × ٦ = ☐

۳- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳۲ × ۶ = ☐	۶۴ × ۷ = ☐
۴۶ × ۶ = ☐	۷۶ × ۷ = ☐

کورنۍ دنده

د ۸ او ۷ ژبنې ضرب جدول په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست

د ۹،۸ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه

هدف : زده کوونکي به د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددنو په ژبني ضرب پوه شي او په ورځني ژوند کې ورڅخه ګټه واخلي.

د ژبني ضرب لاندې هر يوه جدول ته پاملرنه وکړئ.

۱	×	۸	=	۸
۲	×	۸	=	۱۶
۳	×	۸	=	۲۴
۴	×	۸	=	۳۲
۵	×	۸	=	۴۰
۶	×	۸	=	۴۸
۷	×	۸	=	۵۶
۸	×	۸	=	۶۴
۹	×	۸	=	۷۲
۱۰	×	۸	=	۸۰

۱	×	۹	=	۹
۲	×	۹	=	۱۸
۳	×	۹	=	۲۷
۴	×	۹	=	۳۶
۵	×	۹	=	۴۵
۶	×	۹	=	۵۴
۷	×	۹	=	۶۳
۸	×	۹	=	۷۲
۹	×	۹	=	۸۱
۱۰	×	۹	=	۹۰

۱	×	۱۰	=	۱۰
۲	×	۱۰	=	۲۰
۳	×	۱۰	=	۳۰
۴	×	۱۰	=	۴۰
۵	×	۱۰	=	۵۰
۶	×	۱۰	=	۶۰
۷	×	۱۰	=	۷۰
۸	×	۱۰	=	۸۰
۹	×	۱۰	=	۹۰
۱۰	×	۱۰	=	۱۰۰

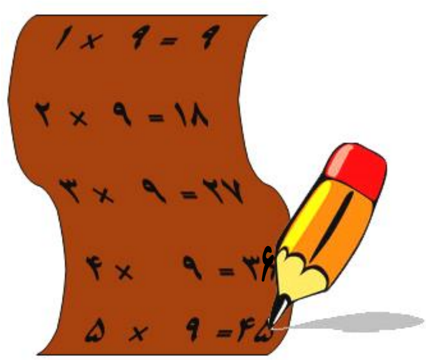

زده کوونکي دې د ۸ او ۹ ژبني ضرب د کاغذ په ټوټو باندې وليکي او ياد دې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د ۸ ژبني ضرب څخه په ګټه اخستنې سره لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

۸			۲۴				۵۶		۸۰

۲- د ۹ او ۷ د ژبني ضرب په نظر کې نیولو سره لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

۹	۱۸		۳۶					۸۱	

۷		۲۱			۴۲			۶۳	

۳- په یوه بڼ کې ۸ هلکان د مڼو په ټولولو بوخت دي، که چېرې هر هلك ۷ دانې مڼې ټولې کړې وي، معلوم کړئ چې ټولې یې څو مڼې ټولې کړې دي.

یادونه: لاندې مثال په پام کې ونیسئ.

۳×۸=۲۴ یا ۸×۳=۲۴

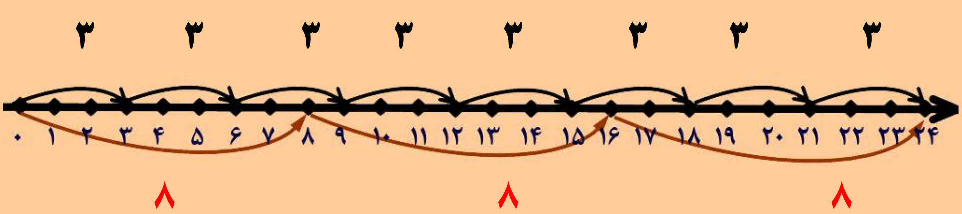

د پورته مثال سره سم لاندې پوښتنې په عددي خط باندې حل کړئ.

الف: ۲×۹=۱۸ ۹×۲=۱۸

ب: ٦×۴=۲۴ ۴×٦=۲۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې پوښتنې د حل شوي مثال په ډول حل کړئ.

۱ مثال:

۴۷ × ۸ = ۳۷۶

۱۲۸ × ۹ = ۱۱۵۲

۱۱۴ × ۷ = ☐

۲۴ × ۹ = ☐

۳۸ × ۸ = ☐

۱۷۸ × ۹ = ☐

۹۸ × ۷ = ☐

۲۸۹ × ۸ = ☐

۲- د لاندې شکل په پام کې نیولو سره د ضرب ریاضیکي افادې ولیکئ.

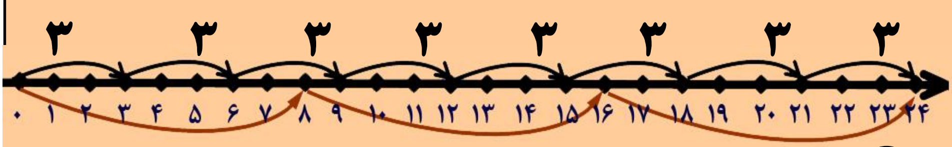

کورنۍ دنده

ټول زده کوونکي دې د ۸، ۹ او ۱۰ ژبنې ضرب له یاده زده کړي او په خپلو کتابچوکې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست

د (۱ - ۱۰) پوري د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخستلو طریقه

هدف: زده کوونکي د ژبني ضرب جدول وپیژني او له هغه څخه ګټه واخستلای شي.

لاندې د ژبني ضرب جدول ته پاملرنه وکړئ:

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۰
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴	۶۰
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳	۷۰
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲	۸۰
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱	۹۰
۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰

د جدول نه د کار اخېستنې طریقه:

د ۵ × ۴ د ضرب د پیدا کولو له پاره د ښي لاس یوې ګوتې ته د لومړۍ لیکې د ۴ له عدد څخه کښته خواته حرکت ورکړئ او د کیڼ لاس یوې ګوتې ته د لومړۍ ستنې (ستون) د ۵ له عدد څخه ښي خواته حرکت ورکړئ، په نتیجه کې دواړه ګوتې په یوه عدد باندې سره یو ځای کیږي، کله چې عدد ولولئ لیدل کیږي چې د ۲۰ عدد دی چې د ۵ × ۴ د عملیې د ضرب حاصل دی. یعني: ۲۰ = ۵ × ۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د جدول څخه په ګټې اخیستو سره ځوابونه په خپلو کتابچو کې په تشو ځایونو کې ولیکئ.

۱۰×۱= ☐	۵×٦= ☐
٦×۸= ☐	۷×۸= ☐
۴×۸= ☐	۹×٦= ☐

۲- لاندې عددونه یو له بله سره ضرب کړئ او ځوابونه یې د ژبني ضرب په جدول کې پیدا کړئ.

۷	۸	۹	۵	٦	۴
× ٦	× ۸	× ٦	× ۷	× ۸	× ۵
☐	☐	☐	☐	☐	☐

۳- په متناوب ډول، اته، اته وشمیرئ او تش ځایونه پرې ډک کړئ.

۸			۳۲			۵٦		۷۲	

۴- د ژبني ضرب څخه په ګټې اخستني سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

☐	۹	۹	☐	☐
× ٦	× ☐	× ٦	× ۹	× ٠
٠	۴۵		۷۲	٠

۷	٦	۸	۸
× ☐	× ☐	× ☐	× ☐
٠	۵۴	۸	٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- په ۸ ،٦ او ۴ عددونو کې ډېر لوی عدد له ډېر کوچني عدد سره ضرب او د ضرب حاصل يې پيدا کړئ.

☐
☐
———
☐

٦- لطيفې ۹ قطې تباشير راواخيستل که چېرې په هرې قطې کې ۸ قلمه تباشير وي معلوم يې کړئ چې لطيفې څو قلمه تباشير اخيستلي دي؟

۷- د ژبني ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډک کړئ.

×	۸	۷	۹	۵	٦
۸					
۷					
۹					

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۱۴	۱۵	۲۲
× ۷	× ۸	× ۹
☐	☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوویشتم لوست

د ضرب په عملیه کې د بدلون خاصیت

هدف: زده کوونکي به د ضرب په عملیه کې د بدلون په خاصیت پوه او په ضرب کې به د بدلون خاصیت سر ته ورسوي.

مثال: تاسو پوهېږئ چې : ۶+۶+۶+۶+۶=۳۰

یا:

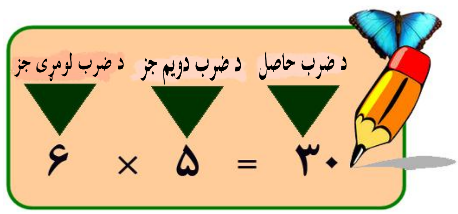

اوس غواړو چې د ۵ عدد ۶ واري جمع کړو.

۵+۵+۵+۵+۵+۵=۳۰

یا:

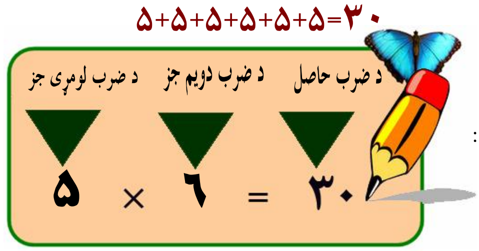

د دوو پورتنیو افادو له پرتله کولو څخه دا نتیجه اخستل کیږي چې د ضرب د اجزاوو د ځایونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. یعنې:

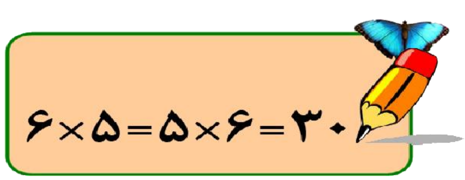

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

۱- د ۵٦= ☐ ×۷ افاده په نظر کې و نیسئ.

الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دی؟ ــ ــ ــ ــ ــ ــ

ب: د ۷ عدد د ضرب کوم جز دی؟ ــ ــ ــ ــ ــ ــ

ج: د ۵٦ عدد په څه نامه یادیږي؟ ــ ــ ــ ــ ــ ــ

د: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

۲- د ۵٦ =۷× ☐ په افاده کې .

الف:د ضرب کوم جز نامعلوم دی؟ ــ ــ ــ ــ ــ ــ

ب: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

ج: د (۱) او (۲) پوښتنو افادې یو له بله سره پرتله کړئ او وواياست چې څه توپير لري؟

د: کومه پایله چې د (۱) او (۲) پوښتنو له پرتله کولو څخه لاس ته راغلې په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

کورنی دنده

د نمونې په ډول خالي ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

نمونه:

۴۲	=	۷	×	۶	=	۶	×	۷
۵۴	=	۶	×		=		×	۶
۵۶	=	۷	×		=	۸	×	۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د کیڼ لوري د ضرب څخه په ګټې اخستنې سره د ښي لوري د ضرب تش ځایونه بشپړ کړئ.

۶ × ۷ = ☐	↔	۷ × ☐ = ۴۲
۹ × ۷ = ☐	↔	☐ × ۹ = ۶۳
۳ × ۸ = ☐	↔	۸ × ☐ = ۲۴
۶ × ۴ = ☐	↔	☐ × ۶ = ۲۴
۷ × ☐ = ۲۱	↔	۳ × ☐ = ۲۱

۲- په لاندې پوښتنو کې تش ځایونه ډک کړئ.

الف: ☐ × ۴ = ۴

ب: ۶ × ☐ = ۰

ج: ۷ × ☐ = ۷

۳- لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱۰			۳۰			۶۰			۹۰	

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۷	۷			۲۸			۴۹			

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۸		۱۶			۴۰		۵۶		۷۲	

کورنی دنده

په لاندې تشو ځایونو کې داسې عددونه ولیکئ چې د ضرب حاصل یې بدلون ونکړي.

☐ × ۴ = ۴ × ۷ = ☐

۸ × ۴ = ☐ × ۸ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ویشتم لوست

په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول

هدف: زده کوونکي به په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول د یوي آساني طريقی په توګه وپيژني.

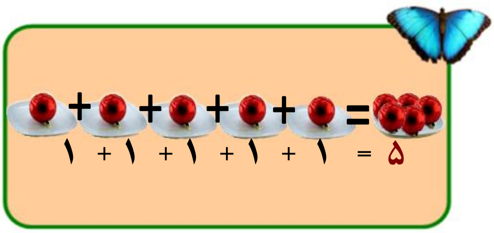

په لنډ ډول داسې ليکل کيږي.

١×۵= ۵

کولای شو چې د ضرب عمليه په لاندې ډول هم وښيو.

په پورته شکل کې ۵ داني منې يو واري وينو نو د ضرب عمليه يې داسې ليکو.

١×۵= ۵

له پورته دوو عمليو څخه دا نتيجه لاس ته راځي، که چيرې (١) په هر عدد کې او يا هر عدد په (١) کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد دی ، نو ليکلی شو چې:

١ × ٨ = ٨

٨ × ١ = ٨

۴ × ١ = ۴

١ × ۴ = ۴

۶۴ × ١ = ۶۴

١ × ۶۴ = ۶۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

په تشو ځایونوکې د حل شوي مثال په ډول مناسب عددونه ولیکئ.

مثال : ۱ × ۹ = ۹

۱ × ۱ = □	۱ × ۷۱ = □	۱ × ۱۸۲ = □
□ × ۱ = ۱۲۷۸	□ × ۲۵۴ = ۲۵۴	□ × ۴۲۰ = ۴۲۰
۲۷۸۱ × ۱ = □	۱۹۴ × ۱ = □	۳۰۷ × □ = ۳۰۷
۱ × □ = ۲۷۶۴	۷۰۰۲ × ۱ = □	۴۰۰۵ × □ = ۴۰۰۵
۶۰۱ × ۱ = □	۷۶۴۰ × □ = ۷۶۴۰	□ × ۲۶۵ = ۲۶۵

کورنی دنده

زده کوونکي دې د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړي.

۱ × ۷۴۰ =?   ۱۸۴ × ۱ =?   ٦۱ × ۱ =?

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۰ ضربول په یوه عدد کې:

۱مثال: ۵۰= ۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰

تاسو پوهیږئ چې:

۱۰ پنځه واري جمع شوي دي.

۱۰×۵ =۵۰

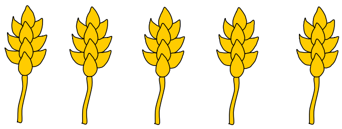

۲مثال : ۷۰=۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰

۱۰ اووه واري جمع شوي دي .

۱۰×۷=۷۰

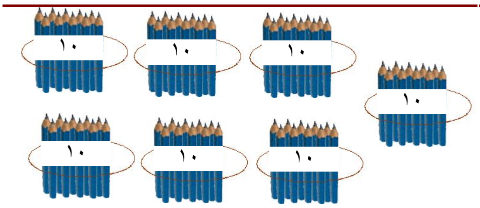

له پورته شکلونو او عمليو څخه معلوميږي، کـه چيرې ۱۰ پـه هـر عدد کې ضرب شي او يا هر عدد په ۱۰ کې ضرب شـي، لـومړی يـو په هم هغه عدد کې ضربوو بيا د ضـرب د حاصـل ښـی خواتـه يـو صفر ليکو يا په لنډ ډول د هم هغه عدد ښی خواته يو صفر ږدو او د ضرب د حاصل په ځای کې يې ليکو.

فعاليت: لاندي پوښتني حل کړئ.

۱۰×۷۶۸=	۱۰×۱۳۴=	۱۰×۹=
۲۳۵۶×۱۰=	۷۲۱×۱۰=	۸×۱۰=

کورنی دنده

په يو رقمي عددونو کې د (۱) عدد ضرب او په يو رقمي عددونو کې د (۱۰) عدد ضرب د لاندي جدول په خالي ځايونو کې وليکئ او نتيجه يې وليکئ چې يو له بل څخه څه توپير لري.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱			۳		۵			۸	
۱۰			۳۰		۵۰			۸۰	

(c) ketabton.com: The Digital Library

په يوه عدد کې د ۱۰۰ ضربول:

لومړی مثال:

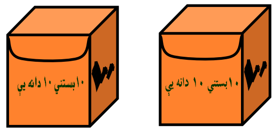

۱۰۰ + ۱۰۰ = ۲۰۰

دوه ځلي ۱۰۰ ليدل کيږي. ۲۰۰=۲×۱۰۰

دويم مثال:

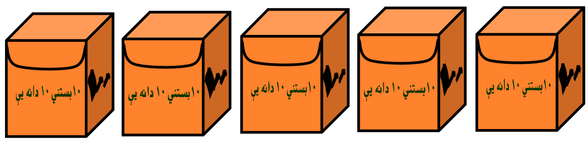

۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰ =۵۰۰

۱۰۰×۵=۵۰۰

د پورتنيو عمليو او شکلونو څخه نتيجه لاس ته را ځي، که چېرې ۱۰۰ په يوه عدد کې يا يو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي، کولی شو عدد د ضرب د حاصل په ځای کې وليکو او ښي خواته يې دوه صفرونه کيږدو.

دلاندې عمليو د ضرب حاصل پيدا کړئ.

۶ × ۱۰۰ = ؟

۶۷ × ۱۰۰ = ؟

۲۱۳ × ۱۰۰ = ؟

۴۷ × ۱۰۰ = ؟

۱۶ × ۱۰۰ = ؟

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي:

۱۰۰×۳ ۱۰۰×۴ ۱۰۰×۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې پوښتنې د حل شوو مثالون په څیر په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

مثالونه

۱۰۰×۱۰=۱۰۰۰	۱۰۰×۲=۲۰۰

۱:-

	×	۱۱	=	۱۱۰۰
۱۰۰	×		=	۲۵۰۰
	×	۲۰	=	۲۰۰۰
	×	۱۰۰	=	۲۰۰۰

۱۰۰	×		=	۴۰۰
	×	۶	=	۶۰۰
۱۰۰	×		=	۹۰۰
۹	×		=	۹۰۰

۲-یو سړي یو کارتن منې په ۱۰۰ افغانۍ وپلورلې، د ۸ کارتنو قیمت ملعوم کړی.

۲-که یو کس په یوه ورځ ۲۵۰ افغانۍ اجوره واخلي، د ۱۰۰ ورځو اجوره یې څو افغانۍ کیږي؟

کورنۍ دنده

که چیرې په یوه کارتن کې ۱۰۰ پاکټه چاکلیټ وي، معلوم یې کړئ چې په ۷ کارتنوکې به څو پاکټه چاکلیټ موجود وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱ – لاندې عددونه یوله بله سره ضرب کړئ.

۱۰۰ × ۸۴	۱۰ × ۸۲	۱۰۰ × ۸٦
۱۰۰ × ۷٦۰	۱۰۰ × ۸۹۰	۱۰۰ × ۲۴۰
۷۴۰ × ۱۰۰	۱۰ × ٦۰۴	٦۰۴ × ۱۰

۲ – یوه هټیوال په یوه ورځ کې ۱۰۰ متره ټوکر وپلورل، که چېرې د یو متر ټوکر بیه ۱۸ افغانۍ وي، معلوم یې کړئ چې څو افغانۍ یې په لاس راوړې دي.

۳ – که چېرې یوې کورنۍ په یوه میاشت کې د ۱۰۰ افغانیو بوره اخیستې وي، معلوم یې کړئ چې نوموړې کورنۍ به په ۱۲ میاشتو کې د څو افغانیو بوره راواخلي؟

کورنۍ دنده

د ۷۰، ۸۴، ۹۳، ۹۰ او ۳۵ عددونه د (۱۰) او (۱۰۰) عدد ونوکې ضرب کړئ، د ۱۰ او ۱۰۰ د ضرب حاصل یې یوله بله سره پر تله او نتیجې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم فصل
داندازه کولو واحدات

در ویشتم لوست: د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)

هدف: زده کوونکي به متر داوږدوالي د واحد په توګه وپیژني او له هغه څخه به په ورځني ژوند کې کار واخستلی شي.

فهیمې خپلې خورته ولیکل چې زه د کړکۍ یوې پردې ته اړتیا لرم، مهربانې وکړه داسې یوه پرده راولیږه چې جګوالي یې ۱۰ لوېشتې او سور یې ۱۲ لوېشتې وي. د فهیمې خور ښارته ولاړه د خپلې خور له هدایت سره سم یې توکر واخیسته پرده یې ور څخه و ګنډله او ور ویې لیږله. کله چې فهیمې پرده په کړکۍ باندې را وځړوله ډېره خواشینې شوه، د هغې د خواشینتیا علت څه وي؟

څرنګه چې لویشتې یوله بله سره توپیر لري او پرده یې د اړتیا سره سمه نه وه لنډه شوه اوس تاسو ووایاست چې څه باید وکړو.

څرنګه چې د نړۍ ټول خلک د دغه ډول ستونزو سره مخامخ اولاس په ګرېوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علماؤ د اوږدوالي واحد چې متر بلل کیږي ومانه چې نن د اوږدوالي له همدې واحدڅخه کار اخستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه: ښوونکی دې دوه تنه زده کوونکي دټولګي مخې ته را وغواړي او يو د بل په واسطه دې دهغوی قدونه اندازه کړي.

پوښتنې:

۱- د خپل ټولګي اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ

۲- ستاسو په ډله کې د کوم يوه د قد اوږدوالی له يو متر څخه زيات دی؟

۳- ستاسو په ډله کې د کوم يوه غړي د قد اوږدوالی له يوه متر څخه کم دی؟

۴- ستاسو د ټولګي اوږدوالی د هغه له سور څخه څومره زيات دی؟

۵- ستاسو د ميز اوږدوالی له يوه متر څخه زيات دی او که کم؟

۶- ستاسو د ميز سور له يوه متر څخه څولوېشتې کم دی؟

کورنۍ دنده

د خپل کور د يوې کوټې اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ او په خپلو کتابچو کې يې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورویشتم لوست

سانتي متر

هدف: زده‌کوونکي به سانتی متر د متر د جزء (د یوه متر دسلمې برخې) په توګه وپیژني او په ورځني ژوند کې به له هغه څخه کار واخلي.

تاسو به لیدلي وي چې ترکڼو پلورونکي د ترکڼو د اخیستلو او پلورلو لپاره دیوې فلزي ټوټې څخه کار اخلي، ترکاڼان، معماران او مهندسان د شیانو د اوږد والي د اندازه کولو لپاره د متر له فیتو څخه کار اخلي ښاغلی ښوونکی دې په ټولګې د تختې په مخ باندې دیوه متر په اندازه یو خط رسم کړي او د زده‌کوونکو پام دې ورته را وګرځوي، بیادې زده‌کوونکو ته دنده ورکړي، هغه متر چې له لرګي، لښتې یا تار څخه یې جوړکړی دی، څرنګه ورڅخه کار اخلي؟ تر څو د ټولګي او میز اوږدوالی او سور اندازه کړي. په ځینو حالاتو کې به وو ینئ چې د میز اوږدوالی او سور له متر څخه زیات یا کم دی، په دې صورت کې اړتیا پیداکیږي چې د اوږدوالي کوچنی واحد هم وپیژنو، نو که چیرې یو متر په سلو مساوي برخو جلا کړو هرې برخې ته یې یو سانتي متر وایي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په لیدو سره وپیژنئ.

۱۰۰ سانتي متره = ۱متر

=

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- ستاسو خط کش څو سانتي متره دی؟

۲- ۱۰۰ سانتي متره څو متره کیږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالی او سور اندازه کړئ.

۴- که چیري ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات او له دو و مترو څخه لږ وي، د اندازه کولو د کوم واحد څخه کار اخلئ؟

۵- د ا ب ، ب ج ،او ا ج د قطعه خطونو اوږدوالی اندازه کړئ او وواياست چې هر یو څو سانتي متره دی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ۵ سانتي مترو، ۱۰ سانتي مترو او ۲۰ سانتي مترو په اندازه قطعه خطونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه و یشتم لوست

د یسي متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې د یسي متر د متر د جزء په توګه وپیژني او د اړتیا په وخت کې کار ور څخه واخلي.

فعالیتونه

له خپل خط کش څخه په کار اخیستنی سره لاندې فعالیتونه سر ته ورسوئ.

۱- ستاسو خط کش څو سانتي مترو دی؟

۲- د ۱۰ سانتي مترو په اندازه یو قطعه خط رسم کړئ.

۳- د یوې لښتې یا د کاغذ له ترېشې څخه د ۱۰ سانتیم ترو په اندازه جلا کړئ.

۴- د جلا شوې لښتې یا د کاغذ د ترېشې په واسطه یو متر واتن اندازه کړئ.

۵- و وایاست ستاسو د جلا شوې برخې څو لښتې یو متر کیږي؟

هغو زده‌کوونکو چې په دقیقه توګه یې کار سرته رسولی دی ښایې ووایي چې ۱۰ لښتې یا ۱۰ ترېشې یو متر کیږي، هغه دې تشویق شي او پوښتنې دې ورڅخه وشي.

په تاسوکې څوک ویلی شي چې دغه د ۱۰ سانتي مترو لښته په بل څه نامه یادیږي؟

باید وپوهیږئ چې دا د ۱۰ سانتي مترو واټن یو دیسي متر بلل کیږي.

نو ویلی شو:

۱۰ دیسې متره = یو متر ۱۰ سانتې متره = ۱ دیسې متر

پوښتنې:

۱- ۴ متره څو دیسې متره کیږي؟

۲- د کریم د قد اوږدوالی ۱۳۰ سانتي متره دی، د کریم د قد اوږدوالی په دیسي متر سره معلوم کړئ؟

۳- و وایاست چې ۱۲۵ سانتي متره څو دیسي متره او څوسانتي متره کیږي؟

کورنی دنده

د یو دیسي متر جلا شوی لښتې څخه کار واخلئ د خپل کور د یوه وره سور اندازه کړئ او وواياست چې څو دیسي متره او څو سانتي متره کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ و يشتم لوست

ملي متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې ملي متر و پيژني او د اوږدوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توګه ور څخه کار واخلي.

فعاليتونه

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ.

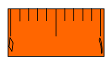

دا شکل د يوه سانتي متر واټن (فاصله) راښيي چې په لسو مساوي برخو ويشل شوی دی.

هرې برخې ته يې يو ملي متر وايي په دې صورت کې.

٥ ملي متره = ١ سانتي متر کيږي

لومړی مثال: ٢ سانتي متره څو ملي متره کيږي ؟

حل: پوهيږو چې يو سانتي متر له لسو ملي مترو سره مساوي دی، نو ٢ سانتي متره مساوي کيږي له.

٢٠ ملي متره = ١٠ ملي متره + ١٠ ملي متره

يا ٢٠ ملي متره = ٢×١٠ ملي متره

دويم مثال: غواړو چې د لاندې قطعه خط اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړو.

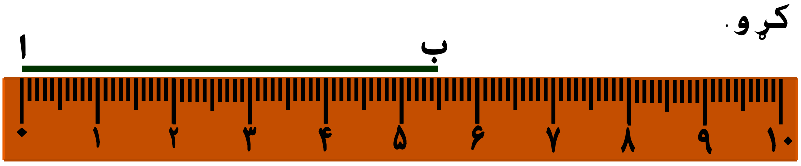

د خط کش صفر د (ا) له ټکي سره سمېږدو ليدل کيږي چې د هغه د (ب) ټکی د ٥ سانتي مترو څخه ٥ ملي متره زيات دی، نو وايو چې ددې قطعه خط اوږدوالی ٥ سانتي متره او ٥ ملي متره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په عمومي توګه ليکلی شو چې:

۱۰ ديسي متره = ۱ متر

۱۰۰ سانتي متره = ۱ متر

۱۰۰۰ ملي متره = ۱ متر

۱۰ سانتي متره = ۱ ديسي متر

۱۰ ملي متره = ۱ سانتي متر

د حل شوي مثال څخه په ګټې اخيستنې سره لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱. ۴ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟
۲. ٦ سانتي متره څوملي متره کيږي؟
۳. د خپل خط کش څخه په ګټې اخيستنې سره لاندې قطعه خطونه اندازه کړی او ووایاست چې هر یو څو سانتي متره او څو ملي متره کيږي؟

۴. د ۵ سانتي مترو او ۵ ملي مترو په اندازه يو قطعه خط رسم کړئ
۵. يو قطعه خط رسم کړئ چې له ۵ سانتي مترو څخه ۲ ملي متره کم وي.

کورنۍ دنده

۳ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

۵ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

۴ ديسي متره څو سانتي متره او څو ملي متره کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه ویشتم لوست

کیلو متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې د متر څخه لوی واحد، (کیلو متر)وپیژني.

حامد له خپل پلار څخه پوښتنه وکړه، پلار جانه کوچني واټنونه(فاصلې) مو ددیسي متر، سانتي متر، ملي متر او متر په واسطه اندازه کړل، د دوو ښارونو تر منځ واټن په څه شي سره اندازه کولای شو؟ پلار یې ځواب ورکړ، زویه، لوی واټنونه لکه: د ښارونو او هیوادونو تر منځ واټنونه د کیلو متر په واسطه اندازه کیږي.

حامد پوښتنه وکړه کیلو متر څه شی دی؟ پلار یې ځواب ورکړ، زر (۱۰۰۰) متر واټن ته یو کیلو متر وایي. یعني: ۱۰۰۰ متره = ۱کیلومتر

مثال: که چیرې د دوو ښارونو ترمنځ واټن ٦ کیلو متره وي، نوموړی واټن په متر سره حساب کړئ.

۶۰۰۰ متره = ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر+ ۱۰۰۰متر+۱۰۰۰متر

۶۰۰۰ متر = ۶×۱۰۰۰

په پورته مثال کې سربېره پر دې چې د متر او کیلو متر ترمنځ په رابطه پوه شوو، که چیرې یو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي کولی شو د ضرب په حاصل کې د هم هغه عدد ښی خوا ته درې صفرونه ولیکو.

پوښتنې:

1. ۴ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
2. ۷ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
3. ۲کیلو متره څو متره کیږي؟

کورنی

۱- د کابل او هرات ترمنځ واټن ۱۰۹۳ کیلومتره دی، که چیرې د کابل او قندهار ترمنځ واټن ۵۰۵ کیلومتره وي، د قندهار او هرات ترمنځ واټن معلوم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم فصل
هندسه

اته و یشتم لوست: نقطه، قطعه خط، نیم خط او مستقیم خط

هدف: زده‌کوونکي به نقطه، قطعه خط، نیم خط(شعاع) او مستقیم خط وپیژني او یو له بله سره یې توپیر وکړای شي.

تا سو لاندې هندسي شکلونو او نومونو ته پاملرنه، وکړئ. او له هر یوه سره چې بلدتیا لرئ، نوم یې واخلئ او رسم یې کړئ.

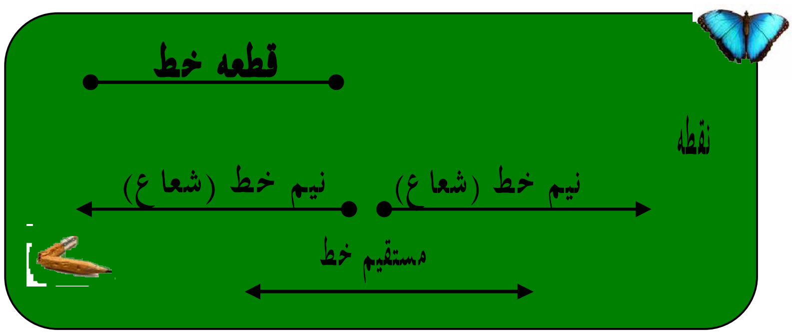

پورتني شکلونه په نظر کې ونیسئ او لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱- دا (.) نښه چې د پنسل د څوکې په واسطه د کاغذ د پاڼې په مخ اینبودل شوې ده څه نومیږي؟

۲- د (ا) ●————● ب) شکل دڅه په نامه یا دیږي؟

۳- که چیرې د خپل پنسل څوکه په کاغذ باندې کیږدو او په مستقیم ډول حرکت ورکړو، څه شی لاس ته راځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په لاندې شکلونو کې څو قطعه خطونه وجود لري؟

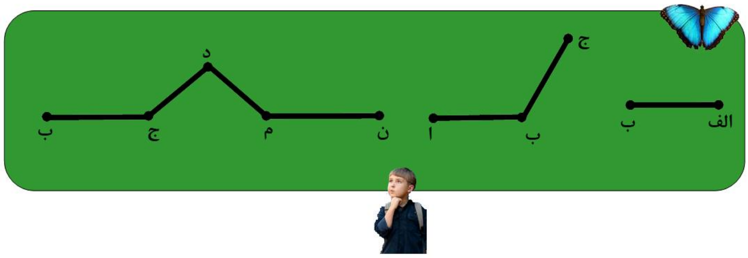

۵- که چیرې د (ا ب) قطعه خط تر ښۍ او کیڼې خواته امتداد ورکړو، کوم هندسي شکل لاس ته راځي.

۶- که چېرې د (ب) له نقطې څخه ښۍ خوا ته یو مستقیم خط رسم او ادامه ورکړو، کوم شکل لاس ته راځي؟ رسم یې کړئ.

کورنی دنده

- زده کوونکي دې لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي او دهغو نومونه دې ولیکي.

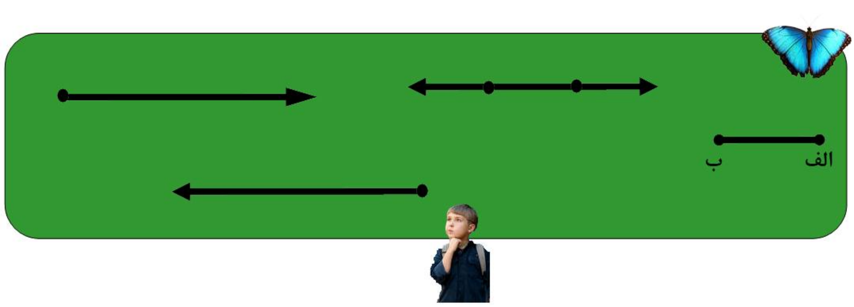

- د کاغذ پرمخ دوه نقطې وټاکئ او بیا یې په مستقیمه توګه یو له بل سره ونښلوئ، په دواړو نقطو باندې نوم ونه کېږدی. یعنی ۱، ب، وواياست چې دا خط په څه نامه یادیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- لـه دې شـکلونو څخـه کـوم یـو یـې مـستقیم خـط، کـوم یـو یـې نـیم خط(شعاع) او کوم یو یې قطعه خط دی؟

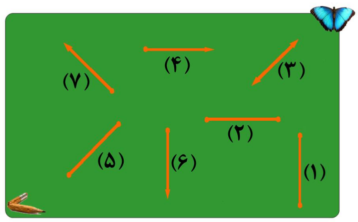

د لومړي پوښتنې شکلونه په نظر کې ونیسئ، د شکلونو لـه مخـې لانـدې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

الف: آیا یو مستقیم خط او یوه شعاع یوله بله توپیر لري؟

ب: یوه شعاع او یو قطعه خط یو له بل سره څه توپیر لري؟

ج: یو قطعه خط او یو مستقیم خط یو له بل سره څه توپیر لري؟

۲- په لاندې شکل کې څو مستقیم خطونه او څو قطعه خطونه دي؟

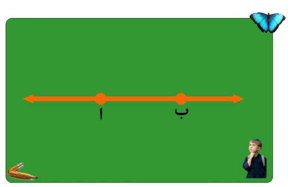

کورنی دنده

په لاندې شکل کې څو قطعه خطونه لیدلی شئ؟ د دوو نقطو په واسطه یې وښیاست.

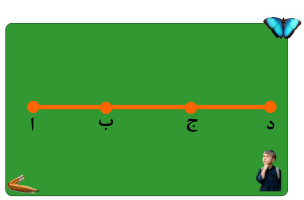

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه ویشتم لوست

د خط ډولونه

هدف: زده کوونکي به مستقیم، منکسر او منحني خطونه وپیژني او یو له بل سره يې توپیر وکړای شي.

فعالیتونه

د چو کاټ د شکلونو نمونه ولولئ او په خپلو کتابچو کې يې رسم کړئ.

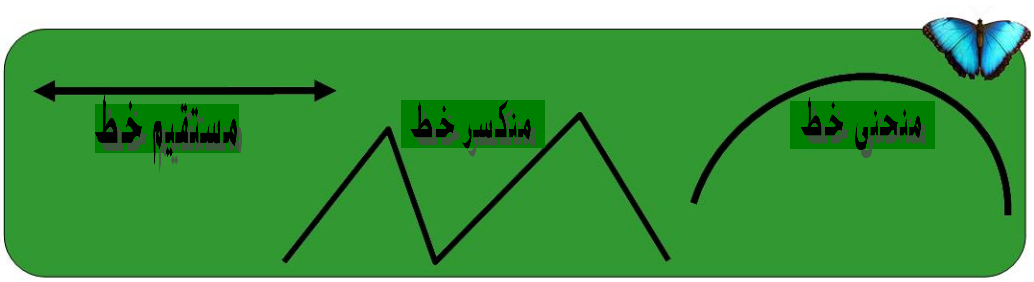

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست.

الف: له لاندې شکلونو څخه کوم یو منکسر خط دی او کوم يې منکسر خط نه دی؟

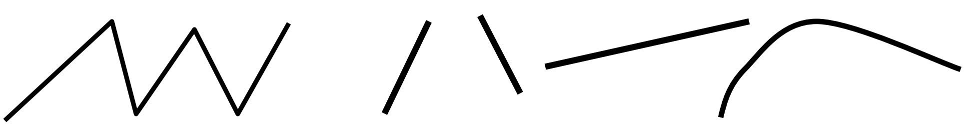

ب: ستاسو د مېز یوه څنډه یا د کتاب یوه څنډه مستقیم خط دی او که منحني خط؟

ج: د ا ⟷ ب او ج ⟷ د شکلونه یو له بل سره څه توپیر لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: که چیرې یو تار د دوارو د لاسونو په واسطه ښه کش کړئ، کوم خط ښیي؟ که چېرې کش یې نکړئ او خپل لاسونه سره نږدې کړئ کوم خط ښیي؟

هـ: په خپل ټولګي کې د څوشیانو نومونه واخلئ چې دمنکسر خط او منحني خط شکلونه ولري.

کورنۍ دنده

۱- لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ، هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم او نومونه یې ولیکئ.

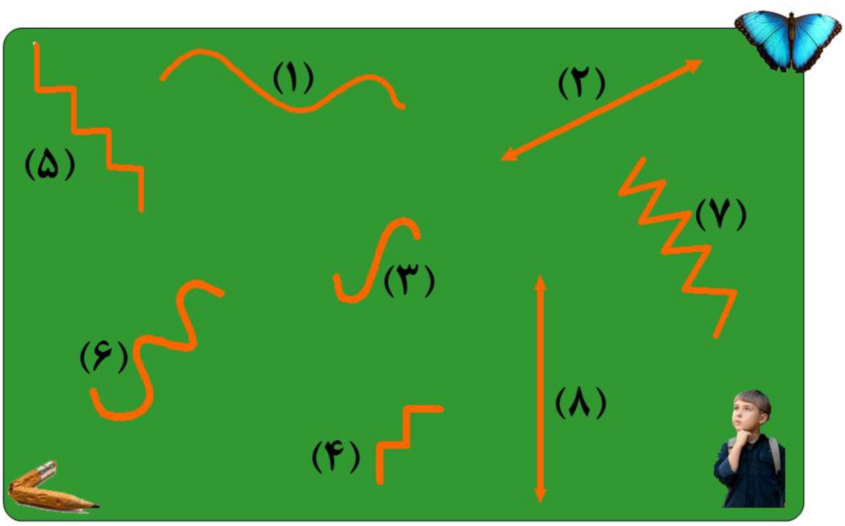

۲ - د خپل چاپیریال د هغو شیانو او شکلونو نومونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ چې د منکسر، منحني او مستقیم خطونو شکل ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دېرشم لوست

د زاويو ډولونه

هدف: زده كوونكي به زاويه او د هغي ډولونه وپيژني.

فعاليتونه

تاسو له لاندې شكلونو سره پېژند ګلوي لرئ.

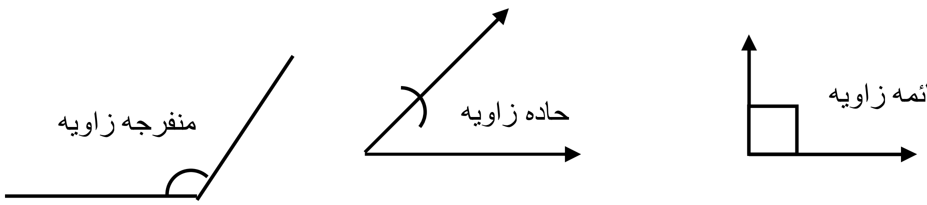

اوس غواړو چې قايمه زاويه په عملي توګه له كاغذ څخه جوړه كړو او له هغې څخه په ګټې اخيستنې سره نورې زاويې وپيژنو.

ګرانو زده‌كوونكو! تاسو هر يو يوه ټوټه كاغذ په لاس كې ونيسئ.

الف: هغه قات كړئ.

ب: قات شوى كاغذ په يو بل باندې داسې قات كړئ چې د قات شوي كاغذ څنډې په يو بل باندې منطبق راشي.

ج: د قات شوي كاغذ كنج يوه قايمه زاويه جوړوي.

د: قات شوي كنج د كاغذ په مخ باندې كيږدئ او زاويه رسم كړئ.

هـ: خپلې رسم كړې زاويې ته پاملرنه وكړئ او وواياست چې د لاندې كومې يوې زاويې سره برابره ده؟ او همدارنګه چې له كومې زاويې څخه لويه او كومې يوې څخه كوچنۍ ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

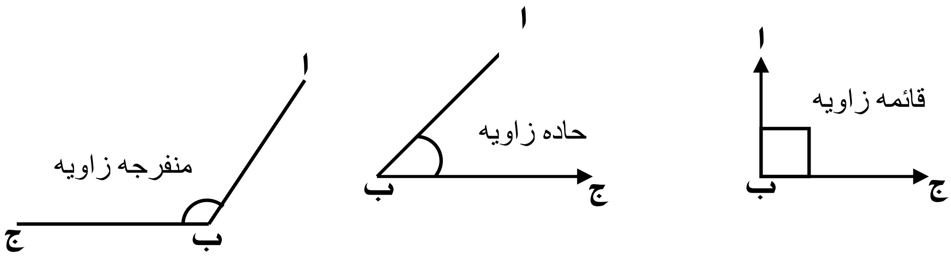

په پورته شکلونو کې به ووينئ چې ستاسو جوړه کړې زاويه د قايمې زاويې سره برابره، حاده زاويه له هغې څخه کوچنۍ او منفرجه زاويه له هغې څخه لويه ده.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د کاغذ له يوې ټوټې څخه قايمه زاويه جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د خپلې جوړې کړې قایمې زاویې په کارولو سره لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم او د هغو له زاویو سره یې پر تله کړئ. وواياست چې هر يو شكل څو زاويې لري او د هر شكل نوم وليكئ.

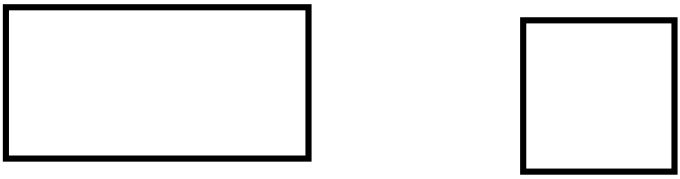

له پرتله کولو وروسته به تاسو ووینئ چې مربع د څلورو قایمو زاویو لرونکې او مستطیل هم څلور قایمې زاویې لري. اوس وواياست چې د هغو تر منځ توپير څه شی دی؟

۲- د خپلې جوړې کړې قایمې زاویې څخه کار واخلئ او په لاندې شکلونو کې حاده، قایمه او منفرجه زاویې وښیاست.

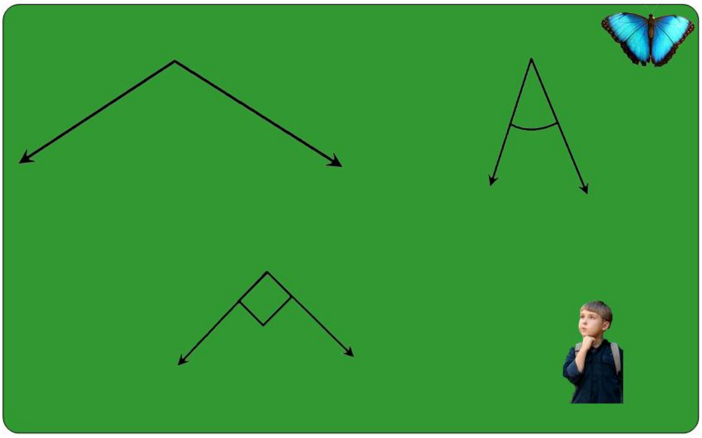

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د خپلې قایمې جوړې کړې زاویې څخه په کار اخستنې سره دلاندې شکلونو زاویې اندازه کړئ او وواياست چې په هر شکل کې څو قایمې زاویې لیدل کیږي او دهغو حاده او منفرجه زاویې هم وښیاست.

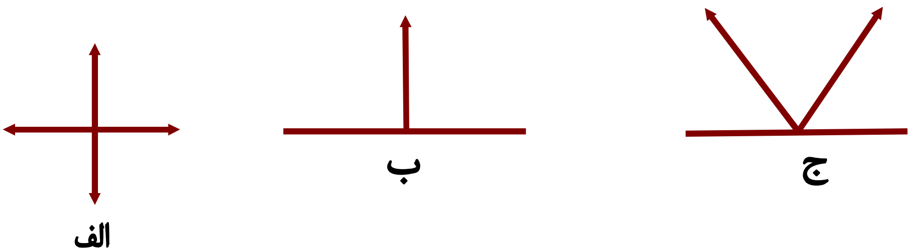

۴- په لاندې شکلونه کې څو حاده زاویې، څو منفرجه زاویې او څو قایمه زاویې لیدل کیږي.

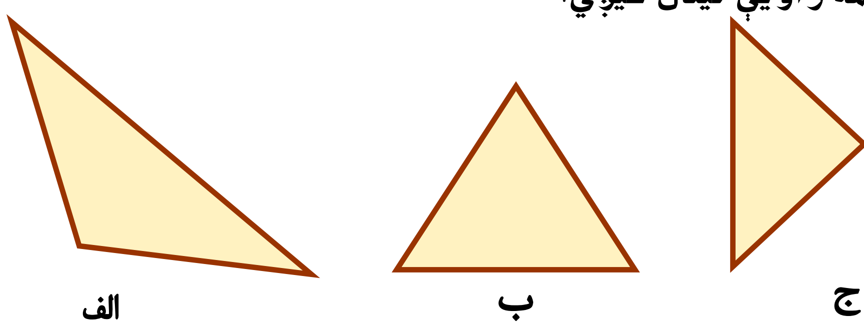

کورنی دنده

د خپل تولگي او کور ځینو اسبابونو ته ښه ځیر شئ، په نوموړو اسبابو کې (حاده، قایمه او منفرجه) زاویې چې په نښه کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو دېرشم لوست

خلاص او تړلي شکلونه

هدف: زده کوونکي به خلاص او تړلي شکلونه وپېژني او یو له بله سره یې توپیر او تشخیص کړي.

فعالیتونه

پاملرنه وکړئ:

دا یو خلاص شکل دی او دا 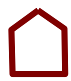 یو تړلی شکل دی. دا 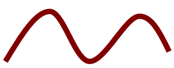
یوه خلاصه منحني او دا یوه تړلې منحني ده.

۱- په لاندې شکلونو کې تړلي او خلاص شکلونه وښیاست.

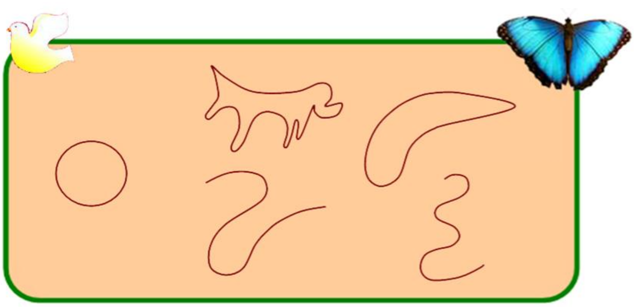

۲- په لاندې شکلونو کې کوم یو خلاص او کوم یو تړلی دی؟

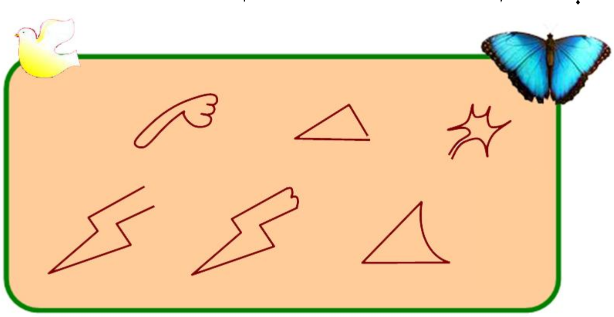

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- الف: آیا مثلث خلاص شکل دی او که تړلی؟

ب: آیا مربع خلاص شکل دی او که تړلی؟

ج: آیا مستطیل خلاص شکل دی او که تړلی؟

د: آیا دایره خلاصه منحني ده او که تړلې؟

۴- د لاندې شکلونو څخه کوم یو تړلی او کوم یو خلاص دي؟

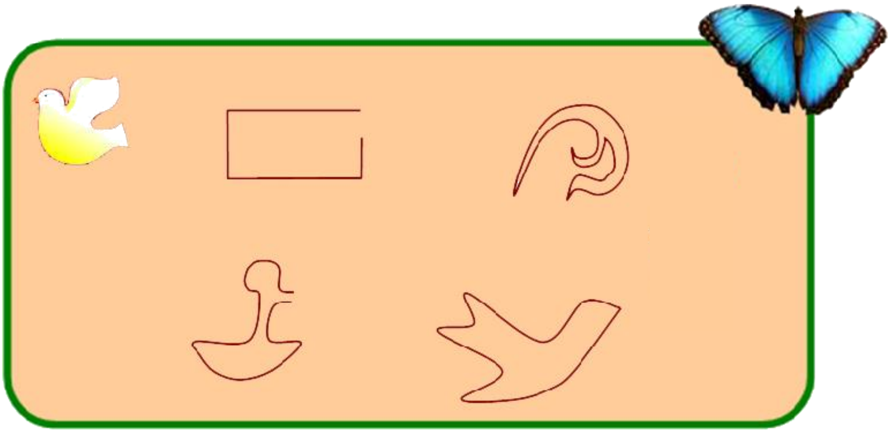

۵- هغه خلاص او تړلي شکلونه چې په خپل ټولګي کې وینئ وښیاست.

۶- د دریو قطعه خطونو او څلورو قطعه خطونو په واسطه خلاص او تړلې شکلونه رسم کړئ.

په خپله خوښه یو خلاص او یو تړلی شکل په خپلو کتابچو کې رسم او په بل درسی ساعت کې یې راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دیرشم لوست

د اوږدوالي اټکلي او دقیق اندازه کول

هدف: زده کوونکي د تضمین په مفهوم پوه شي او وکولای شي په دقیق توګه کمیتونه اندازه کړي.

لومړی د لاندې هر قطعه خط اندازه تخمین کړئ او بیا د هر یوه اوږدوالی دخط کش په واسطه اندازه کړئ. په غور سره وګورئ چې ستاسو تخمین تر کومه حده واقعیت ته نژدې دی؟

د درکړل شوو قطعه خطونو د اټکلي او دقیق اندازه کولو وروسته مخامخ جدول بشپړ کړئ.

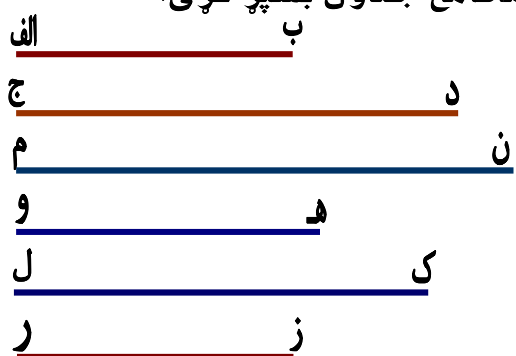

دقیق اندازه	اټکلي اندازه	ټوټه خطونه
		الف ب
		د ج
		ن م
		هـ و
		ك ل
		ز ر

زده کوونکي دې د پورتنیو قطعه خطونو اوږدوالی په نظر کې ونیسي، له اوږده قطعه خط څخه دې د لنډ قطعه خط خواته ترتیب او ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هرې ډلې ته دې د لاندې جدول په ډول یو جدول رسم کړي، د ډلو د یوه، یوه زده کوونکي قد دې په ترتیب سره د لومړی اټکل او وروسته دې په دقیقه توګه اندازه کړي.

د هرې ډلې د زده کوونکو نوم	د قد اندازه	
	اټکلي	دقیق

هره ډله دې د اړوند جدول د بشپړولو وروسته په خپله د ډلې زده کوونکي پرتله کړي چې د کوم یوه زده کوونکي اټکل حقیقت ته ډیر نژدې دی او هغه دې یاددا ښت کړي، بیا دې لومړی تن د هرې ډلې سره پرتله شي په ډلو کې دې لومړی، دویم او دریم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دې پیدا کړي.

کورنی دنده

هر زده کوونکی دې د خپل کور د یوې کوټې پراخوالی د خپلو قدمونو په واسطه اټکل او بیا دې په دقیقه توګه د متر په واسطه اندازه کړي، بیا دې تو پیر ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دري دېرشم لوست

د مربع، مستطيل او مثلث د محيط پيدا کول

هدف: زده کوونکي به د مربع، مثلث او مستطيل محيط اندازه کړای شي.

لاندې شکل ته ياملرنه وکړئ:

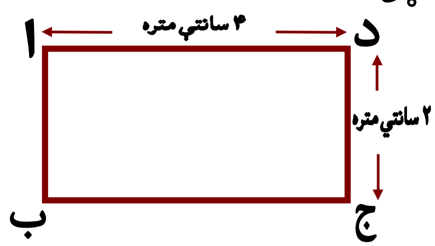

پورته شکل يو ترلى شکل دى که چيرې د (۱) له نقطې څخه وخوځيږو او د هغه په ټولو ضلعو باندې په ترتيب سره ولاړ شو او بيا د (۱) نقطي ته راورسيږو په حقيقت کې د مستطيل د ټولو ضلعو فاصله مو وهلې ده چې دا د مستطيل محيط بلل کيږي.

څرنګه چې د مستطيل مخامخ ضلعې يو له بل سره مساوي دي، نو د نوموړي مستطيل د ضلعو مجموعه ۱۲ سانتي متره=۲+۴+۲+۴ کيږي.

په دې صورت کې د راکړل شوي مستطيل محيط ۱۲ سانتي متره

دى. څرنګه چې مربع هم ۴ مساوي ضلعې لري نو د مربع د څلورو

وارو ضلعو داوږدوالي مجموعه د هغه محيط بلل کيږي او همدارنګه د مثلث د درې وارو ضلعو داوږدوالي مجموعه د هغه د محيط څخه عبارت دې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه

- په لاندې مستطیل کې د دوو ضلعو اوږدوالی درکړل شوی دی، د دوو نورو ضلعو اوږدوالی اندازه کړئ او محیط یې په لاس راوړئ.

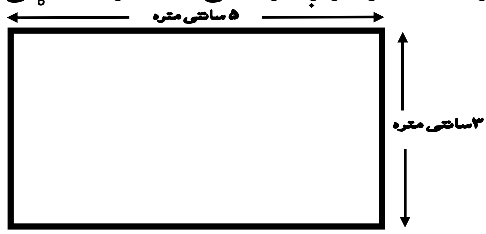

- د خط کش او قایمې زاویې څخه استفاده وکړئ او یوه مربع رسم کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې (۵) سانتي متره وي.

پوښتنې:

۱- که چیرې د یوې مربع هره ضلعه ۱۲ سانتي متره وي، د نوموړې مربع محیط پیدا کړئ.

۲- که چیرې د یوه تولګي اوږدوالی ۸ متره او سوریې ۴ متره وي محیط یې پیدا کړئ.

۳- د یوې مربع محیط چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۴ سانتي متره دی، د هغه مستطیل له محیط سره یې پرتله کړئ چې اوږدوالی یې ۶ سانتي متره او سور یې ۲ سانتي متره وي.

۴- که چیرې د یوه مستطیل شکله بڼ اوږدوالی ۳۵۰ متره او سور یې ۲۳۰ متره وي، څو متره اغزن سیم ته اړتیا ده تر څو د بڼ محیط وتړي؟

۵- د یوې کوټې د فرشی اوږدوالی ۴ متره او سور یې ۳ متره وي محیط پیدا کړئ؟

کورنۍ دنده

د کاغذ له یوې پاڼې څخه داسې یو مستطیل جوړ کړئ چې اوږدوالي یې ۷ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي، بیا د نوموړي مستطیل محیط حساب کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- په لاندې شکل کې څو مستطیلونه او څو مثلثونه دي، د هرې ضلعې اوږدوالی یې اندازه او محیطونه یې معلوم کړئ.

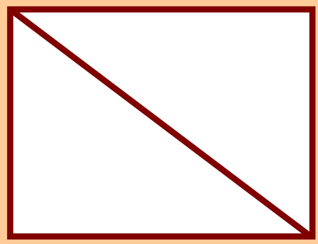

۲- په لاندې شکل کې د (ز) او (ح) نقطې او همدارنګه د (هـ) او (و) نقطې یو له بل سره ونښلوئ.

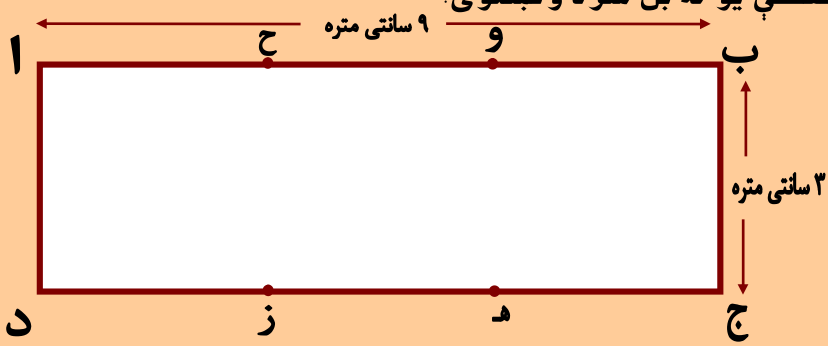

الف: څو مستطیلونه او څو مربع ګانې لیدلای شئ؟

ب : د هرې مربع محیط معلوم کړئ؟

ج : د هر مستطیل محیط معلوم کړئ.

کورنی دنده

که چیرې د یوه مثلث اضلاع په ترتیب سره ۳، ۷ او ۵ سانتي متره وي محیط یې پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم فصل
د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

څلور دیرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلوګرام)

هدف: زده کوونکي به د کتلې د اندازه کولو نړیوالو واحد وپیژني او په ورځني ژوند کې به ورڅخه کار واخستلی شي.

د تلې شکل ته وګورئ چې د هغې په یوه پله کې منې او په بله پله کې د کیلوګرام وزنونه ایښودل شوي دي پاملرنه وکړئ.

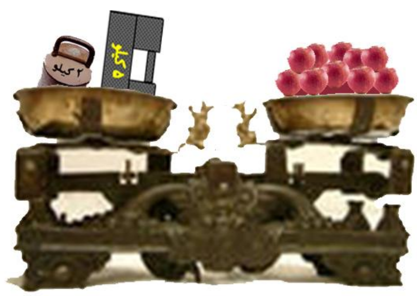

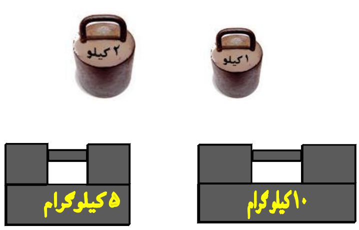

کیلوګرام: د دې لپاره چې د کتلې لرونکو شیانو پلورل او اخیستل په ځیر تیا سره وشي، له هغو وزنونو څخه کار اخیستل کیږي چې په ځای کې خلک ورسره بلدتیا ولري. د دې وزنونو ډېر نامتو وزن ۱ کیلو ګرام دی چې په مخامخ شکلونو کې یې ښه لیدلی شئ.

د ۱ کیلو ګرام څخه زیات وزنونه یعنې ۲ کیلوګرامه، ۵ کیلوګرامه، ۱۰ کیلوګرامه او ۲۰ کیلوګرامه دي چې د نړۍ په ګوټ ګوټ کې ورڅخه کار اخلي. د ډېرو کوچنیو شیانو داندازه کولو لپاره د کوچنیو وزنونو څخه چې هغه هم پیژندل شوي دي کار اخېستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، درانه او سپك وزنونه په ترتيب سره په خپلو کتابچو کې وليکئ.

زده کوونکي: ښاغليه ښوونکيه! گرام څه شی دی؟

ښوونکی: ۱ گرام په تقريبي ډول د ۱۰ عدسو (نسکو) په اندازه دی.

زده کوونکی: ښاغليه ښوونکيه! نو ۱ کيلو گرام څو گرامه دی؟

ښوونکی: گرانو زده‌کوونکو! بايد پوه شئ چې ۱ کيلو گرام له ۱۰۰۰ گرامه سره مساوي دي.

۱۰۰۰ گرامه = ۱ کیلو گرام

۲۰۰۰ گرامه = ۱۰۰۰×۲ = ۲ کیلوگرام

⋮

۱۰۰۰۰ گرامه = ۱۰۰۰×۱۰ = ۱۰ کیلوگرام

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- که چېرې د ۱ کیلو ګرام وزن ونه لرئ څرنګه کولی شئ د نورو وزنونوپه کارولو سره یو کیلو ګرام منهې اندازه کړئ؟

۲- د >، = او < نښو څخه کار واخلئ او تش ځایونه په مناسبو نښو سره ډك كړئ؟

۵ کیلو ګرامه	☐	۵۰۰۰ ګرامه
۵۰۰۰ ګرامه	☐	۱۰۰ ګرامه+ ۲۰۰ ګرامه+۴۰۰ ګرامه
یو ۵۰ ګرامه او درې ۲۰ ګرامه	☐	۱۰۰ ګرامه
۵۰۰ ګرامه	☐	نیم کیلو ګرام
۵۰۰ ګرامه	☐	دوه ۲۰۰، ګرامه ، یوه ۵۰ ګرامه او دوه ۲۰ ګرامه
۷ کیلو ګرامه کچالو	☐	۷۰۰۰ ګرامه یوه بوجۍ پنبه

۳- یوه هټۍ وال د تلې په یوه پله کې د ۵ کیلو ګرامو یو وزن او په بله کې یې یوه دانه هندوانه کېښوده او ویې لیدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلې په بله پله کې یې د ۱ کیلو ګرام وزن کېښود تله د تعادل حالت ته راغله، وواياست چې د هندوانې درونداوالی څومره دی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې له ډبیو څخه تله جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکی: ډېر درانده شیان د څه شي په واسطه اندازه کوي؟

ښوونکی: ګرانو زده‌کوونکو! ډېر زیات درانده شیان لکه: بار لرونکي موټرونه او نور د ټن په واسطه اندازه کیږي.

زده کوونکی: یو ټن څومره وزن دی.

ښوونکی: یو کیلو ګرام مو وپېژنده باید پوه شئ چې ۱۰۰۰ کیلو ګرامه یو ټن کیږي.

۱۰۰۰ کیلو ګرامه = ۱ ټن

۲۰۰۰ کیلو ګرامه = ۲×۱۰۰۰ = ۲ ټن

کورنۍ دنده

که چیرې یو موټر د بار سره ۲۰ ټن وزن ولري او د موټر وزن ۵ ټنه وي، د موټر د بار وزن پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه دېرشم لوست

د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)

هدف: زده کوونکي به ساعت وپیژني، د ساعت ښودونکي، دقیقه ښودونکي او ثانیه ښودونکي په موقعیت سره وخت تشخیص او ولوستلای شي.

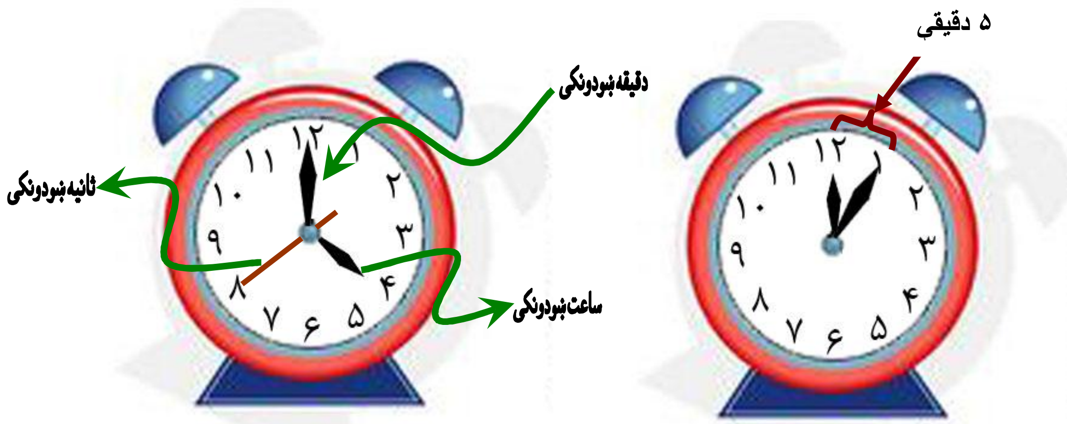

د ساعت په واسطه دوخت ښودل

د ساعت په مخ باندې چې په عمومي توګه یوه دایره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو ځایونو کې وینئ، د هرو دواړو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه یا نقطې دي، کوم وخت چې ثانیه ښودونکی له یوه عدد څخه پیل وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي دقیقه ښودونکی له یوې نقطې څخه بلې نقطې ته رسیږي، ویل کیږي چې یوه دقیقه تیره شوې ده. که چیرې دقیقه ښودونکی له یوه عدد څخه په حرکت پیل وکړي د یوې بشپړې دورې وهلو وروسته یعنې له ۶۰ نقطو یا خطونو څخه تیر شي چې په حقیقت کې ۶۰ دقیقې یا یو ساعت تیر شوی دی، په دې صورت کې د ساعت ښودونکي عقربه له یوه عدد څخه بل عدد ته رسیږي نو په دې صورت کې لیکلی شو چې:

۶۰ دقیقې = ۱ ساعت

۶۰ ثانیې = ۱ دقیقه

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف

ب

د ساعت لوستل

که چېرې د الف د شکل ساعت ته پاملرنه وکړئ، لیدل کیږي چې دقیقه ښودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او ساعت ښودونکی د ۴ د عدد په مقابل کې قرار لري، داسې لوستل کیږي چې ساعت ۴ بجې دي او یا داسې ۴:۰۰. اوس که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي، لکه د (ب) شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونیسي. د ساعت ښودونکی ځای هم د ۴ رقم څخه بدلون کوي، په دې حالت کې ساعت داسې لوستل کیږي. له څلورو څخه پنځلس دقیقې تیرې دي. یا ۴:۱۵ یا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

فعالیتونه

۱. لاندې شکلونو ته ځیر شئ، وختونه لکه د ښې خوا د ساعت وختونه په دوو طریقو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳:۴۵	______	______	______
۱۵ پاتې ۴ته	______	______	______

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- مخامخ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

ساعت ته ځیر شئ. د ۵، ۱۰ او ۱۵ عددونو په څېر په ترتیب د ۵،۵ په زیاتولو سره د ساعت د نورو عددونو مقابل عددونه ولیکئ.

۲- وواياست هر يو ساعت کوم وخت ښيي، ساعتونه په پام کې ونيسئ د هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې وليکئ.

الف

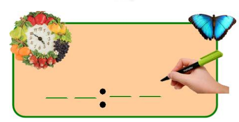

ب

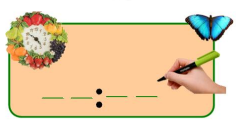

ج

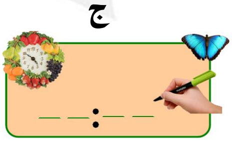

کورنی دنده

د ساعتونو ، دقیقو، ثانیو د ښودنکو په پام کې نیولو سره وختونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د

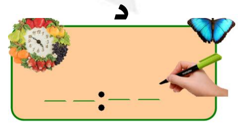

هـ

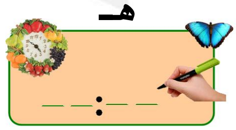

و

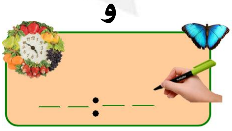

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

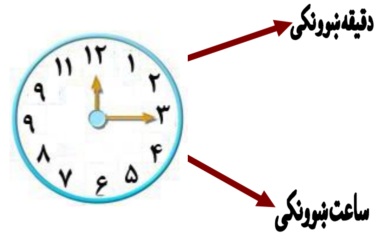

۱. پورتنی شکلونه کوم وختونه راښيي؟

۲. یو له بله څه توپیر لري؟

۳. ساعت ښودنکی او دقیقه ښودنکی یو له بل سره څه توپیر لري؟

۴. د ساعت مخ په څو مساوي برخو ویشل شوی دی؟

۵. که چیرې د ساعت ښودنکي عقربه د ۳ د عدد مخامخ او دقیقه ښوونکي عقربه د ۲ د عدد مخامخ وي، کوم وخت راښيي؟

۶. په ساعت کې د ۲ او ۳ دوو عددونو تر منځ څو دقیقې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه

لاندې ساعتونه د په توګه درکړل شوي دي.
د هر ساعت لاندې تش ځای کې اړوند وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملرنه وکړئ او ځوابونه یې وواياست.

الف: درې واړه ساعتونه یو له بل سره څه توپیر لري؟

ب: که چیرې دقیقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه د ۲ عددته ورسیږي نوموړي ساعتونه کوم وخت ښیي؟

ج: که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي او د ٦ عدد ته ورسیږي، په پورتنیو شکلونو کې ساعتونه څو بجې رابښيي.

د: که چیرې دقیقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه حرکت وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي، بیا د ۱۲ عدد ته را ورسیږي، هر یو ساعت کوم وخت رابښيي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ او د ساعتونو عقربې په خپلو کتاپچو کې رسم کړئ.

۱. زه له خوبه په.................. بجو ویښیږم.

۲. زموږ ښوونځی په.................. بجو پیل کیږي.

۳. زه د غرمې ډوډی په.................. بجو خورم.

۴. زه په..................بجو کورنۍ دنده سرته رسوم.

۵. زه په.................. بجو له ښوونځي څخه رخصت کیږم.

زده کوونکي دې د یوه ساعت موډل له کاغذ څخه قیچي کړي او د مازدیگر د لمانځه وخت دې په هغه کې وښیي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دېرشم لوست

ورځ، اونۍ ، مياشت او کال

هدف: زده کوونکي به وکړای شي، ورځ، اونۍ، مياشت او کال وپېژني.

۲۴ ساعته	=	يوه شپه او ورځ
۷ شپې او ورځې	=	يوه اونۍ
۴ (اونۍ)	=	يوه مياشت
۳۰ شپې او ورځې	=	يوه مياشت
۱۲ مياشتې	=	يو کال
۳۶۵ شپې او ورځې	=	يو کال
۴ فصله	=	يو کال

لاندې تش ځايونه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

مثال:

يوه مياشت ___۳۰___ شپې او ورځې ده.

يو کال ______ شپې او ورځې دي.

يوه اونۍ ______ شپې او ورځې ده.

يوه مياشت ______ اونۍ ده.

يو کال ______ مياشتې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه دېرشم لوست

د کلیزې یا جنتري پېژندنه

هدف: زده کوونکي به کلیزې یا جنتري وپېژني او د هغې څخه کار واخستلی شي.

حمل - وری ۱۳۸۵ — March 2006 April — صفرالمظفر / ربیع الاول ۱۴۲۷

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۴ ۲۳ 24	۳ ۲۲ 23	۲ ۲۱ 22	۱ ۲۰ 21			
۱۱ ربیع الاول 31	۱۰ ۲۹ 30	۹ ۲۸ 29	۸ ۲۷ 28	۷ ۲۶ 27	۶ ۲۵ 26	۵ ۲۴ 25
۱۸ ۸ 7	۱۷ ۷ 6	۱۶ ۶ 5	۱۵ ۵ 4	۱۴ ۴ 3	۱۳ ۳ 2	۱۲ ۲ April
۲۵ ۱۵ 14	۲۴ ۱۴ 13	۲۳ ۱۳ 12	۲۲ ۱۲ 11	۲۱ ۱۱ 10	۲۰ ۱۰ 9	۱۹ ۹ 8
	۳۱ ۲۱ 20	۳۰ ۲۰ 19	۲۹ ۱۹ 18	۲۸ ۱۸ 17	۲۷ ۱۷ 16	۲۶ ۱۶ 15

ثور - غویی ۱۳۸۵ — April 2006 May — ربیع الاول / ربیع الاخر ۱۴۲۷

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۱ ۲۲ 21					۳۱ ۲۲ 21	۳۰ ۲۱ 20
۸ ۲۹ 28	۷ ۲۸ 27	۶ ۲۷ 26	۵ ۲۶ 25	۴ ۲۵ 24	۳ ۲۴ 23	۲ ۲۳ 22
۱۵ ۶ 5	۱۴ ۵ 4	۱۳ ۴ 3	۱۲ ۳ 2	۱۱ ۲ May	۱۰ ربیع الاخر 30	۹ ۳۰ 29
۲۲ ۱۳ 12	۲۱ ۱۲ 11	۲۰ ۱۱ 10	۱۹ ۱۰ 9	۱۸ ۹ 8	۱۷ ۸ 7	۱۶ ۷ 6
۲۹ ۲۰ 19	۲۸ ۱۹ 18	۲۷ ۱۸ 17	۲۶ ۱۷ 16	۲۵ ۱۶ 15	۲۴ ۱۵ 14	۲۳ ۱۴ 13

جوزا - غبرګولی ۱۳۸۵ — May 2006 June — ربیع الاخر / جمادی الاول ۱۴۲۷

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۵ ۲۷ 26	۴ ۲۶ 25	۳ ۲۵ 24	۲ ۲۴ 23	۱ ۲۳ 22		
۱۲ ۵ 2	۱۱ ۴ June	۱۰ ۳ 31	۹ ۲ 30	۸ جمادی الاول 29	۷ ۲۹ 28	۶ ۲۸ 27
۱۹ ۱۲ 9	۱۸ ۱۱ 8	۱۷ ۱۰ 7	۱۶ ۹ 6	۱۵ ۸ 5	۱۴ ۷ 4	۱۳ ۶ 3
۲۶ ۱۹ 16	۲۵ ۱۸ 15	۲۴ ۱۷ 14	۲۳ ۱۶ 13	۲۲ ۱۵ 12	۲۱ ۱۴ 11	۲۰ ۱۳ 10
		۳۱ ۲۴ 21	۳۰ ۲۳ 20	۲۹ ۲۲ 19	۲۸ ۲۱ 18	۲۷ ۲۰ 17

سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵ — June 2006 July — جمادی الاول / جمادی الاخر ۱۴۲۷

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۲ ۲۶ 23	۱ ۲۵ 22					۳۱ ۲۵ 22
۹ ۳ 30	۸ ۲ 29	۷ 28	۶ ۳۰ 27	۵ ۲۹ 26	۴ ۲۸ 25	۳ ۲۷ 24
۱۶ ۱۰ 7	۱۵ ۹ 6	۱۴ ۸ 5	۱۳ ۷ 4	۱۲ ۶ 3	۱۱ ۵ 2	۱۰ ۴ July
۲۳ ۱۷ 14	۲۲ ۱۶ 13	۲۱ ۱۵ 12	۲۰ ۱۴ 11	۱۹ ۱۳ 10	۱۸ ۱۲ 9	۱۷ ۱۱ 8
۳۰ ۲۴ 21	۲۹ ۲۳ 20	۲۸ ۲۲ 19	۲۷ ۲۱ 18	۲۶ ۲۰ 17	۲۵ ۱۹ 16	۲۴ ۱۸ 15

اسد - زمری ۱۳۸۵ — July 2006 August — جمادی الاخر / رجب المرجب ۱۴۲۷

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۶ ۲ 28	۵ رجب المرجب 27	۴ ۲۹ 26	۳ ۲۸ 25	۲ ۲۷ 24	۱ ۲۶ 23	
۱۳ ۹ 4	۱۲ ۸ 3	۱۱ ۷ 2	۱۰ ۶ August	۹ ۵ 31	۸ ۴ 30	۷ ۳ 29
۲۰ ۱۶ 11	۱۹ ۱۵ 10	۱۸ ۱۴ 9	۱۷ ۱۳ 8	۱۶ ۱۲ 7	۱۵ ۱۱ 6	۱۴ ۱۰ 5
۲۷ ۲۳ 18	۲۶ ۲۲ 17	۲۵ ۲۱ 16	۲۴ ۲۰ 15	۲۳ ۱۹ 14	۲۲ ۱۸ 13	۲۱ ۱۷ 12
			۳۱ ۲۷ 22	۳۰ ۲۶ 21	۲۹ ۲۵ 20	۲۸ ۲۴ 19

سنبله - وږی ۱۳۸۵ — August 2006 September — رجب المرجب / شعبان المعظم ۱۴۲۷

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۳ ۳۰ 25	۲ ۲۹ 24	۱ ۲۸ 23				
۱۰ ۷ September	۹ ۶ 31	۸ ۵ 30	۷ ۴ 29	۶ ۳ 28	۵ ۲ 27	۴ 26
۱۷ ۱۴ 8	۱۶ ۱۳ 7	۱۵ ۱۲ 6	۱۴ ۱۱ 5	۱۳ ۱۰ 4	۱۲ ۹ 3	۱۱ ۸ 2
۲۴ ۲۱ 15	۲۳ ۲۰ 14	۲۲ ۱۹ 13	۲۱ ۱۸ 12	۲۰ ۱۷ 11	۱۹ ۱۶ 10	۱۸ ۱۵ 9
۳۱ ۲۸ 22	۳۰ ۲۷ 21	۲۹ ۲۶ 20	۲۸ ۲۵ 19	۲۷ ۲۴ 18	۲۶ ۲۳ 17	۲۵ ۲۲ 16

(c) ketabton.com: The Digital Library

میزان - تله ۱۳۸۵

September / October 2006 — شعبان المعظم / رمضان المبارک ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۱ / ۲۹ / 23	۲ / رمضان المبارک / 24	۳ / ۲ / 25	۴ / ۳ / 26	۵ / ۴ / 27	۶ / ۵ / 28	۷ / ۶ / 29
۸ / ۷ / 30	۹ / ۸ / October	۱۰ / ۹ / 2	۱۱ / ۱۰ / 3	۱۲ / ۱۱ / 4	۱۳ / ۱۲ / 5	۱۴ / ۱۳ / 6
۱۵ / ۱۴ / 7	۱۶ / ۱۵ / 8	۱۷ / ۱۶ / 9	۱۸ / ۱۷ / 10	۱۹ / ۱۸ / 11	۲۰ / ۱۹ / 12	۲۱ / ۲۰ / 13
۲۲ / ۲۱ / 14	۲۳ / ۲۲ / 15	۲۴ / ۲۳ / 16	۲۵ / ۲۴ / 17	۲۶ / ۲۵ / 18	۲۷ / ۲۶ / 19	۲۸ / ۲۷ / 20
۲۹ / ۲۸ / 21	۳۰ / ۲۹ / 22					

عقرب - لړم ۱۳۸۵

October / November 2006 — رمضان المبارک / شوال المکرم ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
		۱ / ۳۰ / 23	۲ / شوال المکرم / 24	۳ / ۲ / 25	۴ / ۳ / 26	۵ / ۴ / 27
۶ / ۵ / 28	۷ / ۶ / 29	۸ / ۷ / 30	۹ / ۸ / 31	۱۰ / ۹ / November	۱۱ / ۱۰ / 2	۱۲ / ۱۱ / 3
۱۳ / ۱۲ / 4	۱۴ / ۱۳ / 5	۱۵ / ۱۴ / 6	۱۶ / ۱۵ / 7	۱۷ / ۱۶ / 8	۱۸ / ۱۷ / 9	۱۹ / ۱۸ / 10
۲۰ / ۱۹ / 11	۲۱ / ۲۰ / 12	۲۲ / ۲۱ / 13	۲۳ / ۲۲ / 14	۲۴ / ۲۳ / 15	۲۵ / ۲۴ / 16	۲۶ / ۲۵ / 17
۲۷ / ۲۶ / 18	۲۸ / ۲۷ / 19	۲۹ / ۲۸ / 20	۳۰ / ۲۹ / 21			

قوس - لیندی ۱۳۸۵

November / December 2006 — ذیقعده الحرام ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
				۱ / ذیقعده الحرام / 22	۲ / ۲ / 23	۳ / ۳ / 24
۴ / ۴ / 25	۵ / ۵ / 26	۶ / ۶ / 27	۷ / ۷ / 28	۸ / ۸ / 29	۹ / ۹ / 30	۱۰ / ۱۰ / December
۱۱ / ۱۱ / 2	۱۲ / ۱۲ / 3	۱۳ / ۱۳ / 4	۱۴ / ۱۴ / 5	۱۵ / ۱۵ / 6	۱۶ / ۱۶ / 7	۱۷ / ۱۷ / 8
۱۸ / ۱۸ / 9	۱۹ / ۱۹ / 10	۲۰ / ۲۰ / 11	۲۱ / ۲۱ / 12	۲۲ / ۲۲ / 13	۲۳ / ۲۳ / 14	۲۴ / ۲۴ / 15
۲۵ / ۲۵ / 16	۲۶ / ۲۶ / 17	۲۷ / ۲۷ / 18	۲۸ / ۲۸ / 19	۲۹ / ۲۹ / 20	۳۰ / ۳۰ / 21	

جدی - مرغومی ۱۳۸۵

December 2006 / January 2007 — ذیحجه الحرام ۱۴۲۷ / محرم الحرام ۱۴۲۸

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۰ / محرم الحرام / 20						۱ / ذیحجه الحرام / 22
۲ / ۲ / 23	۳ / ۳ / 24	۴ / ۴ / 25	۵ / ۵ / 26	۶ / ۶ / 27	۷ / ۷ / 28	۸ / ۸ / 29
۹ / ۹ / 30	۱۰ / ۱۰ / 31	۱۱ / ۱۱ / January	۱۲ / ۱۲ / 2	۱۳ / ۱۳ / 3	۱۴ / ۱۴ / 4	۱۵ / ۱۵ / 5
۱۶ / ۱۶ / 6	۱۷ / ۱۷ / 7	۱۸ / ۱۸ / 8	۱۹ / ۱۹ / 9	۲۰ / ۲۰ / 10	۲۱ / ۲۱ / 11	۲۲ / ۲۲ / 12
۲۳ / ۲۳ / 13	۲۴ / ۲۴ / 14	۲۵ / ۲۵ / 15	۲۶ / ۲۶ / 16	۲۷ / ۲۷ / 17	۲۸ / ۲۸ / 18	۲۹ / ۲۹ / 19

دلو - سلواغه ۱۳۸۵

January / February 2007 — محرم الحرام / صفرالمظفر ۱۴۲۸

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
	۱ / ۲ / 21	۲ / ۳ / 22	۳ / ۴ / 23	۴ / ۵ / 24	۵ / ۶ / 25	۶ / ۷ / 26
۷ / ۸ / 27	۸ / ۹ / 28	۹ / ۱۰ / 29	۱۰ / ۱۱ / 30	۱۱ / ۱۲ / 31	۱۲ / ۱۳ / February	۱۳ / ۱۴ / 2
۱۴ / ۱۵ / 3	۱۵ / ۱۶ / 4	۱۶ / ۱۷ / 5	۱۷ / ۱۸ / 6	۱۸ / ۱۹ / 7	۱۹ / ۲۰ / 8	۲۰ / ۲۱ / 9
۲۱ / ۲۲ / 10	۲۲ / ۲۳ / 11	۲۳ / ۲۴ / 12	۲۴ / ۲۵ / 13	۲۵ / ۲۶ / 14	۲۶ / ۲۷ / 15	۲۷ / ۲۸ / 16
۲۸ / ۲۹ / 17	۲۹ / ۳۰ / 18	۳۰ / صفرالمظفر / 19				

حوت - کب ۱۳۸۵

January / February 2007 — محرم الحرام / صفرالمظفر ۱۴۲۸

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
			۱ / ۲ / 20	۲ / ۳ / 21	۳ / ۴ / 22	۴ / ۵ / 23
۵ / ۶ / 24	۶ / ۷ / 25	۷ / ۸ / 26	۸ / ۹ / 27	۹ / ۱۰ / 28	۱۰ / ۱۱ / March	۱۱ / ۱۲ / 2
۱۲ / ۱۳ / 3	۱۳ / ۱۴ / 4	۱۴ / ۱۵ / 5	۱۵ / ۱۶ / 6	۱۶ / ۱۷ / 7	۱۷ / ۱۸ / 8	۱۸ / ۱۹ / 9
۱۹ / ۲۰ / 10	۲۰ / ۲۱ / 11	۲۱ / ۲۲ / 12	۲۲ / ۲۳ / 13	۲۳ / ۲۴ / 14	۲۴ / ۲۵ / 15	۲۵ / ۲۶ / 16
۲۶ / ۲۷ / 17	۲۷ / ۲۸ / 18	۲۸ / ۲۹ / 19	۲۹ / ربیع الاول / 20			

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د چنګاښ د میاشتې د ورځو تش ځایونه د جنترې له مخې ډك كړئ.

June July 2006 — سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵ — جمادی الاول ۱۴۲۷ جمادی الاخر

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۲ ۲۶ 23	۱ ۲۵ 22					۳۱ ۲۵ 22
۹ ۳ 30	۸ ۲ 29	۷ 28	۶ ۳۰ 27		۴ ۲۸ 25	۳ ۲۷ 24
۱۶ ۱۰ 7	۱۵ ۹ 6			۱۲ ۶ 3	۱۱ ۵ 2	۱۰ ۴ July
۲۳ ۱۷ 14	۲۲ ۱۶ 13		۲۰ ۱۴ 11	۱۹ ۱۳ 10		
		۲۸ ۲۲ 19	۲۷ ۲۱ 18			۲۴ ۱۸ 15

۲- د جنترې له مخې د کال کومې میاشتې ۳۱ ورځې دي؟

....

۳- د کال کومې میاشتې ۳۰ ورځې دي؟

....

۴- د کال کومې میاشتې ۲۹ ورځې دي؟

....

۵- په جنترې کې د زمري د میاشتې ۲۸ نېټه د اونۍ له کومې ورځې سره سمون لري؟

....

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦- د زمري د میاشتې د چهارشنبې په ورځ کوم، کوم تاریخونه دي؟

٧- د اونۍ ورځې د جنترۍ له مخې ولیکئ.

٨- د کال د میاشتو نومونه په ترتیب سره د جنترۍ له مخې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

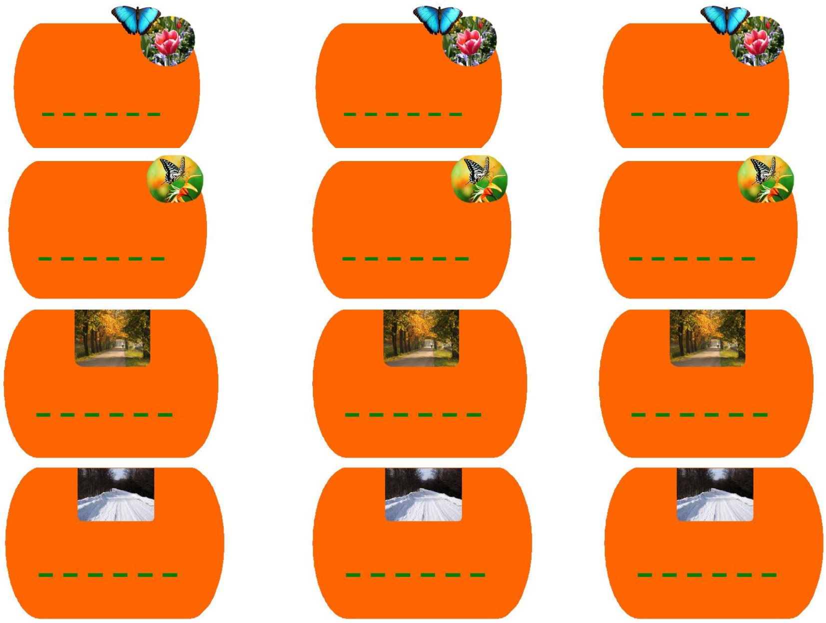

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې هر یو د پلار او مور په مرسته د خپلو زیږیدلو، کال، میاشت او ورځ په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست

د مایعاتو د اندازه کولو واحد (لیتر)

هدف: زده کوونکي به پوه شي چې په ورځني ژوند کې مایعات په لیتر باندې اندازه کیږي.

پوښتنې:

۱. څوک ویلی شي چې تېل په څه شي اندازه کیږي؟
۲. شیدې د څه شي په واسطه اندازه کیږي؟
۳. اوبه د څه شي په واسطه اندازه کوی؟

گرانو زده‌کوونکو! که چیرې ځیر شوي یاست د تېلو په گیلنو، په مایع دواگانو، د اوبو په بوشکو او په مایع غوړیو باندې د لیتر کلمه لیکل شوې وي.

نو باید پوه شئ چې مایعات د لیتر په واسطه اندازه کیږي، که چیرې ۴ معمولي گیلاسه اوبه په یوه لوښي او یا یوه جك کې واچوو نو تقریباً یو لیتر اوبه کیږي.

تاسو کولای شئ چې ددغه ۴ معمولي گیلاسو اوبو مقدار، د یوه لیتر په توگه ومنئ، دتیلو، شیدو، مایع غوړیو او اوبو په اخیستلو او پلورلو کې د لیتر څخه کار واخلئ دېر تیل پلورونکي سر خلاصی بوتل او یا گیلن په نښه کوي، په پلورلو او اخیستلو کې له هغو څخه د مایعاتو د واحد په توگه کار اخلي.

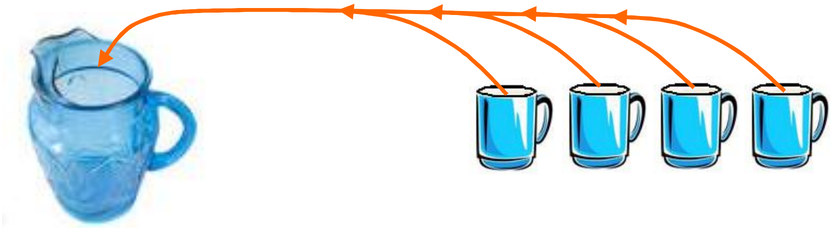

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- څو ګیلاسه اوبه یو لیتر کیږي؟
۲- ۲ ګیلاسه اوبه څو لیتره کیږي؟
۳- که چیرې د یوه لیتر تیلو بیه ۲۵ افغانۍ وي، د ۵ لیترو تیلو بیه څو افغانۍ کیږي؟
۴- که چیرې د دوو ګیلاسه شیدو بیه ۲۰ افغانۍ وي، یو لیتر شیدې څو افغانۍ کیږي؟
۵- د وه لیتره اوبه څو ګیلاسه کیږي؟
۶- د (اُ، آر، اِس) په پاکټونو باندې لیکل شوي دي چې په یوه لیتر اوبو کې حل او کار ورڅخه واخلئ، که چیرې د لیتر اندازه ونه لرئ، د ګیلاسونو په واسطه څرنګه لیتر اندازه کوئ؟
۷- د =، < او > نښو څخه په کار اخیستنې د لاندې لوښو ظرفیت پرتله کړئ.

ب □ الف   الف □ ت   ب □ ت   ب □ ث

کورنۍ دنده

زده کوونکي دي د (اُ، آر، اس) د پاکټونو د حل کولو له پاره د یوه لیتر اندازه کول، د ګیلاسونو په واسطه خپلو کورنیو ته وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه دېرشم لوست

د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې يو رقمي عددونه په څو رقمي عددونو کې ضرب کړي.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو مخکې د يو رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې زده کړي دي.

اوس غواړو چې د ۲۱۴ درې رقمي عدد ٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی: د ٦ عدد د عدد د يويزو په رقم کې چې ۴ دی ضربوو.

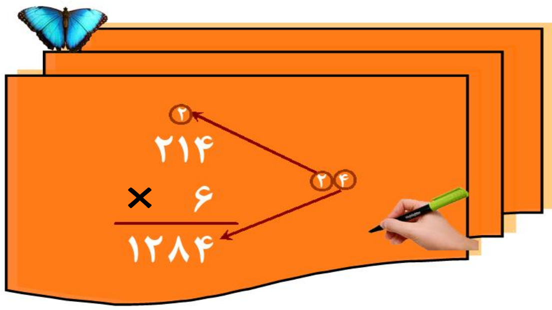

(٦ × ۴=۲۴)

د ۲۴ د عدد د يويز رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د يويزو په مرتبه کې ليکو او د ۲۴ د لسيز رقم چې ۲ دی، د ۲۱۴ د عدد د لسيزو د مرتبې په سر ليکو.

دويم: د ٦ عدد د عدد د لسيزو په رقم کې چې (۱) دی ضرب کوواو د ۲ رقم سره چې حاصل نيول شوی دی جمع کوو.

(٦ × ۱) +۲=۸

يا ٦ + ۲ = ۸

چې د ۸ عدد حاصل کيږي او د ضرب د حاصل د لسيزو په مرتبه کې يې ليکو.

دريم: د ٦ عدد د عدد په سليزوکې چې ۲ دی ضربوو ۱۲=(۲ × ٦) کيږي د ۱۲ د عدد د ۲ رقم د ضرب د حاصل د سليزو په مرتبه کې او د (۱) رقم يې د زريزو په مرتبه کې ليکو او د ۱۲۸۴ عدد په لاس راځي.

کورنۍ دنده

د ۷۰۲ عدد په ۴ کې ضرب کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د ۱۱۲ عدد د ۹ په عدد کې ضرب کړئ.

۲- د ۴۰۸ عدد د ۷ په عدد کې ضرب کړئ.

۳- د ۳۰۰ عدد د ۸ په عدد کې ضرب کړئ.

۴- لاندې پوښتنې حل کړئ.

٦۵۴	۷۴۵	۳۴۱
× ۷	× ٦	× ۵
☐	☐	☐

۵- له لاندې مثال نه په ګته اخستنې، سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

⑥⑤①

مثال:

$$\begin{array}{r} ۳۸۷۲ \\ \times \quad ۸ \\ \hline ۳۰۹۷٦ \end{array}$$

۹٦۰۴	٦۰۰۲	۱۲۸۴
× ۷	× ۸	× ۵
☐	☐	☐

٦- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۷۳۲	۵۱۴	۱۱۷۸	۷۰۴۳
× ٦	× ۷	× ۵	× ۸
☐	☐	☐	☐

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۷۴	٦۰۰۲	۹۰۴۴
× ۴	× ۹	× ۸
☐	☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلوېښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عددونو کې ضرب کړي.

مثال: غواړو د ۲۳ عدد د ۱٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ۱٦ د عدد ديويزو مرتبه چې د ٦ عدد دی د يوه رقمي او دوه رقمي عددونو د ضرب په ډول سره ضربوو چې د ضرب حاصل يې ۱۳۸ کيږي.

```
  ۲۳
× ۱٦
-----
 ۱۳۸
```

دويم:

د ۱٦ د عدد لسيز مرتبه چې د ۱ عدد دی د ۲۳ په عدد کې ضربوو چې په حقيقت کې د ۱۰ ضربول په ۲۳ کې دی چې د ضرب د حاصل د ۳ رقم يې د لسيزو د مرتبې لاندې او د ۲ رقم يې د سليزو د مرتبې لاندې ليکو، په پای کې د ۱۳۸ او ۲۳ د جمعې حاصل په لاس راوړو، په نتيجه کې د ۳٦۸ عدد حاصل کيږي چې د ۱ د ۱٦ او ۲۳ عددونو د ضرب حاصل دی.

```
   ۲۳
 × ۱٦
------
  ۱۳۸
+ ۲۳
------
  ۳٦۸
```

لاندې پوښتنې حل کړئ.

```
  ۲۵        ۱۹        ۱۵
× ۱۱      × ۱۳      × ۲۱
-----     -----     -----
```

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې له پاره چې صفر لرونکي عددونه په اسانۍ سره ضرب کړای شو، لاندې مثال په نظر کې نیسو.

$$۴۰ \times ۳۰ = ?$$

لومړی حالت:

```
   ۴۰
×  ۳۰
------
   ۰۰
+ ۱۲۰
------
 ۱۲۰۰
```

دویم حالت:

$$۴۰ \times ۳۰ = ?$$

په دې حالت کې د عددونو صفرونه په نظر کې نه نیسو، یوازې د ۳ او ۴ رقمونه یو له بل سره ضربوو یعنې ($۴ \times ۳ = ۱۲$)

بیا د ضرب د دواړو اجزاو د صفرونو په شمېر صفرونه د ضرب د حاصل مخې ته لیکو، لکه: $۴۰ \times ۳۰ = ۱۲۰۰$

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۸۰ × ۷۰ =	۹۸ × ۶۰ =	(۱) ۶۳۰ × ۴۰ = ۲۵۲۰۰
۳۰۰ × ۷۰ =	۱۰۰۰ × ۱۰۰ =	

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ.

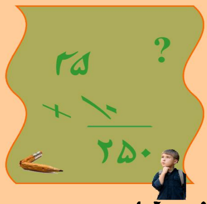

الف : ۳۰ او ۴۰   ذ : ۱۰ او ۲۰۰

ب : ۶۱ او ۹۰   ر : ۶۳ او ۱۰۰

د : ۶۰ او ۳۰۰   ز : ۱۷۲او ۸۰

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په ډول د صفرونو په شمیر سره ډک کړئ.

مثال: ۴۲۰۰= [۰] ۶۰×۷

ج: ۴۰۰۰= [ ] ۸ × [ ] ۵   الف: ۴۲۰۰= [ ] ۷۰×۶

د: ۷۳۰۰= ۷۳× [ ] ۱   ب: ۶۵۰= [ ] ۶۵×۱

هـ: ۲۰۰= [ ] ۴×۵

۳. څو دوه رقمي عددونه چې د هغو ښی خواته صفر وي ولیکئ، بیا يي یو له بله سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل يي لاس ته راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ - لاندې پوښتنو ته په شفاهي توګه ځواب ووایاست.

۱۰×۰=?	۱×۷=?	۲×۵=?
۸۰×۰=?	۱×۲۲=?	۵۰×۲۰=?
۱۰×۵۰=?	۳۲×۱=?	۸۰×۴۰=?
۰×۱=?	۸۰×۱۰=?	۷۰×۴۰=?
۱۴۰×۰=?	۹۰×۲۰=?	۶۰×۸=?
۲۲×۲۰=?	۱۱×۱=?	۴۰×۹۰=?
۳۰×۰=?		
۲۰×۲۲۰=?		

۵- الف: د لاندې شکل له مخې د ضرب یوه پوښتنه ولیکئ او په هغه باندې د ضرب عملیه سرته ورسوئ.

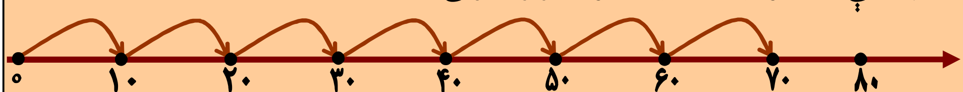

_____ × _____ = _____

ب: لاندې عددونه ضرب کړئ او په شکل کې وښیاست.

۳ × ۱۰ =?

کورنۍ دنده

۱. لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳۱	۶۳	۹۵	۸۰
× ۲۲	× ۳۵	× ۲۷	× ۴۰
☐	☐	☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوځلویښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې ضرب

تاسو په تیرو لوستونو کې دیو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړی او د هغه په طریقه باندې پوه شوي یاست، اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضربوو.

۷۶۵
× ۵۸
۶۱۲۰
+ ۳۸۲۵
۴۴۳۷۰

مثال: غواړو چې د ۷۶۵ عدد د ۵۸ له عدد سره ضرب کړو.

لومړی د۵۸ د عدد د یویزو رقم یعنې ۸ د ۷۶۵ په عدد کې ضربوو چې د۶۱۲۰ عدد په لاس راځي بیا د ۵۸ د عدد د لسیزو رقم یعنې ۵ په ۷۶۵ عددکې ضربوو چې د ۳۸۲۵ عدد حاصلیږي، ددې عدد د یویز رقم د ۶۱۲۰ د عدد د لسیزو تر مرتبې لاندې لیکو، په پای کې دواړه لاس ته راغلي عددونه یوله بله سره جمع کوو چې د ۴۴۳۷۰ عدد لاس ته راځي.

فعالیتونه

لاندې درکړل شوي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

۹۰۰	۸۴۰	۲۰۸	۱۳۶	۶۰۱	۷۲۵	۹۱۰
× ۷۱	× ۶۷	× ۹۶	× ۲۷	× ۱۴	× ۲۰	× ۶۲
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

کورنۍ دنده

۷۲۵	۹۱۰
× ۲۰	× ۶۲
☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې درکړل شوي عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

۷٦۴	۱۷۳	۱۰۱	۹۰۰
× ۷۳	× ٦۴	× ۷۳	× ۱۰
۷۰۴	۱۰۲	۱۹۸	٦۸۷
× ٦۲	× ۴۴	× ۸۷	× ۹۸

۲. که چیرې د یوې نکلي چاینکې بیه ۱۵۷ افغانۍ وي، د یوه درجن (۱۲ دانو)

۳. بیه به څو افغانۍ وي؟

۴. که چیرې د یوه صندوق منو بیه ۲۱۸ افغانۍ وي، د ۹۰ صندوقونو بیه معلومه کړئ؟

۵. شریف د یوې څغاستې په سیالۍ کې ٦۰ متره لاره په یوه دقیقه کې وهي معلوم کړئ چې په یوه ساعت کې به څو متره لاره ووهي؟

۶. د یوه قطي ګوګړو بیه یوه افغانۍ ده،د یوه درجن (۱۲ قطیو) بیه څو افغانۍ کیږي؟

۷. د یوه کیلو ګرام غوړیو بیه ۴۰ افغانۍ ده، د ۱۲ کیلو ګرامه غوړیو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۸. یو پلورونکی په یوه ورځ کې ۲۰۰ افغانۍ ګټه لري او په یوه ورځ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې څو افغانۍ سپمولای شي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ دنده

۱- که چیرې یوه کورنۍ په یوه ورځ کې ۱۰۰ گرامه بوره مصرف کړي، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې به څو گرامه بوره مصرف کړي؟

۲- یو تن په یوه شپه او ورځ کې ۳۲ رکعته لمونځ کوي، په یوه میاشت کې به څو رکعته لمونځ وکړي؟

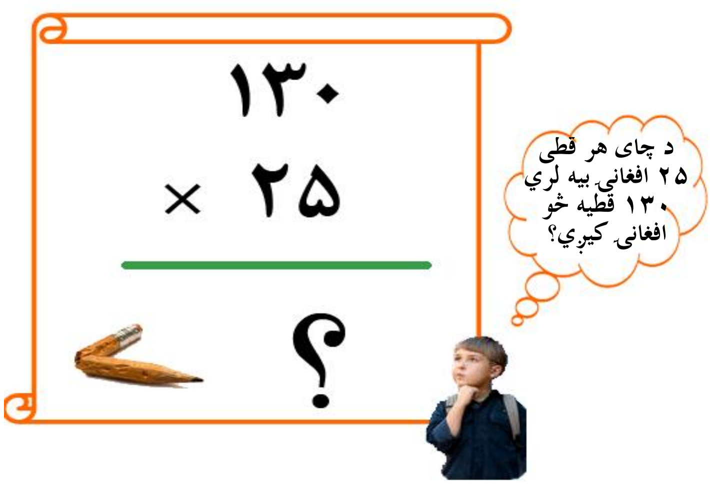

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم فصل
تقسیم

دوه څلویښتم لوست: د تقسیم عملیه

هدف: زده کوونکي به د تقسیم په مفهوم باندې پوه شي او به وکولی شي چې د تقسیم د عملیې په واسطه خپلې ورځینۍ ستونزې حل کړي.

فعالیت

- درې زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته ودریږي.
- ښاغلی ښوونکی دې ۱۲ دانې لوبیاوې، وړې ډبرې او یا نور محیطي مواد په لاس کې ونیسي. په لومړي وار دې هر زده کوونکي ته یوه، یوه دانه لوبیا ورکړي.
- دویم وار دې له پاتې شویو ۹ دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۱۲−۳=۹
- دریم وار دې له ٦ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کونکي ته ورکړي. ۹−۳=۶
- څلورم وار دې له ۳ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۶−۳=۳

۳−۳=۰

په پای کې:

- هر زده کونکي ته څو دانې لوبیاوې یا نور مواد رسیدلي دي؟
- د تفریق عملیه څو واري سرته رسول شوې ده؟
- د څو واري ۳ له ضرب کولو څخه د ۱۲ عدد لاس ته راځي.
- په ټولو حالاتوکې مو ولیدل چې د ۱۲ له عدد څخه ۳ څلور واري تفریق شوی او یا ۳ څلور واري د ۱۲ په عدد کې شامل دی،د تفریق دا تکراري عملیه د تقسیم په توګه داسې لیکو:

۱۲÷۳=۴

مقسوم ← ۱۲ ، مقسوم علیه ← ۳ ، د تقسیم حاصل ← ۴

باید پوه شو چې د ۱۲ عدد دمقسوم، د ۳ عدد مقسوم علیه او د ۴ عدد د تقسیم د حاصل یا خارج قسمت په نامه یادیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ویش ځواب ولیکئ.

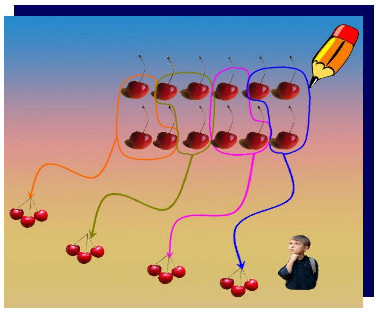

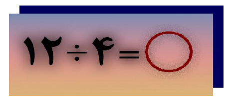

۲. په خپلو کتابچو کې په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ او په هغه کې مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت وښیاست.

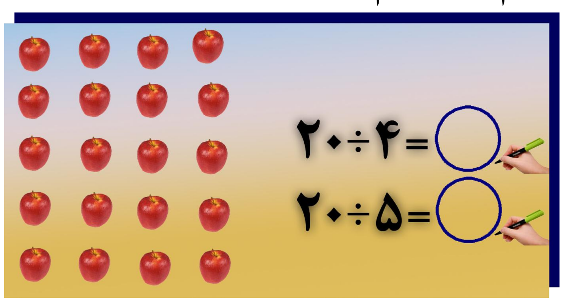

۳. دپورته شکل له حل شوې پوښتنې څخه په ګټې اخیستنې سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

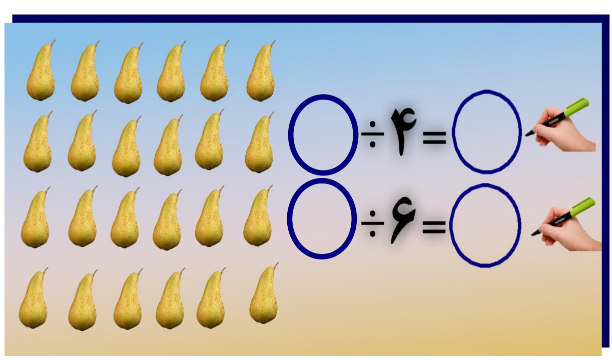

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د تقسیم د حاصل یا (خارج قسمت) د پیدا کولو لپاره د حل شوي مثال په ډول د تفریق عملیه سرته ورسوئ او ځواب يې ولیکئ.

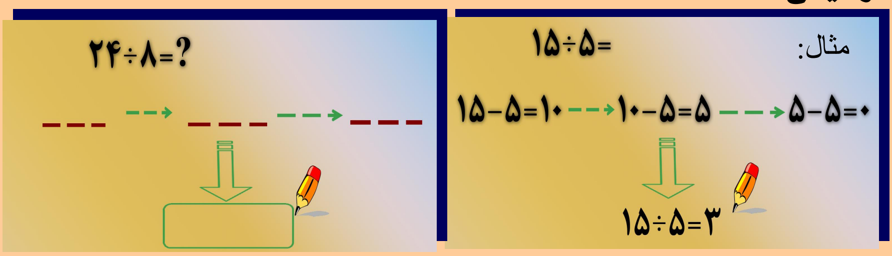

۲. د عددونو د خط په مرسته دحل شوي مثال په ډول د تفریق عملیې سرته ورسوئ.

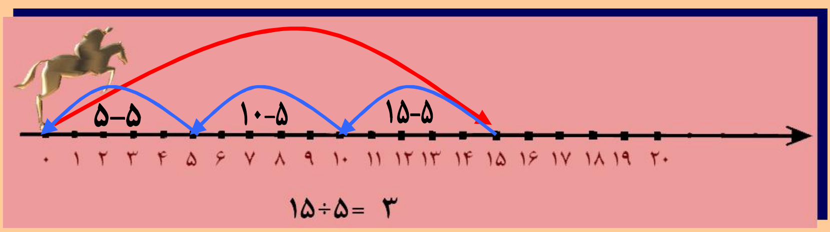

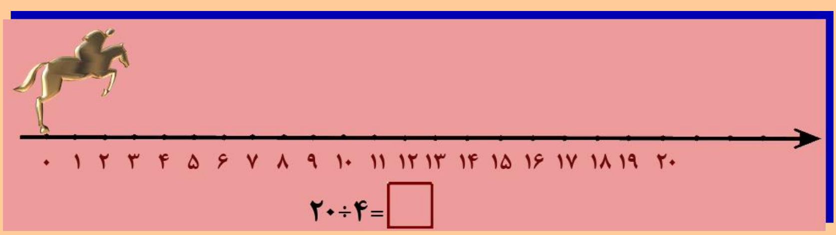

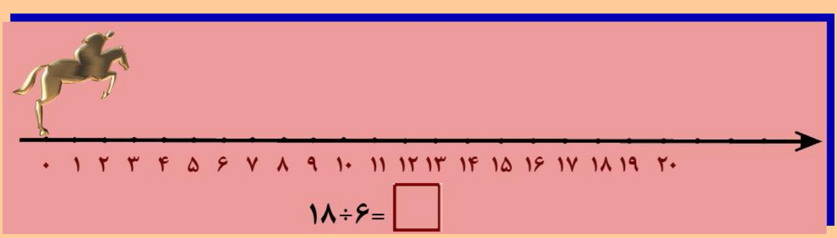

کورنی دنده

د عددونود خط په مخ باندې د ?=۴÷۱٦ افادې د تقسیم حاصل په لاس راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېڅلوېښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو تقسیم په یوه رقمي عددونو باندې

هدف : زده کوونکي به وکړای شي دوه رقمي عددونه په یو رقمي عدد باندې تقسیم کړي.

لومړی مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندې وویشو، لیدل کیږي چې د مقسوم د کیڼې خوا رقم یعنې ۹ د مقسوم علیه یعنې د ۷ څخه لوی دی او په هغه باندې ویشل کیږي چې خارج قسمت یې (۱) دی، هغه په ۷ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې تر ۹ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې ۲ کیږي.

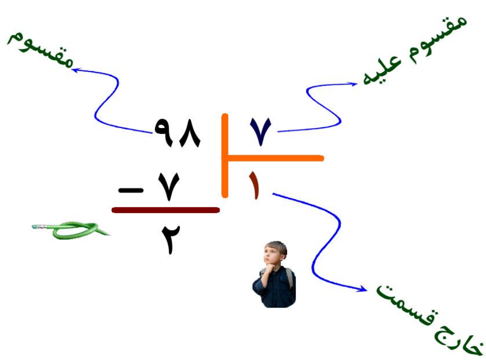

بیا ۸ را کښته کوو او د تفریق د حاصل ښی خواته یې لیکو چې د ۲۸ عدد لاس ته راځي اوس د ۲۸ عدد په ۷ باندې ویشو د ژبني ضرب څخه په ګټې اخیستنې سره پوهیږو چې ۲۸ = ۷ × ۴ کیږي.

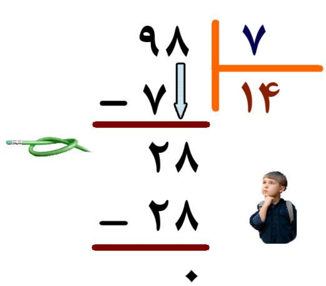

د ۴ عددپه خارج قسمت کې لیکو او په ۷ کې یې ضربوو، دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندې لیکو او له ۲۸ څخه یې تفریقوو. په نتیجه کې لیدل کیږي چې د تفریق حاصل یې صفر(پاتې) او خارج قسمت یې د ۱۴ عدد په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم مثال: د ۴۸ عدد په ٦ باندې ویشو، که چیرې د تقسیم د حاصل د پیدا کولو لپاره ژبني ضرب ته پاملرنه وکړو، لیدل کیږي چې. ۴۸ = ٦ × ۸

نو لیکلی شو چې: ۸ = ٦ ÷ ۴۸

او یا

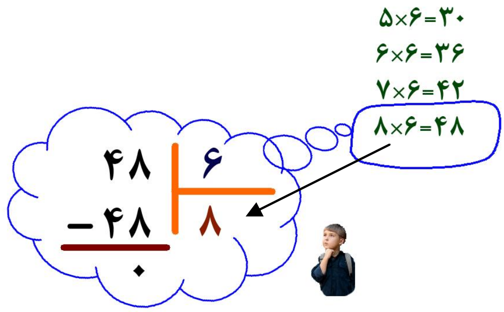

دریم مثال: د لاندې پوښتنو د حل طریقې ته پاملرنه وکړئ.

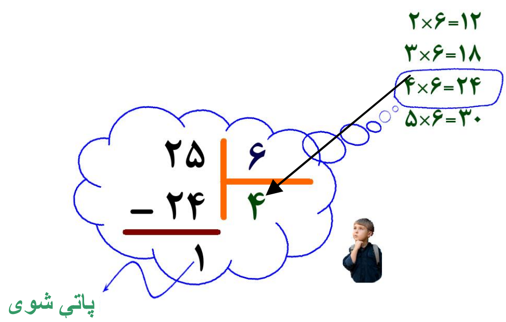

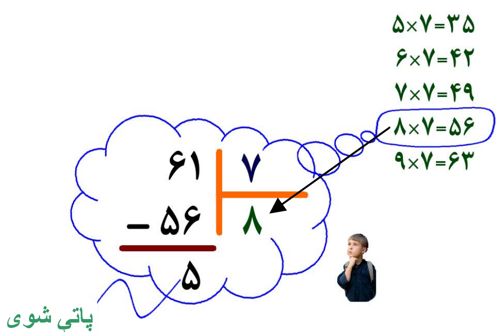

کورنی دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۷۲ | ۹   ٦٣ | ۸   ۹۴ | ٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱- د لاندې عمليو خارج قسمت پيداکړئ.

۲۲ | ۷   ۲۸ | ۷   ۳٦ | ۸   ۴۹ | ۷

٦۷ | ۸   ۳۴ | ۴   ۳۲ | ۸   ۴٦ | ٦

۲ - لاندې پوښتنې حل کړي.

۷۵ | ۸   ?   ○×۸<۷۵

۴۱ | ۷   ?   ○×۷<۴۱

۲۸ | ۳   ?   ○×۳<۲۸

كورنۍ دنده

كورنۍ دنده: لاندې پوښتنې حل كړئ.

۵۵ | ۵   ۹۴ | ۴   ۴۲ | ۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- عبدالله غواړي چې ۸۸ دانې نيالګي په ۹ پټيو کې په مساوي توګه کښېنوي، معلوم کړئ چې څو نهاله زيات پاتې کيږي.

۲- که چيرې په يوه موټر کې ۹ تنه ځای شي نو د ۷۲ تنو له پاره څو موټرو ته اړتيا ده؟

۳- که چيرې په يوه غوري کې ۲ تنه ډوډۍ و خوري، معلوم کړئ چې د ٦٨ تنو لپاره څو غوريا نو ته اړتيا ده؟

۴- که چيرې يو زده کوونکی ٦ ټوله کتابچو ته اړتيا ولري، ۵٦ ټوکه کتابچې څو زده‌کوونکو ته رسيږي او څو کتابچې پاتې کيږي؟

۵- که چيرې يوې کورنۍ په يوه اونۍ کې ۸٦ کيلو واټه برق مصرف کړی وي، معلوم کړئ چې په يوه ورځ کې يې څو کيلو واټه برق مصرف کړی دی؟

۶- که چيرې يوتن په يوه ورځ کې ۸ ګرامه بوره مصرف کړي، نو ۹٦ ګرامه بوره د هغه د څو ورځو له پاره بس کيدلي شي؟

۷- ٦۳ تنه په ۹ موټرو کې ځي، که چيرې په هر موټرکې د سړيو شمېر سره مساوي وي، معلوم کړئ چې په هر موټرکې څوتنه ناست دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلور ځلويشتم لوست

د درې رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عدد باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې درې رقمي عددونه په يوه رقمي عدد باندې تقسيم کړي.

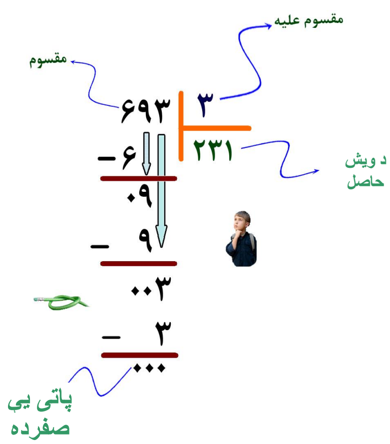

لومړی مثال: د ٦٩٣ عدد په ٣ باندې ويشو.

حل: لومړی د مقسوم د سليزو مرتبه يعنې ٦ د ٣ په عدد باندې ويشو چې خارج قسمت يې ٢ کيږي. په خارج قسمت کې ليکو بيا ٢ په ٣ کې ضربوو او د ضرب حاصل يې د ٦ لاندې ليکو او تفريق کوو يې چې د تفريق حاصل يې صفر کيږي.

په همدې ډول د لسيزو او يويزو مرتبو رقمونه را کښته کوو او د ويش عمليه سرته رسوو، په پای کې ليدل کيږي چې پاتې يې صفر دی.

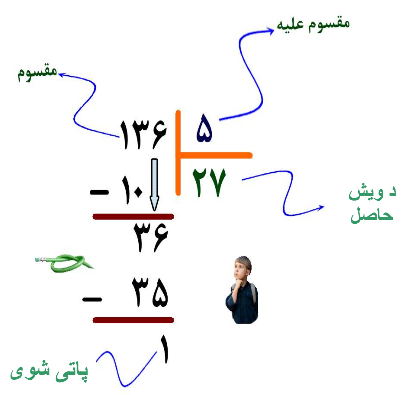

دوهم مثال: د ١٣٦ عدد، د ٥ په عدد باندې ويشو. ليدل کيږي چې دسليزو رقم له مقسوم عليه څخه کوچنی دی، نو د لسيزو رقم دسليزو له رقم سره چې ١٣ کيږي، په ٥ باندې ويشو. په دې صورت کې د ويش حاصل يې ٢ دی. ٢ په ٥ کې ضربوو، د ضرب حاصل يې له ١٣ څخه تفريقوو چې د تفريق حاصل يې ٣ کيږي، اوس د مقسوم ديويز رقم يعنې ٦ را کښته کوو د٣٦عدد حاصليږي. هغه په ٥ باندې وېشو چې د وېش حاصل يې ٧ کيږي. د ٧ عدد په ٥ کې ضربوو او د ضرب حاصل يې له ٣٦ څخه تفريقوو په پای کې ليدل کيږي چې د (١) عدد پاتې شوی او له مقسوم عليه څخه کوچنی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت:

د لاندې پوښتنو حل په نظر کې ونیسئ.

۵۷۴ | ۸
۵٦ | ۷۱
۱۴
ـ ۸
٦ پاتې

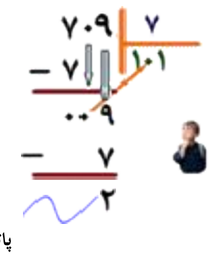

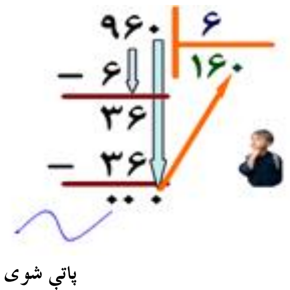

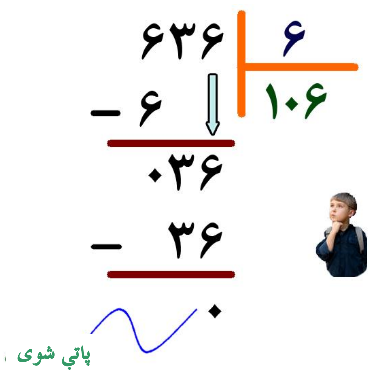

خرنګه چې د لسیزو د مرتبې رقم یعنې ۳ له مقسوم علیه څخه کوچنی دی، د خارج قسمت په اړوند مرتبه کې صفر لیکو. او بیا دمقسوم بل عدد را کښته کوو.

کورنی دنده

تقسیم کړي.

۲۸۴ | ۶

۴۵۲ | ۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- په لاندې پوښتنو کې د تقسیم عملیې سرته ورسوئ ؟

٨٦٧	٥	٤١	٦	٦٦	٧	١٧٠	٩
٤٢٠	١	٣٧٥	١	١٦٨	٨	٢٨٥	٣
٩٦٠	٦	٧٠٩	٧	١٠٠	٧	٤٩٨	٨

۲- یوه بزگر ۹۸۰ کیلو گرامه غنم حاصل واخیست، که چیرې نوموړی بزگر د ورځې ۷ کیلو گرامه غنم مصرف ولري، معلوم کړئ چې نوموړي غنم د بزگر د څو ورځو له پاره بس دي.

۳- یوه بڼوال ۸۰۱ کیلو گرامه زردآلو حاصل واخیست، که چیرې وغواړي هغه په ۹ کیلو گرامه صندوقونو کې واچوي، نو څو صندوقونو ته اړتیا پیدا کوي. د اړتیا وړ صندوقونو شمېر معلوم کړئ؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

٥٠٠	٥	١٠٧	٣	٦٧٣	٢

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلويښتم لوست

د ضرب او تقسيم د عمليو ازموينه د يو بل په واسطه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د ضرب او تقسيم عمليې د يو بل په واسطه وآزمايي.

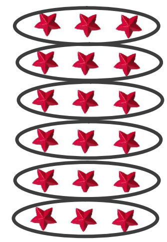

۱۸÷۶=۳

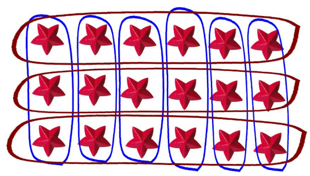

۱۸÷۳=۶

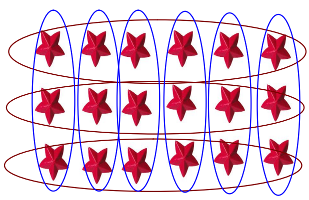

۶×۳=۱۸

د ضرب او تقسيم د آزمويلو د عمليو په کار ولو سره ليکلی شو چې:

۵×٦=۳۰	۷×۴=۲۸	۱۱×٦+۲=?
۳۰÷٦=۵	۲۸÷۴=۷	٦٦+۲=٦۸
۳۰÷۵=٦	۲۸÷۷=۴	

٦۸	٦
- ٦	۱۱
۸	
- ٦	
۲	

د پورتنيو پوښتنو له حل څخه نتيجه اخستلای شو، که چيرې د ضرب حاصل دضرب په يوه جز باندې و ويشو، د ضرب بل جز لاس ته راځي او همدارنګه، که چيرې مقسوم عليه په خارج قسمت کې ضرب او له پاتې شوي عدد سره يې جمع کړو مقسوم لاس ته راځي.

کورني دنده

د ٦ او ۸ د ضرب حاصل په لاس راوړئ او د هغه له پاره د وېش يا تقسيم دوه عمليې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- مثال ته په پاملرنې سره په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ.

مثال:

۵۴ ÷ ٦ = [۹]	۷۲ ÷ ۹ = [ ]
[۵۴] ÷ ۹ = ٦	۷۲ ÷ ۸ = [ ]
٦ × [۹] = ۵۴	[ ] × ۸ = ۷۲
۳۲ ÷ ۴ = [ ]	۲۱ ÷ ۳ = [ ]
[ ] ÷ ۸ = ۴	[ ] ÷ ۷ = ۳
[ ] × ۸ = ۳۲	۳ × [ ] = ۲۱

۲- تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

۷×۸= [۵٦]	۹×۸= [۷۲]	۹×۷= [٦۳]
۵٦÷۸= [ ]	۷۲÷۸= [ ]	٦۳÷۷= [ ]
۵٦÷۷= [ ]	۷۲÷۹= [ ]	٦۳÷۹= [ ]

۳- په لاندې پوښتنه کې د مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت ترمنځ اړیکې په غور سره وګورئ او تش ځایونه یې ډك کړئ.

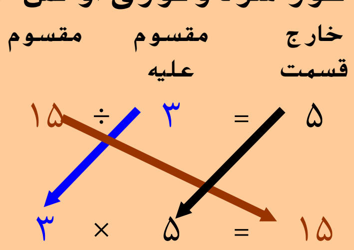

د مقسوم ویشل په مقسوم علیه باندې د خارج قسمت د پیدا کولو څخه عبارت دي، که چیرې خارج قسمت په مقسوم علیه کې ضرب کړو مقسوم په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې پوښتنې حل او امتحان کړئ.

۹۷۰ ⟌ ۸　　۶۴۰ ⟌ ۵　　۹۷۲ ⟌ ۸

۱۰۰ ⟌ ۹　　۱۰۵ ⟌ ۸　　۷۰۶ ⟌ ۶

۵- د ۵ متره ټوکر بیه ۷۵ افغانۍ ده، د یوه متر ټوکر بیه معلومه کړئ.

۶- که چیرې یو کارګر په میاشت کې ۲۱۰ متره ټوکر وابودي، معلوم کړئ چې نوموړی کارګر په ۹ ورځو کې څو متره ټوکر اوبدلای شي؟

۷- که چیرې یو مامور په یوه اونۍ کې ۵۶۰ افغانۍ تنخا (معاش) واخلي، معلوم کړئ چې په یوه ورځ کې څو افغانۍ تنخا لري.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

٦٠٩ ⟌ ۸　　٦١١ ⟌ ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم فصل
کسر

شپږ ځلوېښتم لوست:

هدف: زده کوونکی به $\frac{١}{٢}$ د یوه شي د نیمايي په توګه، $\frac{١}{٣}$ د یوه شی د دریمي برخې په توګه. او $\frac{٢}{٣}$ د یوه شي دوه دریم برخې په توګه وپیژني.

پاملرنه وکړئ:

که مونږ یوه منه په دوو مساوي برخـو وویـشو په حقیقـت کـې مومنـه نیمايي کړې ده چې په رياضي کې داسې ليکل کيږي: $\frac{١}{٢}$

که مـونږ یـوه منـه پـه درې مـساوي برخو وویشو اوله هغـې څخـه یـوه برخـه واخلـو دريمـه برخـه داسـې ښودل کيږي. $\frac{١}{٣}$

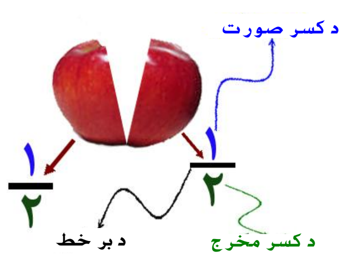

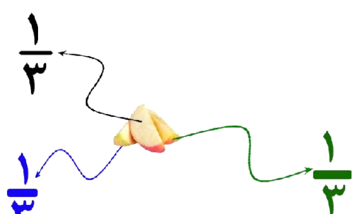

که چیرې د یوې منې له دریو برخو څخه یوه برخه په یوه قاب کې او دوه برخې يې په بل کې کښېږدو داسې ليکو:

الف: $\frac{١}{٣}$ **برخه په یوه قاب کې**

$\frac{١}{٣}$

ب: $\frac{٢}{٣}$ **برخې په بل قاب کې**

$\frac{٢}{٣}$

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاندې شکلونو اړوندو کسرونو ته پاملرنه وکړئ.

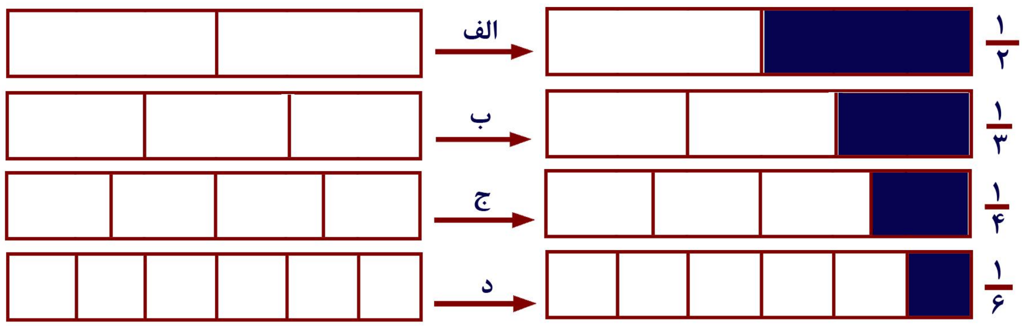

د الف په شکل کې د $\frac{١}{٢}$ کسر ښيي چې د دوو برخـو څخـه يـې يـوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ب) په شکل کې د $\frac{١}{٣}$ کسر ښـيي چې له دريو برخـو څخـه يـې يـوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ج) په شکل کې د $\frac{١}{۴}$ کسر ښـيي چې له څلورو برخو څخه يـې يـوه برخه جلا شوې ده.

د (د) په شکل کې د $\frac{١}{۶}$ کسر ښـيي چې له شپږو برخو څخه يوه برخـه جلا شـوې ده.

د دې لپاره چې تا سو د يوه کسر د ليکلو سره ښه بلـدتيا پيـدا کـړئ، لاندې کسر ته پاملرنه وکړئ.

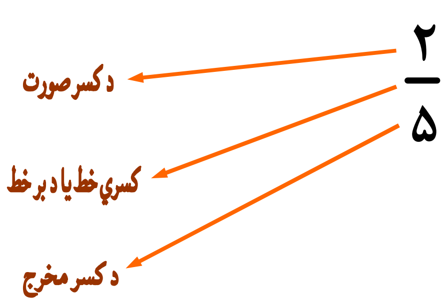

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې شكلونو د تورو شوو او سپينو برخو كسري برخې په خپلو كتابچو كې ښياست او وې ليكئ.

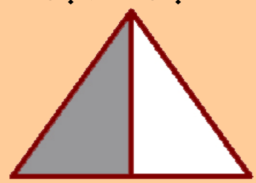

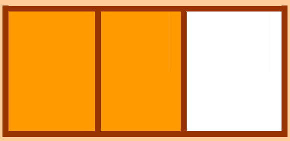

توره ـــــــ سپينه ـــــــ   سپينه ـــــــ توره ـــــــ

۲- لاندې جدول بشپړ كړئ.

مخرج	صورت	کسر
۲	۱	$\frac{1}{2}$
		$\frac{2}{3}$
		$\frac{3}{5}$
		$\frac{4}{5}$
		$\frac{5}{6}$

کورنۍ دنده

د $\frac{2}{5}$، $\frac{4}{5}$، $\frac{2}{3}$ په كسرونو كې صورت او مخرج وليكئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- له لاندې جدول څخه کسرونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

صورت	۳	۴	۵	٦	۲	۱
مخرج	۴	۷	۸	۷	۵	٦
اړوند کسر	۳/۴					

٤- کوم شکل په دوو مساوي برخو ویشل شوی دی، د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

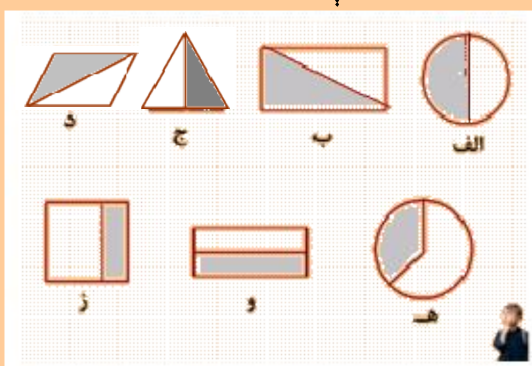

٥- کوم شکل په درې مساوي برخو ویشل شوی دی، د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

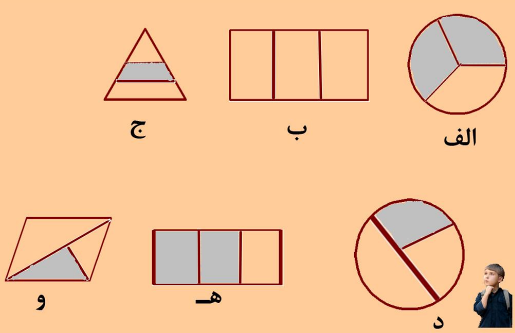

کورنۍ دنده

د ۱/۳، ۲/۳، ۱/۴ کسر د شکلو نو په واسطه په خپلو کتابچو کې وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- په لاندې شکلونو کې کوم یوه ته $\frac{۱}{۴}$ کسر لیکلی شو.

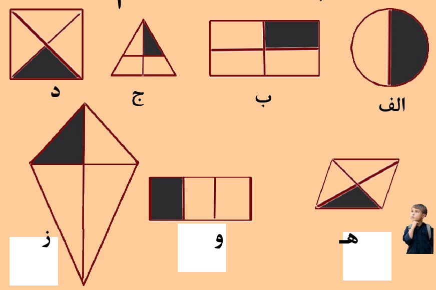

۷- په لاندې شکلونو کې د رنګ شوي برخو او سپینو برخو کسرونه، د نمونې په ډول په تشه ځایونو کې ولیکئ.

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

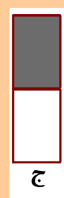

مساوي برخې	
رنګ شوې	
رنګ شوې نه دي	

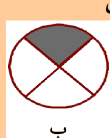

مساوي برخې	څلور
رنګ شوی	$\frac{۳}{۴}$
سپینه	$\frac{۱}{۴}$

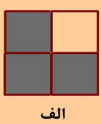

۸- لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، د سپینې او رنګه شوې برخې په کسر سره ولیکئ.

الف

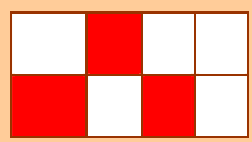

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

ب

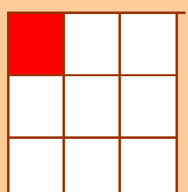

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

ج

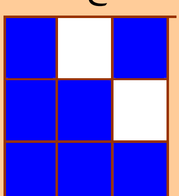

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- لاندې هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نیولو سره د هغه برخې په خپلو کتابچو کې تورې کړئ.

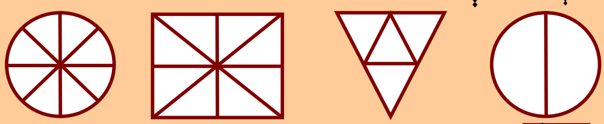

$\frac{۱}{۲}$ $\frac{۲}{۴}$ $\frac{۳}{۸}$ $\frac{۵}{۸}$

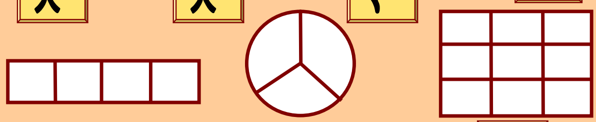

$\frac{۳}{۹}$ $\frac{۲}{۳}$ $\frac{۳}{۴}$

۱۰- د حل شوي مثال په ډول د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر کینې خواته او د سپینو برخو کسر ښۍ خواته ولیکئ.

$\frac{۸}{۹}$ 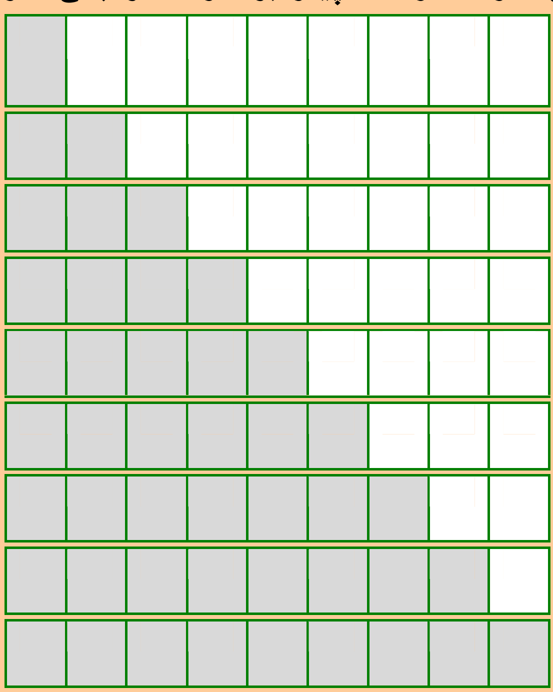 $\frac{۱}{۹}$

___ ___
___ ___
___ ___
___ ___
___ ___
___ ___
___ ___
___ ___

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپينو برخو اړوند کسرونه په غور سره وګورئ. د اړوند شکل په کارولو سره لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توګه وښیاست.

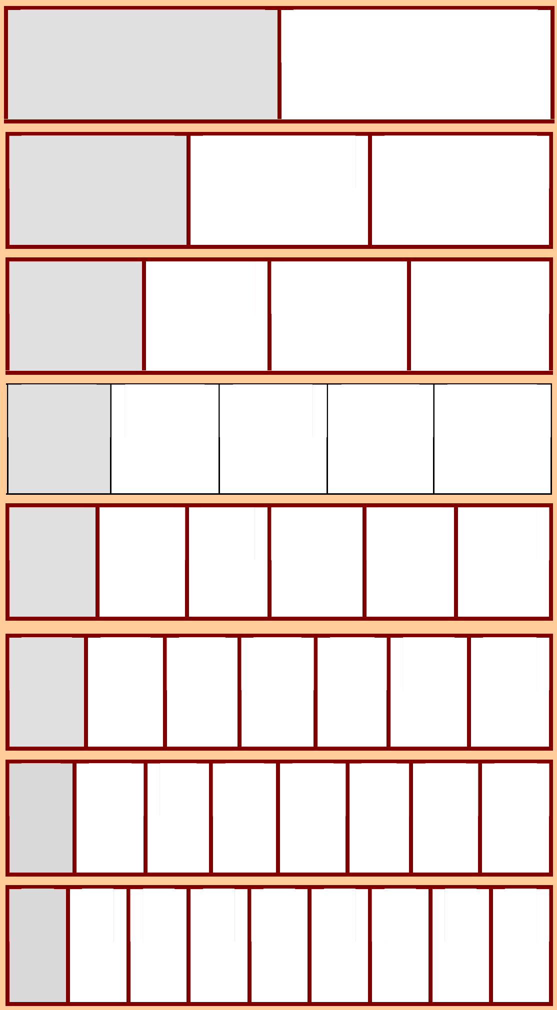

$\frac{۱}{۲}$	$\frac{۱}{۲}$
$\frac{۲}{۳}$	$\frac{۱}{۳}$
$\frac{۳}{۴}$	$\frac{۱}{۴}$
$\frac{۴}{۵}$	$\frac{۱}{۵}$
$\frac{۵}{٦}$	$\frac{۱}{٦}$
$\frac{٦}{۷}$	$\frac{۱}{۷}$
$\frac{۷}{۸}$	$\frac{۱}{۸}$
$\frac{۸}{۹}$	$\frac{۱}{۹}$

کورنۍ دنده

د $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۲}{۷}$، $\frac{۲}{۸}$ او $\frac{۲}{۹}$ کسرونه د شکل په رنګولو سره وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲- د $\frac{۳}{۵}$ ، $\frac{۳}{۷}$ ، $\frac{۳}{۸}$ او $\frac{۳}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګولو په واسطه وښياست.

۱۳- د $\frac{۴}{۵}$ ، $\frac{۴}{٦}$ ، $\frac{۴}{۷}$ ، $\frac{۴}{۸}$ او $\frac{۴}{۹}$ کسرونه په شکل کې وښياست.

۱۴- د $\frac{۵}{٦}$ $\frac{۵}{۷}$ $\frac{۵}{۸}$ او $\frac{۵}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګولو په واسطه وښياست، رنګ شوې اوسپينې برخې سره پرتله کړئ

او د $<$، $>$ او $=$ نښو په واسطه يې وښياست.

۱۵- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر ښيې خواته او د سپينو برخو اړوند کسر کيڼې خواته ولیکئ.

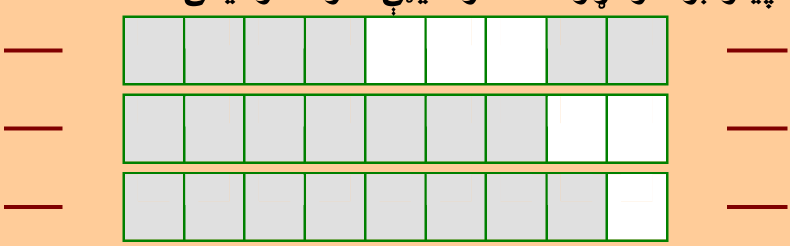

۱۶- د لاندې شکلونو د رنګ شويو برخو کسر ښيې خواته او د سپينو برخو کسر کيڼې خواته ولیکئ او يو له بله سره يې پرتله کړئ.

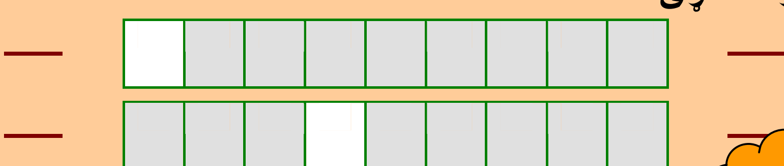

د لاندې شکل د رنګ شوو برخو کسر کيڼې خواته او د سپينو برخو کسر ښيې خواته ولیکی او پرتله يې کړئ.

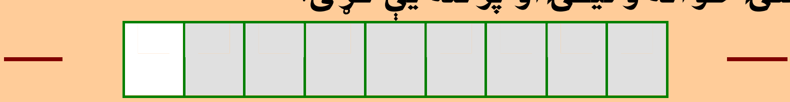

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

۱- احمد د یوه مستطیل کاغذ څخه $\frac{۱}{۳}$ برخه پرېکړه، تاسو هم دا کار په عملي توگه سرته ورسوئ او ووایاست چې څومره برخه یې پاتې ده، په کسر سره یې وښیاست.

۲- کریم یوه دایره په درې مساوي برخو ووېشله او د هغې $\frac{۲}{۳}$ برخې یې تورې کړې، څومه برخه یې سپینه پاتې ده؟ د رسم په واسطه یې وښیاست.

۳- د لاندې شکلونو د رنگ شوو او سپینو برخو کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

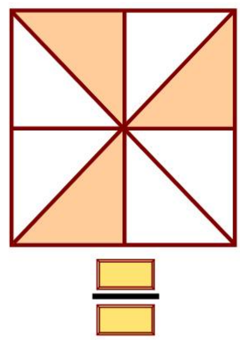

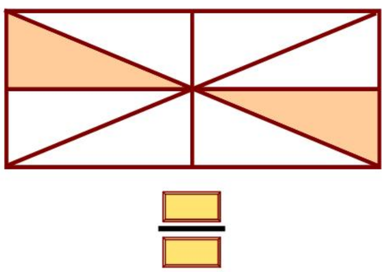

۴- یو لیتر اوبه څو گیلاسه کېږي؟

۵- یوه دایره رسم کړئ $\frac{۱}{۴}$ برخه یې توره کړئ.

۶- له یوه گیلن اوبو څخه یو لیتر اوبه څرنگه جلا کوئ؟

۷- د <، > او = نښو په کارولو سره لاندې درکړل شوي وزنونه سره پرتله کړئ.

الف: ۵۰۰ گرامه ☐ ۲ کیلو گرامه

ب: ۳ کیلو گرامه ☐ ۳۰۰ گرامه

ج: ۷۵۰ گرامه ☐ نیم کیلو گرامه

د: ۲۵۰ گرامه ☐ ۷۵ گرامه+ ۱۰۰ گرامه + ۲۵ گرامه

کورنۍ دنده

یو مستطیل رسم کړئ چې اوږدوالی یې ٦ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي، بیا د هغې $\frac{۱}{۲}$ برخه توره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- یو تن آشپز ۷۵۰ گرامه وریژې درلودلې چې ۴۵۰ گرامه یې له هغو څخه پخې کړي معلومې کړئ چې څو گرامه وریژې یې پاتې دي.

۹- یوه ډوډۍ پخوونکي یو کیلو گرام خمیره درلوده چې له ۳ ورځو څخه وروسته ۲۵۰ گرامه خمیره ورسره پاتې وه، معلومه کړئ چې په دریو ورځو کې یې څومره خمیره مصرف کړې ده؟

۱۰- یوې مور ۵ کیلو گرامه وریژې، ۵۰۰ گرامه بوره، ۲۵۰ گرامه غوړي او ۲۵۰ گرامه لوبیا واخیستل. د ټولو شیانو وزن معلوم کړئ.

۱۱- لاندې شیان د څه شي په واسطه اندازه کیږي، ځوابونه یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

الف: نفت ☐

ب: د وره لوړوالی ☐

ج: اوبه ☐

د: بوره ☐

که چیرې یو لوښی د ۱۲ معمولي گیلاسونو اوبو ځای ولري، معلوم کړئ چې په نوموړي لوښي کې څو لیتره اوبه ځاییږي؟

۱۲- د لوست توکي او لوازم چې لاندې اندازې ولري، وښیاست.

الف: له ۹ سانتي مترو څخه لږ وي.

ب: د یوه متر په حدودو کې وي.

ج: د ۱۰ او ۲۰ سانتي مترو په منځ کې وي.

۱۳- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه رسم کړئ.

۱۴- د هر غوري خوړو لپاره ۳ منهو لرونکي یو قاب ته اړتیا ده، که چیرې ۲۱۰ دانې منې ولرو څو دانو غوریو او څو دانو قابونو ته اړتیا ده؟

۱۵- د ٦ دانو قلمونو بیه ٦٦ افغانۍ ده، د ۷ دانو قلمونو بیه معلومه کړئ؟

۱۶- زرغونه اوس ۱۲ کلنه ده له ۳ کلو وروسته د هغې عمر معلوم کړئ.

۱۷- که چیرې احمد د ورځې ۹ افغانۍ سپما وکړي، د هغه د یوې کال او یوې میاشتې د سپما اندازه معلومه کړئ؟

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library